

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

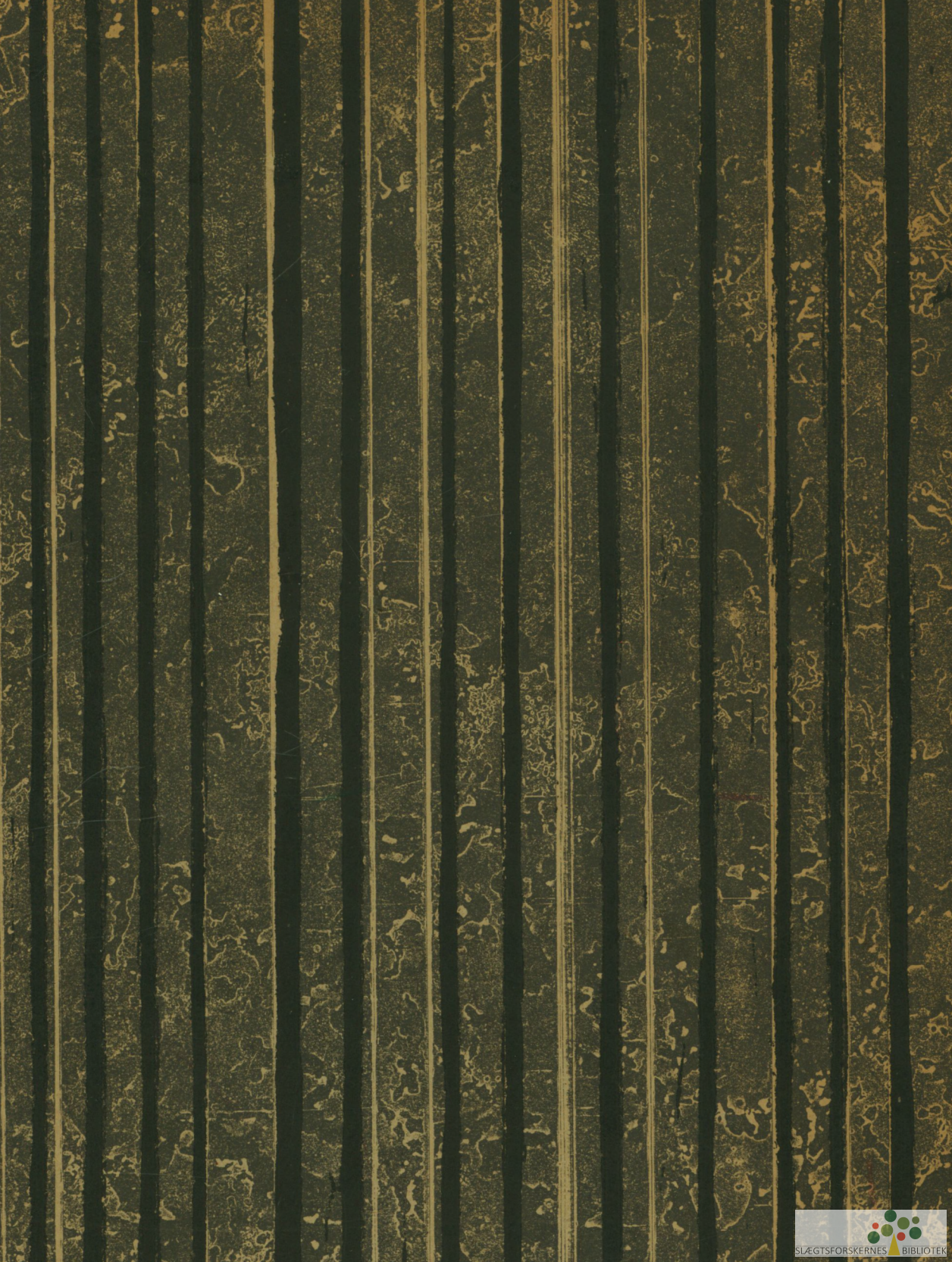
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MYNTMESTER PETER GRÜNER

OG

HANS EFTERKOMMERE

CA. 1585 – 1936

GUSTAF GRÜNER
GENERALMAJOR

OSLO 1936

MYNTMESTER PETER GRÜNER

OG

HANS EFTERKOMMERE

CA. 1585 – 1936

GUSTAF GRÜNER
GENERALMAJOR

OSLO 1936

Forord.

I „Samlinger til det Norske Folks sprog og historie, Christiania 1836“ er inntatt „Biographiske Efterretninger vedkommende den Grünerske Familie“ side 287 og følgende.

Min far oberst H. J. R. Grüner interesserte sig for slekts historie og begynte allerede i midten av forrige århundrede å samle opplysninger om Grünerfamilien. Det vil si den fra myntmester Peter Grüner den eldre nedstammende familie Grüner. Han lot i 1866 „Slægtregister over Familien Grüner“ trykke på 2 plancher.

Den ene inneholdt den direkte fra myntmester P. Grüner nedstammende slekt; den annen inneholdt Grünerne fra Mollen, Nedre Foss, der nedstammer fra myntmester P. Grüners sønn Friderich Grüners datter Anna Margrethe, som blev gift med prost Jens Mogensen. I dette ekteskap var der 10 barn, hvorav levede op 1 sønn og 2 dotre, der ca. 1690 antok morens navn Grüner. Fra denne sønn, Peter Christian nedstammer Romedals og Molle-Grünere.

I henhold til Fauch-Hausboll nedstammer den i Danmark nu boende familie Grüner fra Christian Christiansen Grüner dod som kjøbmann i Randers, eller dennes bror Elias Christian Grüner født $\frac{11}{3}$ 1690, dod $\frac{4}{8}$ 1750, kapellan i Odense, prest i Høiby. En av denne familie, bataljonskirurg Grüner kom til Molde og fra ham nedstammer de såkalle Romsdals Grünere, hvis medlemmer har bodd i Molde og det Trondhjemske.

En Fredrik Grüner, født 1762, dod 1818 var oberstløjtnant og korpschef i Kristiansand. Hans far var kræmmer Erich Grønset fra Land. Han kalle sin sønn ved dåben Fr. Grüner. Denne Grüner hadde en efterslekt i Danmark. En sønn av denne oprettet det Grünerske Handelsakademi i Kjøbenhavn. Slekten er nu utdod.

En skarpskytter ved Sjællands regiment Johan Friderich Christopher Grünert født 1764, dod 1812 lot sin sønn døpe under navn Grüner og hans efterslekt i Danmark har beholdt hele navnet uten t.

I Sverige har der vært en slekt Grüner. Denne stammer fra Johan Grüner, der blev adlet $\frac{6}{4}$ 1720 av dronning Ulrica Eleonora, han var en uekte sønn av enroyen Johan Grüner og Maria

de Rolink. Han var med i krigen mot Fredrikshald i 1718 og utmerkede sig under denne. Denne slekt er utdod i midten av 1850 tallet.

Efter at oberst Grüner hadde utgitt sine 2 plancher, fortsatte han å samle materiale om Grünerne og efterlot ved sin død 1912 en rekke familiepapirer og notater. I den lange tid fra 1866—1930 er arkivene blitt registrert og meget materiale lagt tilrette. Jeg har fortsatt arbeidet med slekten og gjentagende ganger besøkt Riksarkivet og Landsarkivet i Kjobenhavn, Riksarkivet og Landsarkivet i Stockholm, Riksarkivet i Dresden m. v. Også drevet undersøkelser i Statsarkivet i Wien og selvfølgelig alle tenkelige arkiver her i Norge, hvor man kunde vente å finne opplysninger om myntmester Grüners slekt

Det fremgår av disse undersøkelser at i denne slekt i over 300 år i like nedadstigende linje kun har vært embedsmenn og i de siste 200 år kun har vært offiserer, undtagen min bror Ottos sønn Hans som er apoteker og min sønn Vilhelm som er diplomingenior.

Oslo i Juni 1936.

Gustaf Grüner.

Peter Grüner myntmester, den eldre, er den eldste av vår familie der kjennes. Hvor han kommer fra og hvem hans foreldre var har jeg ikke kunnet finne. Men sannsynligvis kommer han fra Sachsen eller fra Ober Pfalz. Han må være født ca. 1585—1590 og er tysk av fødsel. Han skrev alltid på tysk og er formentlig en av de mange tyskere der under 30 årskrigen blev skyllet inn over Danmark.

Formentlig er P. Grüner utdannet som gullsmed. På det tidspunkt da han blev ansatt som wardein i 1626 og som myntmester i 1628 blev der kun ansatt gullsmeder i disse stillinger. Hans forskjellige innlegg og utredninger om myntning og penger vidner om gode kunnskaper på området. Han skrev meget sirlig og smukt og gir inntrykk av å ha været en nøiaktig og meget ordentlig mann. Han var initiativrik og meget interessert i sitt virke, ikke alene hvad mynten angikk, men også i andre grener av forretningslivet.

Hans navn er på forskjellige steder også skrevet Grøner, Grønning, Grønninger. Han skrev sig selv Peiter Grüner, som han snart forandret til Peter Grüner.

Første gang man finner hans navn omtalt i nu eksisterende dokumenter og regnskaper er i 1626 — nemlig i Rentekammerets regnskaper i Kjøbenhavn. Her står januar—april for 1626: Den 18. marti givet Peiter Grüner tilforordnet mønsterskriver over et kompani soldater som hanem er bevilget til fortæring på en reiyse her fra Kjøbenhavn til Kong. Maj. leiger udi Tyskland doch fremdeles Hans Reinholt Hansen, Kong. Maj. hoff. mønsterskriver, skal kortis og affregnis.

Herpå har Grüner skrevet: Erkiende richs-de 30 rksd.

Peter Grüner.

Han skulde i kongens leir i Tyskland avløse Kong. Maj. kaptein Nichlaus Maleckow, der 21. februar 1626 kvitterte for 30 riksd. for sin tjeneste dernede. Senere i mars måned s. å. blev Grüner avløst av en Kong. Maj's kaptein, men en annen enn Maleckow.

Kongen var fremdeles i Tyskland og der blev sendt penger ned til ham. I juli måned sendtes således penger nedover med renteskriver Niels Jørgensen. Jeg kan ikke finne at Grüner var ansatt i rentekammeret eller hos hoffmønsterskriver Reinholt Hansen; men av andre forhold synes å fremgå at han har været kjent med og innforlivet i denne del av administrasjonen.

Grüner blev i kongens leir. Kongen tapte slaget mot Tilly ved Lutter am Barenberg den ^{17-20/8} 1626. Nederlaget var fullstendig. Kong Christian den IV. måtte flykte nordover i hui og hast. Kongens hest styrtet under ham, han måtte få en ny og til-

baketoget gikk så fort at kongen mistet sin hatt. Av regnskapet for kongen og den nedersachsiske armé finnes et bilag nr. 148 „anno 1626 den 19. august nach des ober-skienken Mandrup Danken befelich habe ich den küchenschreiber Peter Grüner zu allerlei Victualien und Gewürz auf die reise einzukaufen zu bestellet laut seiner Quittung 100 Rdl.“.

I margen står: Hvorpå hans forseglede og underskrevne bevitees. Bevis nr. 9. Dette er imidlertid overstreket. Av vedliggende kvittering nr. 147 fremgår at kjøkkenskriveren het Peter Rehder og denne var den egentlige kjøkkenskriver. Grüner har fungeret som regnskapsfører foruten ved den Nedersachsiske armé også for kongens husholdning, og i farten har kongen da bestemt at han skulde ha penger til inr.kjøp av forskjellige fornødenheter under flukten nordover. En kjøkkenskriver var dengang en så betroet mann at han måtte tas i ed før sin tiltredelse. Kongen selv undgikk å bli tatt tilfange ved en hurtig flukt nordover. Han forblev i Tyskland til 1627. Grüner vendte tilbake til Kjøbenhavn høsten 1626, hvor han blev ansatt som wardein hos kgl. myntmester Schwabe s. å.

I 1621 var der 3 „Mønter“ igang i Kjøbenhavn og det blev myntet penger av myntmesterne Nicolai Schwabe, John Post og Johan Engelbrecht — alle gullsmeder. Nest myntmesteren var også beskikket en wardein, der tillike var gullsmed.

I 1626 skjedde en forandring med „Mønten“ i Kjøbenhavn, idet den blev overtatt helt for kgl. regning og myntmester Schwabe blev ansatt $\frac{2}{3}$ d. å., som myntmester. Kongen vilde selv skaffe kul, jern, stål, vinsten, salt, træ, item lys til svennene og møntens fornødenheter m. v. Alt for å skaffe kongen inntekter.

Grüner hadde som wardein en lønn av 300 rdl. Dessuten var det ham efter en senere bestemmelse tillatt å ta betaling av „particuliere som bragte gull og sølv at smelte og på Mynten sælge, foruden smelteløn av en gullprøve — $\frac{1}{2}$ rdl. og av en sølvprøve — $\frac{1}{4}$ rdl.“.

Myntmester Schwabe var født i Dresden og hadde forestått myntvesenet i Danmark, dels alene dels sammen med andre i mere enn 30 år. Han var en gammel og noget sykkelig mann, og man trengte en ny. Ved kgl. brev $\frac{25}{9}$ 1628 blev Schwabe „for sin alderdoms skyld“ befriet for sin daglige tjeneste og fikk en årspensjon av 200 rdl. in specie samt månedlig 8 rdl. curant for tro og villig tjeneste. Han avgikk ved døden i mars 1629 og begravedes $\frac{25}{3}$ i søndre kapell i St. Nicolai kirke.

Der finnes fra tiden like før Schwabes avgang „spesier“ med initialer B. Z. Disse initialer skulde hentyde til den schlesiske myntmester Balthazar Zwirner, der hadde skåret disse stempler som prøver for eventuelt å bli Schwabes eftermann. På grunn av Schwabes alderdom og svakhet hadde B. Z. drevet forretningen den siste tid. Hvorledes det enn måtte forholde sig blev ikke Zwirner Schwabes eftermann, men det blev wardeinen Peter Grüner.

Den $\frac{29}{9}$ 1628 fikk Grüner ansettelsesbrev, der bekreftedes ved en forordning av $\frac{30}{9}$ s. å. I ansettelsesvilkårene inngikk også bl. a. at Grüner skulde ha „sædvanlig hoffklædning“. Han var dessuten fri for byens skatter og tyngsler. Borgerskapets mynt skulde gå inn, efterat der i overensstemmelse med riksrådets krav ikke mere skulde slås „dårlig mynt“.

E. N. Schwanck anfører herom i sin bok „Udsigt over de tre nordiske Rigers Myntvæsen“ bl. a. om P. Gr.: Formodentlig er han utdannet som gullmed. Han angis å være en vel studert mann som skrev meget godt for sig. Dengang var hele Europas pengevesen i uorden. Grüner fremla forslag til en myntordning i Danmark som betegnes som meget god. Granskere som har skrevet Møntens og myntvesenets historie i Danmark har uttalt at hans innlegg i denne sak var utmerkete. Christian IV., har også skrevet i 1640 „ingen kan så godt bestemme pengenes gehalt som Grüner“.

Han satte alltid sitt segl ved siden av sitt navn. I seglet finnes de tre av jorden opstigende kløverblader i gullfelt. Over skjoldet var hjelm med åpent visir. Over hjelmen sees noget der ligner en mortermunding. Her får man sikkerhet for at kløverbladet var hans myntmerke. Dette finnes også på de mynter der utgikk fra hans officin i Norge, særlig legger man merke til kløverbladet på hans „Embræermunt“. Grüner begynte i 1647 å sette navnebokstavene P. G. og et kløverblad på Christianiamynten og man kalte de med P. G. forsynte mynter „Peer Guldsmeds“. De var rikt utmyntede og selv småmyntene av forholdsvis fint sølv.

Det fremgår av et brev fra kongen datert ¹⁹/₅ 1632, at Rikets Råd blev pålagt å undersøke to av myntmester Grüner fremsatte forslag angående utmyntning av småmynt, den ene like „wichtig“ som riksdaleren, den annen en eller to skilling lettere. På grunn av den nu innførte ordning at Mynten skulde drives for kongens regning og risiko med utmyntning av god mynt, tjente kongen ikke direkte på mynten. Da dette forvoldte ham bryderi og delvis utgifter, gav kongen utvetydig sin misnøie tilkjenne i et brev til rentemesteren av ³¹/₁₁ 1636.

„Efterdi man ingen Middel kan finde til at mynte her ved Mynten uden min Skade skal Rentemesteren avskedige Myntskriveren (Pouell Pouellsen) med alle de Gesindeken paa Mynten findes, Myntmesteren (Grüner) undtagen“.

Skulde kongen få noget ut av Mynten måtte han legge sølv til, hvormed det øiensynlig til sine tider har knepet sterkt. Myntmester Grüner fikk sig fra sølvkammeret tilstillet diverse sølvgenstander (brødkurver, boller, kander, lysestaker m. v.) som måtte i smeltedigelen for å omgjøres til penger. Kongen brukte jo en mengde penger til sine ulykkelige kriger. Grüner fortsatte altså som myntmester, men var samtidig wardein med også dennes inkomster.

Sølv ved Kongsberg blev opdaget 1623, og i 1627 var der blitt anlagt en kgl. mynt i Christiania. Her blev beskikket en myntmester ved navn Anders Pedersen; men sølvet fra Kongsberg blev nok undertiden sendt til Kjøbenhavn for å undersøkes av Grüner. I 1632 fant man nemlig en usedvanlig stor sølvklump som blev sendt til myntmester Grüner for å veies m. v.

⁴⁻⁶/₆ 1632 blev den veiet av myntmester Peter Grüner og Pouell Pouellsen i nærvær av rentemesteren Søffren Rasmussen og rikshovmester Rantzau. Rapporten herom er skrevet på tysk av P. Grüner med dennes håndskrift.

I oktober måned 1629 blev Peiter Grønning, kong. Mj. møntmester optatt i julegilde som laugsbroder i skyteselskapet „Det danske Kompani“. Som bekjent består dette selskap ennu.

Mynten i Kjøbenhavn fortsatte å virke fremdeles og der blev slått enkelte gullkroner og lignende samt „kontrafey“ (portretmedaljer).

På de mynter Grüner laget i Kjøbenhavn anvendte han som myntmerke et kløverblad eller P. G. og et kløverblad. I 1593—1644 lå Mønten på hjørnet av Møntgade og Gammel-Mønt.

Det var formentlig her myntmester Grüner fikk bolig i 1632. Christian den IV bevilget nemlig i brev av ¹²/₁₂ 1632 Grüner bolig i „Mønten“: „At os elskelige Peter Møntmester må vinde och bruge di offerste losamenter til sine værelser udi vort mønthuus her udi vor kjøbstad Kiøbenhaffen, di nederste losamenter udi samme huus ville vj hand aldeles intet skal sig befatte, medens dennem allene at forbliffune til Mønten, forbydendes alle og enhver — — —“.

Ved undersøkelse i Kjøbenhavn fant jeg et gammelt skjøte, hvorav fremgår at Grüner den ²⁵/₄ 1631 kjøpte en grunnmuret eiendom på Gammeltorv i Kjøbenhavn med desligeste hosliggende hauger med huus, bygning, gaarde og haugetomter:

Wi efterschreffne Eskild Jenssen Byefougitt Vdi Kiøbenhaffn, Lauritz Bentzen Kiemner, Hillebrand Jørgensen Byes chrieffuer, Hans Jenssen Faaborgh, och Andreas Hoppener Borgere Sammesteds, Giøre witterligt, at Aar 1631. Mandagenn denn 25. Aprilis paa Kiøbenhaffns Byeting for oss waar schicket, Ærlig och fornumbstig mand Jens Rasmussen Kragh, brygger, borger herudi Stadenn, tillkaarenn lauguerge for Ærlig och gudfrychtig Quinde Magdalenne Jørgensdaatter, Affgangne Naffne Simonssens, *Konn: Maietts fordom Rennteschrieffuer*, hans efterleffuersche, indvonnrsche her ibidem, Och wdi louglig tingsliud med haand och mund, Schiøtte och affhende, fra forne Magdalene Jørgensdaatter hinded børnn och arffuinger, Thill Ærlig Wellacht och forstandig mand *Peter Grønner høigbemelte Konn: Maietts: Myntemester*, induonner her Sammesteds, wed hans Suoger och fuldmectig Peder Pederssenn brygger vdi Badstuestrede boendes, Den hinded grundmurede gaard liggendes vdtill gammeltorff, westenn for thorgett, Nordenn nest op till Christenn Bentzenss gaard hand nu sclff wdi boer, och syndenn nest op till lille *sanctj* Clemendstrede paa hjørnet, Och østenn for Jacob Pederssenn Kiøbmandtzs tuende Waaninger wdi forne lille Sanctj Clemendstrede her udi Kiøbenhaffn, Dissligeste hoesliggennde Hauge, Medhuse, bygning, gaardt och hauger omb, samt ald dess rette tilliggelse, wdi lengde och bredde, oppe och nedre, efftersom samme gaard, och hauge, nu bygd, begreben, indhned och forfunden ehr, effter kiøbe och Adkomsbreffues lydelse, derpaa tillforne vdgiffne ehre, aldellis inted der aff udi nogenn maader Vndertaget, Forschreffne Peter Grønner, hans Kiere hustru, begge deris Arffuinger och effterkommere mue och schulle, haffue, niude, bruge och beholde, till euindeligh eyendomb eye schullenæes, Dog schall de plichtig were denn Seduonlige Jordschuld deraff, till Vor Frue Kircke Aarligennt at vdgiffue, Och be uiistes med Erlig och forstandig mand, Niels Jenssenn Brun, Werge til bemelte Wor frue Kircke, hans vnderschreffne Sedell (som bleff læst och paaschreffuet) att hand same skiødes forgang, paa Kirckens wegne haffr *Consenterit*, Dog Jordschuldenn som før er meldt, wdi alle maader wforkrenckett, Och effterdj forne fuldmectiger paa Peter Grønners wegne, it wuuldigt Tungswidne derpaa waar begierendes, det hannom for Rettenn beuilget och sambyltyt bleff, Da vdmeltes dertill aff fougden effterschreffne tholff Dannemend som ere, — — — Laurentz Hartuig, Hans Baum, Jens Pederssenn, Peder Henrichsen, Gabriell Jacobssen, Assmus Johanssenn, Niels Gregoriussenn, Anders Olssenn, Casper Storck, Claus Bøess, Hans Beyer, och Lauritz Chrisstensenn, alle borgere hersammesteds, huilche forne tholff Dannemenn der alle endrechteligennt wunde paa deris guode trou, Siæle och Sandhed, att de samme daug hørde och saae, forskreffne schiøde saaledes gick och foer, indenn alle fure Stocke paa forne Kiøbenhaffnes byeting som før er mældt, och ingenn giænsigelse deremod waar wdi nogenn maader. Till Widnesbyrd haffue wij trycht woris Zignetter hengende her nedenfore, Giffuet vdi Kiøbenhaffn, Aar, daug, och steed, som forskreffet staar. —

Udskrift: Peter Grønner Mynttemesters Schiøde.

(Pergament med 5 hængende Segl, hvoraf det ene nu mangler. -- Foræret af Justitsraad Gude i Kallundborg til det historisk-archæologiske Archiv, Kjøbenhavn).

Av dette skjøte fremgår, at P. Grüner har hustru og to arvinger. Han blev gift med den her nevnte hustru Maren Badskier i 1631 eller 32, så de to omhandlede arvinger er av et tidligere ekteskap. Den første hustru het Lene Marie — — — og i skjøtet nu ser vi også at hun muligens heter Pedersen.

Grüner beholdt ikke lenge den nyerhvervede eiendom, han flyttet 1633 inn på Mønten. Ved eiendomstaksering i Kjøbenhavn ^{19/12} 1633 av boder og skur samt utenbys jordskyld finnes nemlig for Gammeltorv — Peder Grønning Kon. Ma.s møntmester av „3 boder skat i. j. sk.“. Av samme taksering fremgår forøvrig at Grüners senere svigerfedre rådmann Badskier og Lauritz (Lars) Hammer (kaldet Kongens kjøbmann) hadde eiendommer, boder og haver, hvorav de betalte skatt. De tilhørte Kjøbenhavns mere velstående borgere.

At Grüner var gift med rådmann Badskiers datter fremgår bl. a. av Herlufsholms ukekostbok. Her er nemlig anført: „1640 ^{17/9} nato Johan Batdskers svoger Peter Grüner“. Denne Johan Badskier, ugift, var en sønn av rådmannen J. D. Badskier og var ansatt som lærer på Herlufsholm. Han blev senere biskop i Viborg.

Grüner blev den ^{25/2} 1643 myntmester i Christiania. Formentlig er han tidligere avreist fra Kjøbenhavn, ti i møntregnskaperne dernede finner man at hans svoger, kjøpmann Hans Hågensen i Overformynderiet, der var gift med en datter av rådmann Badskier har kvittert „som svoger“ på Grüners vegne for 300 rdl. både den ^{12/1} og ^{6/4} 1643.

I Christiania var fra ^{28/4} 1628 ansatt som myntmester Anders Pedersen. Der opstod uregelmessigheter ved Mynten og regnskaperne her. Myntmesteren forsvandt uten videre fra Christiania i 1642. I oktober d. å. meldte Grüner sig til stillingen som myntmester. Han innsendte i grunnen to ansøkninger, en av ^{16/10} 1642. Denne var man visstnok ikke fornøiet med. Han innsendte en ny som synes å forklare hvorledes han vilde ordne det med myntningen. Denne skrivelse er udateret. Mønten i Kjøbenhavn stod jo praktisk talt stille. Kongen var ergerlig over at den myntordning der var påtvunget ham av Riksrådet, ikke gav ham noget utbytte og Grüner var sikkert kjed av den overflødige figur han spillet i Kjøbenhavn. Han hadde dessuten allerede før denne tid kastet sig inn i grubespekulasjoner i Norge. Den ^{9/12} 1642 skriver han en memorial til Hanibal Sehested, hvori han tilbyr sig å mynte mot visse godtgjørelser for de forskjellige mynter. Med dette forslag var øiensynlig hverken Sehested eller kongen fornøiet. De vilde tjene penger på „Mønten“. Grüner har derfor til omtalte memorial føiet et nytt forslag for bedre å komme i betraktning ved besettelsen av den ledige stilling. Dette er et utvetydig forslag til overgang til forpaktning av Mønten; møntverdien blev forringet og møntningen blev Grüner's forretning. Kongen bifalt i alt vesentlig forslaget og der utkom: „Der zu Dennemarcken, Norwegen Königl. Mayst. Müntzordnung unter Dato Kopenhagen den 25. Februar Anno 1643 dess Müntzmeister Peter Grønners Bestalling einverleibet“. Hovedinnholdet av bestallingen var at Grüner skulde ha i myntomkostninger 32 rdl. for 100 mark colnisk vekt, derudi iberegnet alle omkostninger, som „avgang av folk, eisensneider, myntsvend og kneckte-løn o. s. v. alt uten gage eller nogen løn“.

Det viste sig at kongen ved denne nye ordning vant ikke ringe fordel, men det synes som Grüner også tjente godt på forretningen eller forpaktningen. Grüner synes

å ha avskjediget hele det gamle personel ved Mønten i Christiania og erstattet dette med nye folk. Den ²⁵/₅ 1644 utstedes den egentlige „møntordinans“. Peter Grüner skulde for utmyntningen ha 45 rdl. for 100 mark beskikket sølv.

Den første skrivelse som jeg har funnet av Grüner etter hans ankomst til Christiania er en skrivelse der omhandler tiden fra ⁶/₅—⁸/₁₀ 1643 ifølge hvilken han har prøvet noget sølv. I skrivelse av ²⁰/₁₀ 1643 kvitterer han for å ha mottatt av Tobias Brodtkorbes kgl. Majt's myntskriver fem og sytti rdl., wardeinlønning som jeg har forvaltet ifølge vedliggende skriftlige bevilgning, Deres Majst's, den forrige overberghauptmann fra Sachsen Hans Siegfried v. Lüttichow. En lignende kvittering gir han ⁵/₁ 1644.

Han skrev på tysk, smukt og tydelig. Han benyttet fremdeles segl ved sitt navn, 3 av jorden opstigende kløverblader med hjelm over skjoldet, i en bue over dette „Peter Grüner“. Fra ³¹/₁₀ 1644—¹³/₁₀ 1645 benyttet han sort segl, så man kan gå ut fra at hans kone, Maren Didriksdatter Badskier er død i siste halvdel av oktober 1644.

¹/₁ 1644 går han over til å skrive på dansk.

Alle hans mynter var merket P. G. og et kløverblad. Våbenet med de tre kløverblader har alle hans etterkommere benyttet. Disse inngikk også i det adelige våben som hans sønnesønn envoyeen Johan Grüner fikk til våbenskjold da han den ²³/₁₂ 1693 blev adlet av Christian den V. Den mortarlignende figur som P. G. og hans sønn F. G. undertiden brukte over hjelmen blev da erstattet med en sittende løve med to haler.

I begynnelsen av Christian den IV's regjeringstid dreves der en betydelig bergverksdrift i Norge. Denne var meget til bøndernes skade og ikke til deres gavn. De måtte utføre en hel del arbeide for Kronen uten å få tilstrekkelig betaling, skaffe brenne og tømmer m. v. Da driften var ulønnsom besluttet kongen å stanse disse kronens bergverker. Mange blev liggende nede, mens andre og da nettop de betydeligste blev bortforpaktet til private. For å minske risikoen for den enkelte og for å tilveiebringe større kapital dannet man konsortier som overtok grubene.

Nettop på denne tid da Hanibal Sehested kom op til Norge blev der drevet en ikke ubetydelig spekulasjon i grubedrift her i landet, dels ved gjenoptagelse av de gamle nedlagte gruber, dels ved optagelse av nye. Til å vekke spekulasjonslysten bidrog ganske sterkt de betydelige privilegier som Kronen tilstod dem som vilde opta gruber til drift. De fikk bl. a. skattefrihet i 4 år, rett til tømmer, til fosser og elver, samt lusene på Kronens eiendommer m. v. De hadde tollfri innførsel av mat for sig og alle arbeidere ved verket.

Grüner hadde åpenbart kastet sig inn i disse spekulasjoner, ti allerede i brev av ²⁸/₅ 1642 — altså allerede før han flyttet til Norge som myntmester — uttalte kong Christian den IV følgende: „at eftersom vi gjerne så at Handel og i Synderlighed Bergverkene udi vort Rige Norge, hvormed Gud dem rigeligen benådet vel måtte komme på fode, lykkelig drives og fortsættes og vores Undersaatteres Gavn og Beste og os elskelige Peter Grüner, Peder Nilsøn og Jochum Jørgensen, vores myntmester, renteskriver og kammertiener sig underdanigst erbyder på deres egen bekostning (det) nyopfundne kobberverk udi Gudbrandsdalen at ville optage, drive og udi verk anstille, dersom dennem derpå nogen visse privilegier måtte forundes, da have vi av kongelig

Gunst og Nåde fornt. Participanter nådigst undt og bevilget så og hermed unde og bevilget Værket Guds Gave“. — Dette lå i Sell.

De rettigheter participantene fikk omfattet ikke mindre enn 14 punkter. Verket var visstnok allerede påbegynt før de fikk det kgl. brev og synes å ha lønnet sig godt; ti kongen fikk senere ut på høsten lyst til å være med på spekulasjonen og meddelte i et brev av ²⁵/₁ 1643 at han vilde overta halvparten. I et brev av ¹³/₁₂ s. å. frafalt imidlertid kongen dette krav, „da Grüner og hans Participanter allerede derpå gjort og anvendt stor Bekostning“. Disse fikk tillatelse til å drive alene.

Muligens var det senere begynt å gå dårligere, eller det nærmet sig den tid, da der skulde betales avgifter og skatter til kongen. Det kan også tenkes at tillatelsen til fri innførsel av mat m. v. skulde ophøre. Eller de ønsket å gjøre godt igjen, at de hadde motsatt sig kongens ønske. De tilbød nemlig under Hanibal Sehesteds ophold i Norge dennes tilkommende hustru en fjerdepart av verket „på Gevinst og Forløst“ og uttalte håbet om at tilbudet måtte nådigst bli mottatt. Sehesteds tilkommende hustru var en av Christian den IV's mange døtre med Kirsten Munk. På dette verk tjente nok Grüner adskillig, likesom hans myntvirksomhet gav godt overskudd.

Han kom i Christiania likesom i Kjøbenhavn i forbindelse med de dyktigste forretningsfolk. Han var f. eks. med på andre bergverker i Norge. Selv nærværende i Arendal utstedte kongen ²⁷/₇ 1646 privilegium på et nylig optatt kobberverk i Telemarken til Silius Marsilius og dennes bror Gabriel Marsilius, Peter Grüner, myntmester og Johan Gaarman, kommissær og slotsskriver på Akershus. Grüners kompanjonger var de rikeste og mektigste menn på den tid i Christiania. Silius Marsilius, en meget rik hollender, var interessert i flere bergverker her i landet. Han hadde forresten handelsforbindelser med Hanibal Sehested om levering av „uniformsklæde, sukker, citroner, pomerantz og andre rariteter“. Staten skyldte ham i sin tid for leveranser den store sum av 20 000 rdl., som den måtte betale med krongods. Gabriel Marsilius var i årene 1665—69 assessor i overretten og generalpostmester i Norge; og Jørgen Gaarman blev en av de største godsbesiddere i det søndenfjellske. Verket i Telemarken, hvori Hanibal Sehested også var participant gikk visstnok dårlig.

Ved samme anledning som kongen i Arendal utstedte nevnte privilegium trodde han, at han hadde funnet gullerts og lot opføre en smelteovn ved Arendal. Før kongen forlot Norge reiste han op til Akershus for å forevise ertsen for Grüner. Kongen hadde tidligere skrevet i et brev av ¹⁸/₄ 1640: „Det er ingen udi hele Danmark der kan gjøre en ret guldprøve uden Peter Grüner“. Kongen skrev selv herom i sin dagbok: Dagen før jeg reiste fra Christiania havde jeg myntmesteren og wardein (Chr. F. Herman) hos mig og vilde vide deres mening, som svarede mig: „saafremt jeg fik guld av dette erts vilde de lade sig hænge, udi hvilken mening nogle berggeseller også vare, som jeg lod hente fra sølvverket. Dette uagtet gav jeg mig i tag med samme erts og lod bygge en ovn, hvorpaa Gud gav mig sin naade, at jeg fandt paa en ganske fremmed maner at smelte ertsen paa, saa jeg fik guld derud“.

Det var visstnok „en forfaren guldkunstner“ der hadde med denne erts å gjøre. Han het Caspar Helboch — også kalt Kunst Caspar. Det hele var svindel fra hans side og under Fredrik den III blev han satt på festningen d. v. s. han kom på slaveriet.

Ved den store myntning der blev foretatt i anledning av Fredrik den III's hyldning anfører Grüner „at ingen bedre landsmynt har vært i Danmark“ og myntmesteren blev efter forslag av berghauptmann Lüttchows og av statholder Sehested konfirmert, tilstått nogen forøkelse av den fastsatte myntningsgodtgjørelse, „hvormed en myntmester kunde være vel fornøiet“.

I Aftenposten for ³/₁₂ 1934 står en artikkel om inspektør O. Chr. Bjørnstad's store myntsamling, der blev solgt på auksjon i Kjøbenhavn i desember s. å. Her anføres: Skal man av denne kvalitetssamling fremheve noget spesielt så må det være alle de vakre dalere fra Christian kvart slått i Christiania av myntmestrene, far og sønn Grüner. Der er også dobbeltdalere fra 1646, 47 og 48. Disse 70 mynter representerer ikke bare en respektabel verdi i kroner, men ensemblet representerer en ikke liten skjønnehetsverdi. De blev godkjente utenfor søsterriket og er kontramerket både i Strasbourg og av den russiske tzar.

Om „Mønten“ i Norge anføres av Deichmann i Kjøbenhavnske videnskabsskrifter, at fra først av blev toldboden i Opsloe, som tilforn hadde været en smedje indrettet til Mønten.

Arkitekt Sinding-Larsen fant i 1935 i Det kgl. bibliotek i Kjøbenhavn en tegning. Den forestiller som arkitekten fullkommen beviser, kong Fredrik III's hyldning 24. august 1648 på Hovedtangen. Den er usignert men er åpenbart av Isac Geelkerck. På denne ser man „Mynten“ på Hovedtangen, rett foran Kongens gates utløp. En enetasjes murbygning med trappegavler, opført efter kgl. forordning om at der skulde slåes dalere av brandsølv. Her hadde Mynten sin selvstendige administrasjon.

Hvor „Kristiania Milt. Samfund“ nu ligger lå en dam, der gikk under navn av Myntdammen.

Grüner bygget og bebodde fra 1647 gården på hjørnet av Kirkegaten og Rådhusgaten (nr. 12). Hans navn „*Peter Grüner*“ står ennå med smiejerns bokstaver på gården ut mot Rådhusgaten. Arkitekt Arno Berg har i årsberetningen 1928 for Foreningen til norske Fortidsmindemerkens bevaring gitt en meget interessant redegjørelse for denne bygning.

Kongen gjorde et mislykket forsøk på å få innført almindelig murtvang i sitt nye Christiania. Det lyktes ikke. Han var heldigere med sitt påbud om at de formuende skulde bygge helt grundmurte gårder i to etasjer. Å dømme efter alle de hus som påviselig er opført i denne tid, har den høiere embedsstand og alle rike kjøbmenn lystret kongens bud. De fikk anvist tomter av stattholderen.

Da Grüner døde i oktober 1650 overtok enken Kirsten Hammer eiendommen. Hun blev senere gift med foged Jens Poulsen Plade, og denne opføres i skatteligningen av 1661 som gårdens eier. Den var da verdsatt til 3000 rdl., en av de kostbareste gårder i byen. Den bevartes i slekten i 130 år inntil den 1780 blev solgt til trelasthandler Mathias Calmeyer. Arno Berg anfører om gården efter å ha gitt en beskrivelse av den: At gården var en av de prektigste er sikkert og visst. Det er visstnok den eneste av storgårdene fra byens tidligste tid der ennå frem i det 19. århundre gjorde tjeneste som privat patriciergård, og det viser hvor staselig den blev ansett å være, at den var selveste Ulrich Frederik Gyldenløves residens. Denne praktelskende herre,

hvis store byggeforetagender nede i grevskaperne er vel kjent og som i Kjøbenhavn bygget et palé som konkurrerte med de kongeliges, han kunde ikke bo på det av Christian den IV og Hanibal Sehested så omhyggelig istandsatte Akershus, men i Peter Grüners hus holdt han sitt „hoff“ og her gav han sine lysende fester.

I Harry Fett „Gamle norske hjem“ finnes avbildninger av et smukt gipstak med allegoriske figurer fra Grünergården; en kamin fra denne gård finnes i Kunstindustrimuseet.

Peter Grüner var gift tre ganger. I april 1631 kjøpte han som tidligere fortalt en større eiendom i Kjøbenhavn og fikk skjøte herpå den $25/4$ 1631 på Kjøbenhavns byting. Han anvender her som fullmektig „sin svoger Peder Pedersen brygger udi Badstuestredet boendes“. Dessuten heter det i skjøtet Foreskrevne Peter Grüner „hans kiere hustru, begge deris arvinger og efterkommere“ o. s. v. Den her omtalte kiere hustru var Maren (Mareen eller Marren) Didrichsdatter Badskier. Han blev gift med hende 1631. Deres første barn er efter Vor Frue kirkebok i Kjøbenhavn, der begynner med år 1631 — den eldste der finnes — døpt $6/1$ 1633. Senere fikk de et barn jevnt hvert annet år. Hvis hun ved sitt giftermål 1631 var 19 år må hun være født i 1612. De i skjøtet omtalte to arvinger kan således ikke være barn av dette ekteskap men må være av et tidligere ekteskap. Disse to er Herman Peter Grüner og Friederich Grüner den senere myntmester. Hvem der er eldst av disse to er ikke godt å si.

Herman P. Grüner bodde ved manntallsoptagelsen i Kjøbenhavn $5/5$ 1645 som ugift svenn i Snaregaden 16 hos Peder Lauritsen og hustru. Da alle som optoges i manntallet måtte være over 15 år, og da han dessuten allerede var svenn måtte han være født ca. 1618. Han bodde i det distrikt hvor feldberederne (fine garvere) holdt til. Myntmester Friederich Grüner hører man intet om før han dukker op i Christiania ved Mynten ved farens død oktober 1650 og overtar Mynten. Han må ha vært der nogen tid forut og ha kjent forretningene nøie. Fr. Grüner var en meget dyktig mann ikke alene ved Mynten, men også i forretninger. Han var en voksen mann da han tiltrådte, og en bereist og kunnskapsrik mann.

Peter Grüner ga alle sine sønner en god utdannelse. Samtlige studerte flere år ved danske og utenlandske universiteter. Sikkerlig gjelder dette også hans sønn Friederich. Såvidt jeg forstår var han født omkring år 1619. Han tiltrådte da den store stilling som myntmester ca. 30 år gammel, gift ca. 32 år gammel, død 54—55 år gammel — så gammel ser han også ut på det portrett som ennå finnes av ham. Hans fødselsår kan ikke nøiaktig angis. Peter Grüner's far må ha hett Friederich eller Herman Peter. Friederichs mor der døde mens han var ung het formentlig Lene Marie Pedersen, dansk av fødsel. Sin annen datter opkalte Fr. Grüner efter Maren Badskier.

P. Grüner der drev Mynten frem til en stor forretning var en formuende mann da han døde i Christiania. Han blev begravet i Trefoldighetskirken $16/10$ 1650 og som det den gang var skikk og bruk for fornemme folk nedsatt i kjelleren om aftenen, hvorved blev anvendt lys.

Peter Grüner var gift 3 ganger:

1. gang 1618—20 med Lene Marie Pedersen.

Barn av dette ekteskap var 2 sønner.

A. *Herman Peter Grüner* og B. *Friederich Grüner*.

A. *Herman Peter Grüner*. Man finder ham første gang i manntallet $\frac{5}{6}$ 1645 i Kjøbenhavn som ugift svenn boende i Snaregade 16 hos Peder Lauritzen og hustru. Denne Peder Lauritzen er visstnok en slektning av P. Grüner's 2. kone Maren Didrichsdatter. Nogen sikkerhet herfor har jeg ikke; men det er enkelte ting som tyder på dette. For å bli optatt i manntallet måtte man være over 15 år og da han opføres som ugift svenn må han ha vært over 25 år i 1645, altså være født omtrent 1620—22. Han bodde i det distrikt hvor feldberederne holdt til. Han blev gift 1649 med Elisabeth Margrethe? Herman Grüner er død før $\frac{15}{6}$ 1685. Da nevnes nemlig Elisabeth Margrethe Grüner som enke med 4 sønner og 3 døtre ilive. Barnene og moren er nevnt i anledning av hennes eldste sønn Hendrich Grüner, borger og feldbereders testamente i Kjøbenhavns byfogeds regnskaper av $\frac{15}{1}$ 1685.

Denne sønn Hendrich Grüner fikk $\frac{1}{6}$ 1676 giftermållatelse med Ingeborg Pedersdatter u. trol. og lysning. Han bodde dengang 1685 i Vimmelskaffet og var syk; han tilkalte byfogden for å oprette sitt testamente. Dette er datert $\frac{15}{1}$ 1685 og konfirmert $\frac{24}{1}$ s. å. Dette er sålydende:

„At eftersom for Os allerunderdanigst er ansøgt och begiert Voris allernaadigste Confirmation paa efterfølgende Forskrivelse, lydende ord efter andet saaledes: Anno 1685 dend 15. Januar haver jeg konglig constituerede notareus publicus efter sigr. Hendrich Grüner Borger og Feldbereder her i Staden, hans Requisition oc Begiering forføyet mig i hans iboende Huus i Vimmelskaffet beliggende, hvor han ved god Fornuft oc fri Villie oc velberaad Hue udi underskrefne trende borgeris Overværelse efterskrefne testament oprettede som følger: At saasom det haver behaget den gode Gud hannem med legemlig Svaghed og Siugdum at hiemsøge, da om vor Herre hannem i samme Svaghed fra dette Elende bortkalder, ville hand afdend oprigtig og trohiertig Forsorg som ægtefolch for hinandens Velstand bør at drage, testamentere hans kiere Hustrue Ingeborg Pedersdatter, saa som hand hende oc hermed paa Hans Mait. Vores allernaadigste Herre oc Kongis behøg testamenterer oc forafskeediger ald deris Middel oc Formue, det være sig Huuse, Eiendom, tilstaaende Gield, rørendis oc urørendis Goedz med Navn det helst er eller nefnis kand, aldels intet undertaget i nogen Maade, uforseiglet, uregisteret oc uvurderet alleene som sit eget (efter hans dødlige afgang) fri at nyde oc beholde, naar deraf først til hans kiere Moder Elisabeth Margrethe Grüner 200 rdr. bliver givet, som hende fri skal forskaffis uden kgel. siette. oc Tiendepenge, hvilke derforuden af Boed udgivis, oc dernest til de fattige 10 daler, siger 10 sl. dr., med hvilket Testament hans Arvinger uden nogen videre Arvsøgning eller Pretentioner i alle Maader skal være fornøyet oc tilfredz, oc strax derfor tilbørlig qvitere. Dog skal ermelte kiere Hustrue pligtig være til al deres bortskyldige Gield at svare, oc derfor hans Arvinger krævis, oc skadeløs at holde, oc at denne Forretning i alle Maader holdis skal, oc hans Arvinger derefter rette oc forholde skulle, haver hand den med egen Haand underskrevet oc forseiglet, oc saa venlig ombedet sine kiere Medborgere her i Staden sigrs. Abraham Gros, Nathangal Carsten oc m. Jochum Kretlov dette med sig til Vitterlighed at forseigle oc underskrive, oc til denz videre certification begieret, at

Kongl. Majts. notarius publicus det med min egen Haand oc notariatz Seigl ville afir-
mere. Actum ut supra Hendrich Grüner (L. S.).

Til Vitterlighed Abraham Gros (L. S.). Til Vitterlighed Nathangal Carsten (L. S.).
Til Vitterlighed Jochum Kretlov.

Efter saadan til mig gjorte Reqvition haver jeg været overværende at oven skrevne
Testament av Testatoren oc Vidner egenhændig er bleven underskrevet oc forseiglet.
In rei fidem sic gestæ attestor manu et sigillo notarius, Hafn: ut supra (L. S. X. Sacræ
Reg: May: Daniæ et Norveg: notarius publicus Hendrich Tieman.

Da ville vi bemelte Forskrivelse udi alle dendz ord, clausuler oc pungen eftersom
den her over indført findis, allernådigst have konfirmeret oc stadfestet, dog siette- oc
tiendepenge samt ald anden Os tilkommende Arvefalds-rettighed i alle Maader ufor-
krenchet forbydendis e. t. c.“.

I Kjøbenhavns byfogedregnskaper finnes i bilag Litr. I til regnskapet for år 1685
følgende:

„Mandag den 15. juni 1685.

Christian Grüner efter Fuldmagt af hans k: Moder Anna Elisabeth Margrethe Grüner
saavel som hans Søskende, Elisabeth Margrethe Grüner, Magdalena Grüner, Maria Elisa-
beth Grüner, Friderich og Johannes Grüner, gaf Ingeborg Pedersdatter, ved hendes
Laugverge Marchus Johansen, fuldkommen Afkald og Quitering for hvis Arfue dennem
efter deris sl. Broder, afgagne Hendrich Grüner tilfalden er, efter Kongl: allernaadigst
confirmerede Testamentis videre Formelding“.

Herav fremgår at Herman P. Grüner minst hadde 6 barn. Han blev som ovenfor
sagt gift 1649 med Elisabeth Margrethe — — — og han må være død før $\frac{5}{6}$ 1685.

Ved undersøkelser i Kjøbenhavns skattemanntall for et tidsrum av 100 år har det
ikke vært mig mulig å opspore nogen av disse barn. Familien holdt sikkerligen som
feldberedere, til i Badstustrede og Vimmelskaftet. Over dette strøk gikk i 1685 en meget
stor brand, hvorved innbyggerne mistet alt hvad de eiede. Det brente dengang 40
gårder med bakbygninger o. s. v. i dette strøk. Dette har sandsynligvis medført at
denne ungdom blev spredt for alle vinde.

Der fantes på denne tid en annen feldbereder ved navn Hans Henrich Grüner i
Kjøbenhavn. Denne mann kommer fra Lauben i Schlesien. Han er født i 1614 og
døde i Kjøbenhavn 1696. Han var gift med Mette Hermandsdatter. I Landsarkivet i
Kjøbenhavn finnes et gjensidig testamente datert $\frac{8}{5}$ 1695 mellem disse to. De hadde
ingen barn i ekteskapet.

Hendrich Grüner eide gård i Vimmelskaftet nr. 31. Denne hadde en skattetakst av
250 rdl. i 1668, i 1689 var den verdsatt til 305 rdl.

I skattemanntallet for Kjøbenhavn for 1684 over den på kgl. allernådigste påbudte
kop og kvægskatt finnes: Hendrik Grüner, feltbereder, mann og hustru 2 børn, 1
ordinære tienere, 1 carrosse og ridehest 0, Skat: 7 rdl, 4 ort, 0 skl. I 1687: Hendrichs
hustru Ingeborg, defensionstyr 5 rdl. Hun opføres med 2 barn. I 1689 var hun alene
uten barn, og forsvant fra skatteligningen 1690. Hun er altså død 1689 eller 90.

2. gang blev P. Grüner gift omkring april—mai 1631 i Kjøbenhavn med Maren
Didriksen Badskier. Hun er født 1612 i Kjøbenhavn, var datter av den velstående gård-

ier og kjente kjøbmann i Kjøbenhavn Didrik Johansen Badskier f. 1585, utdannet som handelsmann i Regensburg og Danzig, rådmann i Kjøbenhavn 1631—42, død ⁵/₇ 1642 i sitt 57 år, begr. i St. Nicolai kirke. Gift 1609 i Kjøbenhavn med Magdalene (Lene) Hilmersdatter Rhode, f. 1590 i Kjøbenhavn, død s. st. 1662, begr. i St. Nicolai kirke.

Av P. Grüners eiendomsskjøte på Gammel torff fremgår at han skulde betale avgifter til Vor Frue kirke. Han sognet altså til denne kirke. De eldste kirkebøker der finnes i Kjøbenhavn er nettop fra denne kirke og begynner 1531.

Her fantes den første dømte vedrørende Peter Grüner.

- 1) „⁶/₁ 1633 dømte Piter Grøner på Gammel torff med sin hustru Mareen Dirichsdatter p. (pikebarn) kaldet Catrin, i Vor Frue kirke“.

Jeg har ikke hverken i Kjøbenhavn eller Christiania funnet noget mere om henne. Hun har sikkerlig fulgt foreldrene til Christiania i 1643. Her herjet i 1654 en fryktelig pest.

- 2) „³¹/₁₀ 1634 fredag dømte Peiter Grøner på Gammel torffue med sin hustrue Marren Didrichsdatter en søn k.(aldet) Tankor, i Vor Frue kirke“.

Dankert Pedersen Grüner, eller som han også skriver sig Peter Dankert Grüner finnes i Kjøbenhavns universitets matrikkel III. s. 264 ifølge hvilken han Tancred Grüner (Tancretus Petri Grønnerius) blev student fra Kjøbenhavn skole ²⁷/₁₁ 1656. Ifølge Ehrencron — Müllers forfatterleksikon har T. Grüner latt trykke: „In obitum Dn. Johannis Haquini, civis Hafniensiset orphanorum curatoris. Hafniæ 1655“. — Morfaren Diderich Johansen Badskier var foruten rådmann tillike forstander for barneasylene i Kjøbenhavn. Dette skrift der finnes i det kgl. bibliotek i Kjøbenhavn er på 4 store kvartsider, meget smukt utstyrt med stort titelblad på latin, undertegnet Tancretus Grüner, Hafnia, Typis Typogr. 1655. På side 2 og 3 er et dikt på latin og på side 4 et dikt på dansk, der forherliger rådmann Badskiers arbeide som de faderløses gode og opofrende velgjører og omtaler det store tap disse nu lider ved hans død.

Under Kjøbenhavns beleiring 1658 og 59 anføres at student Grüner var meget nyttig. Han blev bl. a. anvendt som budbærer fra Kjøbenhavn gjennom de fiendtlige linjer til Kronborg m. v. Det kan ikke sees av den fortegnelse man nu har, at han har tilhørt det studenteregiment på 4 kompanier der blev opprettet til Kjøbenhavns forsvar under denne krig og som stod under kommando av oberst Kjeld Lange. Et av disse kompanier bestod vesentlig av norske studenter.

Men det berettes at han bodde hos onkelen, teolog, professor Thomas Bang, der var gift med hans mors søster Else (Elisa) Badskier og der er tilføiet „han gikk til volds“.

Man finner ham igjen ved det juridiske fakultet i Strassburg 1660—1661. I Strassburg-studenter matrikkel av 1665 står: „Tancretus Petri Grønnerius ex. Hafn'æ scole.“ — Under ²¹/₁ 1661 er som student ved universitetet notert: „Dancretus Grüner, Danus studiosus juris“, og i en anmerking: „Dankert Pedersen Grüner, student fra Kjøbenhavn 1656“.

Han studerte i Orleans $\frac{1}{10}$ 1661—62. Her var han bibliotekar fra mai til juli 1662 og innskrevet under den tyske nasjon, som dengang også omfattet skandinaverne.

Hvad han foretok sig siden har jeg ikke kunnet finne, formodentlig ansatt ved handelskontor.

Han blev begravet i Christiania $\frac{15}{5}$ 1667.

- 3) „ $\frac{2}{2}$ 1636, tirsdag, døde Peiter Grøner på Gammel torrfue med sin hustru Marren Dirichsdatter en p. kaldet Abigell.“

Jeg har ikke hverken i Kjøbenhavn eller Christiania funnet noget om hende.

- 4) „ $\frac{26}{5}$ 1638, fredag, døde Peiter Grüner på Gammel torrfue med sin hustru Marren Dirichsdatter en dr. kaldet Dirich.“

Han blev begravet i Christiania $\frac{5}{2}$ 1665. I regnskapene for Latinskolen finnes blandt inntekter for $\frac{5}{2}$ 1665 „den hele skole for Dirich Grüner-penge 0 rdl. — 2 ort — 9 skl“.

Det var den vanlige betaling når hele skolen var med og sang ved begravelser og dette regnedes til skolens sikre inntekter.

Han blev altså kun 27 år gammel. Jeg har om ham kun funnet følgende: „Friederich Grüner av Christiania lod $\frac{15}{3}$ 1666 læse en obligasjon udstedt av Jeremias Boesen på lånte „Børnepenget“ (umyndiges midler)“ 956 rdl. (nu ca. 14 000 kroner) kapital og renter til den 1. april 1664 forfalde med pant i $\frac{1}{16}$ part i skibet Kongen og 15 skippund salt med bygsel Grinsbrod(?) i Hurum, datert $\frac{29}{6}$ 1664.“

Han var 12 år da faren døde, er visselig utdannet som handelsmann, bodde visselig hos halvbroren, myntmester Friderich Grüner, der eide grunnmuret hus beliggende i Rådhusgaten, der hvor nu Sjøfartsbygningen ligger. Denne hadde forbindelse med de største handelshus i byen.

3. gang blev Peter Grüner gift $\frac{5}{3}$ 1648 i Christiania med Kirsten Hammer. De blev viet ved høimesse. Hun finnes første gang i mantallet over Kjøbenhavn i 1645. Hun bodde den gang i Snaregade hos sin far og sammen med en del av sine brødre. I 1645 var hun altså mer enn 15 år. Hun er formentlig født i 1624—25, blev begravet i Christiania $\frac{30}{1}$ 1679. Hun var datter av Lars (Laurentius) Hammer f. 1592, død 1662, begr. i Nikolai kirke, gift med Else Andersdatter (v. Plate), død i Kjøbenhavn 1642 og begr. i Nikolai kirke $\frac{19}{9}$ s. å. Hun var en søster av Christian den IV's elskerinne Karen Andersdatter; og disses sønn Hans Ulrik Gyldenløve bodde i 1634 i losji hos Hammer. Denne var viceborgermester i Kjøbenhavn. Han kaltes Kongens Kjøbmand, gjorde store innkjøp for kongen i utlandet og stod i stor gunst hos denne. Der finnes en sølvpokal og en medaljong med kongens bilde, som han hadde fått av kongen. Begge beror nu i Videnskabselskabet i Trondheim.

I dette Grüners ekteskap var der ett barn, nemlig:

Peter Grüner, døpt i Christiania $\frac{1}{1}$ 1649. Han blev uteksaminert fra Cathedral-skolen 1667 og blev immatrikulert ved Kjøbenhavns universitet $\frac{13}{7}$ 1667 under navn Petrus Petri Grünnerus (ex. scholæ Christianensi). Privatpræceptor var D. T. Bartholinus.

Han drog fra Kjøbenhavn til Leipzig og fra universitetet der har jeg mottatt sådan meddelelse: „— — — dass Petter Grüner in der von Erler herausgegebenen „Jüngerer Matrikel der Universität Leipzig“ genannt wird. Der Eintrag lautet dort: „Grüner (sic) Pe. Christianen. Norweg. 22 gr. i W. 1668 S. 3.“

Grüner blev overensstemmende hermed i vintersemesteret 1668 immatrikulert, og betalte herfor et gebyr stort 22 groschen og blev henført til den sachsiske nasjon som nr. 3. Leipzig universitet var ennu dengang inndelt i nasjoner og ikke i fakulteter, således at de studerende efter sin herkomst blev innført i vedkommende nasjon. Muligens tyder dette på at hans far stammer fra Sachsen. Grensen mellem nasjonene stemte ikke med landegrensene.

Han har ikke tatt eksamen ved universitetet og videre undersøkelser i Tyskland har ikke gitt ytterligere opplysninger om ham. Muligens er han død som student i Leipzig.

Kirsten Hammer blev som enke gift $\frac{8}{1}$ 1654 i Christiania efter 3. gangs utlysning $\frac{26}{12}$ 1653 med Jens Poulsen (Plade). I dette ekteskap skal der ha vært 10 barn, hvorav 2 antok navnet Plade.

Arkivar Finne-Grøn har i „Slekten Michelet“ bl. a. anført, at J. Poulsen 1644 og følgende år var bygningskriver på Akershus og blev 1657 av stattholder Niels Trolle ansatt til kommissariatforvalter på Akershus med en årlig lønn av 800 rdl. for sig, en underskriver og to habile tjenere, bekreftet ved et kongebrev av $\frac{14}{12}$ s. å. Nogen år senere blev han foged på Nedre Romerike, døde 1672 og begr. $\frac{4}{6}$ i Christiania. Han blev i fogedembedet efterfulgt av J. Schumacher, der var gift med en datter av myntmester Friederich Grüner.

Ved sitt giftermål med Peter Grüners enke, Kirsten Hammer, blev Jens Poulsen eier av Grünergården i Rådhusgaten.

Av foranstående sees at myntmester P. Grüners barnebarn efter sønnen Herman Grüner er forsvunne. Barna efter Herman Grüner mistet formentlig alt hvad de eide i den store brand i Kjøbenhavn 1685. De er herved spredt for alle vinde. Muligens har de også kalt sig Hermansen. Det har ikke vært mulig å finne dem igjen.

B. *Myntmester Friederich Grüner* er altså den eneste av P. Grüners barn der fortsetter slekten. Han er født ca. 1618, døde på Nedre Foss og blev begr. i Christiania i Hellig Trefoldighets kirke $\frac{9}{8}$ 1674 om aftenen.

Han kom til Christiania 1645 og var allerede dengang oplært og utdannet, en utdannelse han fortsatte ved Mynten i Christiania. Han synes å ha fungert for faren allerede 1646. Om hans liv og utdannelse før han kom til Norge har jeg ikke kunnet

Myntmester Friederich Grüner

skaffe sikre opplysninger, men hans utdannelse går tydelig i retning av handel og forretninger. Han var en meget ordentlig og nøiaktig mann. Han skrev smukt og sirilig, men skrev på tysk. Hans danske brever var skrevet med en annen hånd og kun underskriften hans egen.

Han synes straks å ha trukket sig ut av farens bergverksspekulasjoner, idet Silius og Gabriel Marsilius overtok det hele.

Han må ha vært en meget initiativrik mann. Han overtok ganske selvfølgelig ved farens død i oktober 1650 bestyrelsen av Mynten, Mynten var jo farens forretning. Til stillingen blev Fr. Grüner utnevnt ved kgl. bevilgning av $\frac{4}{1}$ 1651. Hans ansettelsesdokument er sålydende:

„Fredrik III G. a. v. at naadigst haver antaget og bestilt saa antager og bestiller Friederich Grüner at være Myntmester udi Vort Rige Norge udi hvilken hans Bestilling han sig troligen, flittigen og ufortrøden skal lade finde og udi alting søge Vore samt

Vore Rigers og Landets Gavn og Bedste og Fordel, saa og dessen Skade og Nachdeel hindre og avværge og ellers udi alting sig forholde som det sig en oprigtig og tro Myntmester egner, bør og vel anstaar og som agter og forsvare og være bekjendt. Alle halve og hele Rigsdaler samt Orter skal han mynte efter hollandsk Skrot og Korn, saa at tredive og to Skillingstykker samt to og en Skilling efter den Orden som de udi, Vor elskelige kjære Faders salig og høilovlig ihukommelse. Ti derom gjort er og den (det) indtil anderledes forordnet vorden, for hvilken hans Bestilling og Umage vi naadigst have bevilget at ville give hanem ligesom hans avgangne Fader før hanem haver, nemlig for hver hundrede lødige Mark at mynte og udi Penge at forfærdige udi, hele, halve Rigsdaler og Orter paa hans egen Bekostning uden derfor i ringeste Maade at tilskrive tredive og to Rigsdaler, med andre Sorter av Mynt skal forholdes ligesom forne hans avgangne Faders Tid efter forne Vores Faders derom gjorte Anordninger og skal forne hans Besoldning begynde og avgaa fra dette vort Brevs dato og siden efter Aar efter andet kontinuere og forfølges al den Stund han er udi Vor Tjeneste. Kjøbenhavn 14. januar 1651. — R. IX. 9.“

Under samme datum blev stattholder Hanibal Sehested av kongen pålagt „at I hanem paa vores Vegne til forne Bestilling tilbørligen lader tage udi Ed“.

Fr. Grüner fikk således som sin far Mynten i forpaktning og drev den som sin egen forretning. Han hadde dessuten 300 rdl. i lønn og godtgjørelse for alle sine prøver av gull og sølv for private og det offentlige. Var dessuten skattefri.

Efter gårdsmatrikkelen i Christiania eide Fr. Grüner eiendom i Thor Pedersens kvarter, det vil si det såkalte 2. kvarter begrenset av nuværende Toldbodgt., Kongensgt., Rådhusgt. og Kirkegt., der hvor den gamle Stiftsgård lå og nu Sjøfartsbygningen ligger. Den var i 1661 verdsatt til 1200 rkd. og var gården ved siden av Jacob Jensens postmestergård (generalpostmester for Norge). Dette forklarer også at enken Kirsten Hammer etter sin manns død beholdt den gård i samme gate, Peter Grüners gård på hjørnet av Rådhusgaten og Kirkegaten. Fr. Grüners gård gikk før eller etter hans hustru Margrethe Boyesens død over til deres to døtre Margrethe og Maren. I Christiania pantebok I a. s. 23 finnes Rådhusgaten nr. 13 gård gammelt nr. 151, Margrethe Grüner og Maren Grüner. Dette er Stiftsgårdens nummer. I Wasserfalls optegnelser står: Rådhusgaten 13, areal 4196 alen ved opmåling ²³/₃ 1830, dengang nr. 151 og 152 kalt Stifts-Overretsgården.

Fr. Grüners bestalling som myntmester i Norge blev som alle bestallinger fornyet ²⁰/₆ 1662 i anledning av den nye forfatning. I en ny myntordning av ²²/₃ 1671 blev det bestemt, at det skulde være tre myntinnretninger: I Kjøbenhavn, i Christiania og en for hertugdømmet Holsten i Glückstad. For myntningen i Kjøbenhavn og Glückstad blev utstedt nærmere bestemmelser. For Fr. Grüners vedkommende, der bl. a. myntet sølv fra Kongsberg sølvverk blev der gitt en instruksjon, samt utferdiget et reglement datert ²⁰/₇ 1671 og han blev av Commerce Collegiet tilstått en myntningsgodtgjørelse således:

av hver 100 mkr. i specie riksdaler	23	rdl.
— „ — „ sletdaler	40	„
— „ — „ fireskillinger	50	„

av hver 100 mkr. i toskillinger . . . . . 54 $\frac{1}{2}$ rdl.

— „ — „ en — . . . . . 60 $\frac{5}{11}$ „

Dette gav ham visstnok en respektabel inntekt.

I sitt segl benyttet han som sin far de tre kløverblader; over hjelmen ett kløverblad. På de av ham pregede mynter satte han sitt navnesiffer F. G. og et kløverblad.

I statholderens ekstrakt-protokoll finnes følgende om Mynten: Friederich Grüner Myntmester udi Christiania andrager eftersom han har været forarsaget ved Mynten at opbygge et ganske fra Grunden nye og en ny Omhegning og Plankeverk med behørig Vedskjuler saavel som al anden Brystfeldigheder med Mynthuset ladet reparere formedelst det forrige var ganske i Grunden forraadnet etc. da er han begierendes, hans anvendte Bekostninger maatte hanem av Myntskriveren betales, dateret $\frac{20}{5}$ 1663. Resolusjonen gikk ut på at myntskriveren skulde betale. Lignende reparasjon blev anvist både i 1667 og 1671. Altså samme betingelser som P. Grüner hadde som myntmester i Kjøbenhavn. Kongen holdt verksted.

Fr. Grüner blev gift i Christiania $\frac{24}{7}$ 1653 (tredje gangs lysning fant sted $\frac{3}{7}$) med Margrethe Boyesen, f. 1633, død på Nedre Foss like før $\frac{27}{11}$ 1718 og begr. i Gamle Akers kirke $\frac{7}{12}$ 1718, 85 år gammel. Hun var datter av borger og handelsmann i Christiania, inspektør over alle norske defensjonsskibe, kgl. skibskaptein og generalinspektør over skogene sønnenfjells, Fredrik Boyesen, f. ca. 1595, begr. i Aker $\frac{22}{4}$ 1679 og hans hustru Annichen Johansdatter Gaarman, gift 1624. Hun var datter av den mektige Johan Gaarman, slottsskriver på Akershus m. v. Fr. Grüners far hadde vært i kompaniskap med J. Gaarman og med Jens Poulsen i flere bergverksforetagender. Denne siste blev gift med Kirsten Hammer, Fr. Grüners stemor. Hun eide 2 sager alene og 7 sager sammen med J. Gaarman. Der var altså en intim forretningsforbindelse mellem disse familier.

På denne måte kom Fr. Grüner op i kretsen av byens mest formående forretningsmenn, og det varte ikke lenge før han blev dratt inn i trelasthandelen og i industrielle foretagender.

Blandt „Lovlige Stads Christiania respektive Øvrigheder“ nevnes i året 1657, „H. Kgl. Maj. betroede mænd og velbestaltede tienere Friderich Boyesen og Friederich Grüner.“

I 1627 hadde Christian den IV bestemt at der av aker og enge der hadde tilligget gamle Oslo m. v., skulde opprettes en avlsgård, en såkalt ladegård for Akershus (festningen) statsforsyning med korn, høi og deslike. Det gikk ikke videre godt med denne ladegård. 1657 overtokes den av 8 av Christiania borgere, der hver betalte 60 rdl. i årlig leie. Blandt disse borgere var borgermester Hans Eggertsen Stockfleth, Nils Lauritzen, forstander for Oslo hospital Jacob Brandt og myntmester Fr. Grüner. Det var på den måten at velstående borgere erhvervet sig eiendom, idet de efterhvert inngjerdet sig passende stykker av det leiede areal.

I Christiania var Fr. Grüner foruten myntmester, overhauptmann, kjøbmann og trelasthandler. Sin største forretning gjorde han formentlig i 1672, da han ved skjøte av $\frac{10}{3}$ s. å. kjøpte kronens eiendom Nedre Foss med „Kongens mølle“ for 4000 rdl. Denne eiendom hadde hans hustrus familie i mange år hatt i forpaktning av kongen.

Eiendommen var meget stor, strakte sig fra Akerselven, langs denne nordover over hele det nuværende Grünerløkken helt op til højeste Grefsenåsen. Til eiendommen hørte meget verdifullt fossebruk i Akerselven med privilegert mølle og to privilegerte sager, der efter „saugdesignationen“ av $\frac{6}{9}$ 1688 var på en årlig skur av 16 000 bord. Eiendommen blev i de følgende år gjenstand for svære prisstigninger. I privilegiene fantes bl. a. „på en fjerdingsvei rings Agershus og Christiania by må ingen anden kvern eller kornmølle bygges“. Dessuten hadde denne kvern fortrinsrett til å male alt det korn der skulde males for det offentlige i Christiania by. Eiendommen var forøvrig skattefri.

Friederich Grüner døde imidlertid 1674, begr. $\frac{9}{8}$ i Hellig Trefoldigheds kirke, men eiendommen fulgte hans slekt uavbrutt til 1756 og etter en avbrytelse kom den atter inn i Grünerfamilien, idet etterkommere av en av hans døtre, hvis eneste sønn hadde antatt navnet Grüner overtok den. Den har vært i familiens eie inntil nutiden. Jeg skal ganske kort gjengi eiendommens historie. Gården og Nedre Foss eides i 1600-tallet av kongen, som der drev sagbruk og møllebruk. Den blev almindeligvis kalt „Kongens Mølle“. Den betegnedes dengang som „liggende straks ved vort Slot udi Agers Herred og Sogn ved Agers Bro“. Nogen år før 1642 var den bortforpaktet til Boye Fredriksen. Den $\frac{28}{4}$ 1642 fikk dennes sønn Fredrik Boyesen (den senere svigerfar til myntmester Fr. Grüner) eiendommen, mølle og sagbruk i forpaktning mot en godtgjørelse av 100 rdl. årlig. Forpaktningen blev gitt for livstid for Fr. Boyesen og hustru og når disse avgikk ved døden for en av deres sønner for samme avgift. Den $\frac{18}{8}$ 1648 blev ovennevnte kontrakt gitt fornyet konfirmasjon og $\frac{27}{9}$ 1651 blev av Fredrik den III denne bevilgning utvidet til „hvis Fr. Boyesen og Hustru uden Sønnen ved Døden avgår, at da en av deres Døtre skulde ha Ret til at overtage Forpaktningen for samme Avgift som tidligere bestemt“. Forpaktningen ophørte i 1672 da Fr. Grüner, der var gift med Boyesens datter, av Christian den V kjøpte hele eiendommen med møllebruk m. v. for den dengang svære sum av 4 000 rdl. og en liten årlig avgift. Ved handelen blev ovennevnte privilegier fremdeles bevilget.

Eiendommen var meget stor med skog. Den omfattet også Grefsen gård.

Da Fr. Grüner kjøpte eiendommen førte der kun en bro over elven, Akersbroen ved Nedre Foss. Denne bro nevnes i Kongssagaene på flere steder. Også i Middelalderen og langt frem i den nyere tid blir den omtalt. Den utgjorde et hovedledd i landveisforbindelsen mellom Oslo (det gamle) og vestlige bygder. Fra 1672 fikk broen navnet Grünerbroen.

Så sent som i 1850 var der ved broens østlige ende en bom, hvor Nedre Foss ciere — som vedlikeholdt broen — opkrevet og oppebar bompenger av kjørende og ridende. Ennu i 1850 årene var der rikt laksefiske ved Nedre Foss, så rikt at når man stengte vannet av for møllen og fossen gikk tør, i almindelighet lørdag ettermiddag, så var det Grünerbarnas største fornøielse å fange den laks som blev liggende igjen i kulpene med hendene. Min mor fortalte at hun og hennes søsken fikk skjenn når de kom hjem fra dette fiske med våte klær.

Efter Fr. Grüners død forblev eiendommen i enkens besittelse i mer enn 40 år til hendes død i 1718. Ved skatteligningen av 1676 i anledning av ny krigsskatt blev

eierinnen M. Grüner av Nedre Foss med møller og sagbruk ved Akerselven ansatt til en daglig skatt av $\frac{1}{4}$ rdl. som tillegg til andre skatter, uaktet hun var satt i klasse 4 på grunn av sine mange barn.

Ved avslutningen av skifte i 1719 etter enken gikk eiendommen over til datteren Maren, gift med assessor Hans Glad, for 6 000 rdl. Ved skifte etter hennes død 1752 gikk møllen over til hennes sønn assessor Fred. Glad for 10 000 rdl. Etter hans død $\frac{8}{7}$ 1758 blev eiendommen ved auksjon solgt til laugmann og justitiarius Paul Nielsen for 30 000 rdl. Ved hans og hustrus død kom den til Abraham Broch for 33 000 rdl. Broch søkte for den høie kjøpesum regress i forhøiet malingslønn, hvilket innvilgedes og gav anledning til rescript av $\frac{28}{1}$ 1768. Blev atter forhøiet ved reskript av $\frac{2}{1}$ 1807. Den $\frac{14}{4}$ 1790 blev der holdt takst over gården Nedre Foss, husbygninger, mølle og sagbruk ifølge eieren hr. conferentsråd Laachmands herom innløpne rekvisisjon. Bygningene blev verdsatt til 13 800 rdl. Dengang fantes der stivelsesfabrikk i et bryggerhus.

Senere blev Jens Christian Smith, kjøbmenn i Christiania, død 1818, gift med Thorborg Dorothea Mostue eier av Nedre Foss. Ved deres datter Anne Marie gikk den i 1802 over til hennes mann — myntmester Friderich Grüners dattersønns sønnesønn — Hans Fredrik Grüner cand. theol., død 1836. Møllen gikk da over til hans sønn major i kavaleriet Jens Christian Grüner. En datter av major J. Chr. Grüner blev gift med min far den senere oberst H. J. R. Grüner. J. Chr. Grüner solgte Grefsen til Iver Olsen. I 1856 solgte Grüner eiendommen til sin sønn ritmester i det Gule Kor Hans Fredrik Grüner for 20 000 sps. Nu blev deler av eiendommen frasolgt og på disse blev det nuværende Grünerløkken bygget. Etter H. F. Grüners død beholdt enken ennu nogen tid eiendommen, men solgte den til sine to sønner ritmester Johan Grüner og konsul Marius Grüner for 1 100 000 kroner. I 1911 blev Nedre Foss, der nu kun bestod av møllebrukene med nærmeste omgivelser solgt til et aksjeselskap for 450 000 kroner. Den engang så prektige eiendom utgjør nu en meget stor del av nutidens Oslo.

Fr. Grüner var altså myntmester og forretningsmann. På grunn av forholdene blev han også veksler.

De utenlandske kjøbmenn og skipperne, der kom til Christiania og nærmeste omegn for å handle, kjøpe tremateriale m. v., måtte på grunn av tidens forhold medbringe kontanter, pund eller gylden. Der kom imidlertid en bestemmelse om at der skulde betales i norsk mynt. Det var da intet annet å gjøre enn å gå til myntmesteren og selge de utenlandske penger, naturligvis mot en passende provisjon. Myntmesteren ommyntet da disse penger og beregnet sig herfor vanlige myntningsomkostninger. Både kongen og myntmesteren tjente på dette. Av en oppgave som finnes om myntomkostningene og fortjeneste for kongen og myntmesteren fremgår at myntmesteren ikke hadde så ganske liten fortjeneste på denne ommyntning eller privatmyntning, som det også kaltes. Hertil kom at Fr. Grüner solgte trelast, og det falt nokså naturlig at dette salg og ommyntningen kunde ha nogen forbindelse med hinannen.

Det synes som om Fr. Grüner var en meget virksom mann på mange områder. Med overberghauptmann Bostrup Gedde stod han på en særdeles fortrolig fot og deltok flere ganger i dennes reiser til Holland, således i 1658. Senere foretok han reiser på egen hånd i Myntens interesser 1673.

Ved sine gode inntekter blev han istand til å gi sine barn en god utdannelse. Det synes også som om han har understøttet sine halvbrødre under deres utenlands ophold.

I sitt ekteskap med Margrethe Boyesen hadde Fr. Grüner 12 barn. Hans enke beholdt Nedre Foss og satt i uskiftet bo fra 1674—1718; hun drev altså den store forretning i 44 år. I alle disse år var Nedre Foss et samlingssted for familien. Her blev barna gift og når der kom barnebarn blev flere av disse født og døpt på Nedre Foss. Gikk det i vanskelige tider mindre godt med nogen av familien, så syntes det som om hjemmet på Nedre Foss var det sikre sted å ty til for samtlige barn, barnebarn og svigerbarn. Det synes som Margrethe Grüner hadde et stort hjerte. Hun har også vært en energisk dame som drev den store eiendom med de mange bedrifter som en myndig herre. Det var urolige tider i disse år i landet, dyrt å leve, tunge skatter. Man hadde den skånske krig og Gyldenløvefeiden 1676—1679.

I Riksarkivet opbevares Gyldenløves kopibok for 1676 og her finnes trykt en skattekning for ekstraskatt over de mest formuende innvånere i Norge — nemlig for den såkalte „dagskat og krigsstyr“. Her er opført Friederich Grüners enke med én riksort daglig skatt. Hun kom i 4. klasse på grunn av sine mange barn. En lignende „krigsstyr“ av en ort daglig blev hun ilignet for tidsrummet 1712—21. Om denne skatt het det, at man blev flådd fra issen til fotsålen, fra parykken til skoene. Der var nemlig også en ekstraskatt av 1 rdl. på parykker; senere kom også skatt på skoene og her blev medtatt og optalt alle de sko som fantes, selv tjenernes, og skatt måtte betales. Det viser sig imidlertid at hun var fri en del andre skatter. Det fremgår av skatteregnskapene for Aker for 1673 og 1674 at Fredrik Boyesen er skattefri for bosted. Han bodde ennu på Nedre Foss og senere står anført under Nedre Foss: Friederich Boysen og Friederich Grüners arvinger naadigst frifundne for den av Gyldenløve i 1675 påbudte kornskat av 1 tønne for hver fuld gård og fri for den samtidig paabudte høsikat og kjødskat.

I regnskapene for 1718—1719 står om Nedre Foss sag årlig 16 000 bord; „Det allernaadigst tilladte Kvantum er skaaren, ved Sagmester Svend Knudsen og Klement Knudsen, Tømmeret virket udi Vaaler og Østerdalen er på egen Grund. Undertegnet Maren sal. Hans Glad“.

Herfor betalte man på Nedre Foss ingen sagavgift. Margrethe Grüner hadde nok andre rettigheter og passet på disse. Hun skriver således $\frac{1}{2}$ 1688 til stattholderen og forlanger „fri Skyds fra Gudbrandsdalen for hennes Gård Nedre Foss Møllebrug Fornødenhed et par Quernstener og det imedens nu Vinterføret staar paa og som altid har været sædvanlig sine Stener av de Behofning ved fri Skydsferd fremhjølpen — og Heste stilles til Disposition for min Tieners Disposition som reiste efter Stenene“. Det fremgår av papirene at dette alltid har vært skikk og bruk. Formodentlig et gammelt privilegium som har tilligget Kongens Mølle. Stattholderen approberer og gir fogder og bondeleismenn og skyssholdere fornøden ordre $\frac{4}{2}$ 1688 om fri skyss.

Hun var ikke meget skrivekyndig, hun kunde knapt nok skrive sitt navn.

I januar måned 1698 foretok hun en reise fra Christiania til Våge for å være fadder til sitt barnebarn, presten Fredrik Grüners første sønn.

Det var for den 65 år gamle dame en lang og sur reise som på lange strekninger måtte foregå på hesteryggen.

I krigen mot Carl XII deltok ikke mindre enn 4 av hennes barnebarn: Gustaf Grüner i Smålenene, Fredrik Grüner deltok på Fredriksten både under angrepene i 1716 og 1718; Christian Fredrik ved 1. akersh.regm., og merkelig nok deltok også en annen men uekte sønn av Johan Grüner, en halvbror av Gustaf Grüner, som svensk rittmester under Carl XII's angrep på Fredriksten i 1718. Denne utmerket sig og blev senere adlet av den svenske dronning Ulrica Eleonore. Familien er senere utdød.

Det var hårde dage for den gamle dame. Hun døde også sist i november 1718.

Efter Margrethe Grüners død blev der avholdt skifte (Akers skifteprotokoll nr. 6, datert ¹²/₁₂ 1718) av sorenskriver Nicolay Ring tillikemed bygdelensmann Johannes Hansen Schøyen med 2de laugrettesmenn. Av skifteforretningen fremgår at de samme herrer den ²⁷/₁₁ 1718 hadde forseglet alt på stedet og at skiftet begynte ¹²/₁₂ 1718, da arvingene var forsamlet på arvetomten, og at sorenskriveren denne dag med disses samtykke har foretatt sterb boets forsegling at åpne. Margrethe Grüner må være død ²⁶⁻²⁷/₁₁ 1718. Disse siste dager sist i november fant jo nettop Carl XII's angrep på Fredriksten sted. Han falt foran festningen den ¹¹/₁₂ kl. 9 om aftenen.

I Aker kirkebok anføres: begr. ⁷/₁₂, 85 år gammel. Tiden mellem dødsfall og begravelse var lang, men sorenskriveren anfører „alt til at endelig Skiftes Slutning såvidt Tiden og Leilighed udi disse så overhengende fiendtlige Krigstider kan tillade“. Sorenskriveren foretok skiftet hurtigst mulig og tilholdt arvingerne å ta vare på og bortbringe de utskiftede gjenstander.

I skiftet er anført envoyeen Johan Grüners sønn Gustaf Grüner, den senere kommanderende general i Norge som Carolus Gustavus Grüner, deres Kgl. Maj.ts bestalld capitain ved infanteriet i Danmark. Navnet Carolus har han ikke hatt. Jeg nevner dette fordi han er innført med dette navn i et tidligere slektregister, hvilket har voldt misforståelser.

Boet var et meget stort og rikt bo. Der var porselen og glass. I en kiste fantes en forgylt sølvkanne med en stor mynt på lokket og navnetrekk Friderich Grüner, Margrethe Frid: en. Et par sølvkanner med samme navnetrekk, sølvpokaler med Fr. G. og årstall. Et ekeskap med rum og endel skuffer i, hvori papirer og små „Skraberier“, et stort hollandsk skap, høie ruslærs stoler, høie røde og lave røde stoler 16 støcker, diverse slags skilderier, og andre malede støcker, ovalt hollandsk speil, ovalt hollandsk slagbord, hollandsk tebord, 6 støcker hollandske stoler. Det hele vidner om Friderich Grüners nære forbindelse med Holland. Der var en mengde lintøi, sengklær m. v.

Der fantes et jernbeslått vognskrin, hvori adskillige brever og dokumenter, dette blev åpnet og derav uttatt: Sal. Kong Christian den Vtes høyloflig udi ihukommelse Hans allernådigste udgivne Skjøde til Friederich Grüner og hans Hustru paa Nedre Foss med tilliggende herligheder, dateret Kjøbenhavn ¹/₆ 1672. Dette skrin fikk presten

Friderich Grüner utlevert til opbevaring. Formentlig er dette med innhold gått med ved branden av Hedrum kirke i 1750. Hermed mistet Grünerfamilien visstnok verdifulle opplysninger om familiens opprinnelse.

Det var krig. Sorenskriveren fordelte de største ting. „Men Sorenskriveren og Arvingerne higet efter at komme hjem formedelst den daglige påhengende fiendtlig Frygt og Fare så resten kunde de selv dele under beleilig tid“.

Myntmester Friederich Grüners barn.

Med sin hustru Margrethe Grüner hadde Friederich Grüner som nevnt 12 barn. I kirkebøkene for denne tid er ikke alle barn navngitt. Der er kun anført myntmesterens drengbarn eller pikebarn. Disse er i rekkefølge I—XII.

I. *Maren Friderichsdatter Gr.*, døpt ¹⁹/₄ 1654 i Christiania, begr. i kirken s.st. ⁴/₉ 1654.

Året 1654 var pestens år i Christiania. Myntmester Grüner begravet i løpet av få uker sin datter, dennes amme og en pike, sin probemester og dennes 2 barn.

Pesten varte i fire måneder (august - november). 660 mennesker blev begravet, men der var mange flere, da kun de der betalte blev innført i kirkeboken.

Graveren har 1523 „lig“ dette år. Det blev så mange at der tilslutt kun blev notert „et lig i Guds navn“. Det vil si 40 % av befolkningen er død av pest — en ulykke hvis omfang det i våre dager er vanskelig å fatte.

II. *Lene Marie Grüner*, døpt ¹³/₇ 1655 i Christiania, død før 1705. Hun blev gift 1675 (1676) med foged på Nedre Romerike Jochum Schumacher døpt i Roskilde domkirke ¹/₉ 1647, sønn av Albrecht Schoumacher (død 1678 i Roskilde) og Anne Gertsdatter. (Hun angis også som en søster av Peter Mozfeldts svigersønn, borgermester Schrøder. En bror av Albrecht Schumacher, Jochum Schumacher, var gift med Maren Mozfeldt, datter av Peter Mozfeldt og Maria Heimbech. En av deres sønner var Peter Schumacher, den senere Griffenfelt).

Schumacher blev foged på Nedre Romerike ¹⁹/₆ 1672. I hans bestalling er anført: „For hvilken Tjeneste vi allernaadigst haver bevilget hannem av samme Fogderiets Indkomster til aarlig Løn og Besolding 50 rdl. Saa og derhos at nyde fri den tilliggende Fogedgaard“. Såvidt kan forståes bodde han i Christiania, hvor alle hans barn er født og hvor han også er opført i skattelistene.

Han fikk embedet efter foged Jens Poulsen Plade, der var gift med Kirsten Hammer, enke efter myntmester Peter Grüner, Lene Marie Grüners bestefar.

Schumacher fratradte embedet i 1681. Der var innkommet en rekke alvorlige klager over hans embedsførsel. Den ¹⁰/₁₁ 1683 blev approbert „efter indkommet Andragende at Joachim Schumacher, Indvaaner udi vor Kjøbstad Christiania maa derhos allernaadigst i Henseende til hans forrige anbetroede Embede og forestaaede Fogedbestilling, for borgerlige og byes — Bestillinger og Forretninger samt vagtholdes Mønstring være fri og forskaanet. — Forbydes“. Utenpå skrivelsen står „Skal være fri for borgerlige Byrders

Besværingene. Han levede visseligen dengang som handelsmann i Christiania. I skattekatalogen 1683 er han for Kop- og Kvægskat opført i 3. klasse således:

Joachim Schumacher og hans hustru	6 rdl.	0	0
1 skolemester og 1 liden dreng	1	„	1 8
1 gårdsdreng	0	„	2 16
4 tjeneste kvindfolk	2	„	2 16
1 arbejdshest	0	„	2 16
	11	„	1 8

Dette var en forholdsvis stor skatt.

Han søgte ¹⁶/₂ 1704 om å bli rådmann i Christiania og opplyser i sin ansøking at han tidligere har vært dragonkaptein og nu sitter med mange moderløse barn. I skrivelse av ⁸/₃ 1704 blev vicestattholder Gabel anmodet om å gi nærmere opplysninger om Schumachers forhold, og da det ikke resulterte i utnevning til rådmann, har disse opplysninger formentlig ikke vært tilfredsstillende.

Schumacher levde i Christiania i 1711, men må være død før 1718, idet han ikke nevnes i skifte på Nedre Foss ¹¹/₂ 1718 etter sin svigermor Margrethe Boyesen Grüner, hvor han hadde rik anledning til å bli verge for umyndige barnebarn. Både han og hans hustru er visstnok død på Nedre Foss og således begravet i Aker, hvis kirkebøker mangler for denne tid.

Schumachers første drengbarn er døpt ⁴/₆ 1676 i V. Aker, hvor også Schumachers følgende barn er døpt. Han må altså være gift september—oktober 1675, da var Lene Marie Grüner vel 20 år. Derefter følger mellom årene 1677 til 1688 ti barn, altså på 12 år 11 å 12 barn. Ved dåben er intet fornavn anført. Det var 7 sønner og 4 døtre og herav sees 2 sønner døde i 1686 og 1687.

Deres rekkefølge er formentlig således:

1. *Frederik Schumacher*, døpt ⁴/₆ 1676, student 1696, demittert fra Christiania Katedral-skole, opholdt sig i Drammen. Den ²⁶/₂ 1707 blev han proviant- og ammunisjonsforvalter ved Bergenhus festning og ²³/₄ 1708 inspektør ved alle „kobbertiende“ nordenfjells, gift 1704 på Strømsø med Birgitte Østlein fra Strømsø. Han døde i Bergen 1716 og etterlot sig enke og 5 barn.

Disse arvet sin mormor Margrethe Grüner på Nedre Foss ¹²/₂ 1718. Birgitte Schumacher levde ¹³/₂ 1727, da hun — Birgitte sal. Frederik Schumacher gikk til alters i Strømsø.

2. Den ²⁶/₁₁ 1677 Joch. Schumachers drengbarn, hjemmedøpt. Denne hjemmedøp er konfirmert ³⁰/₁₁ s. å. Den ²/₁ 1678 blev M. Jochims drengbarn begravet. Dette visstnok samme barn.
3. Den ¹⁶/₈ 1678 døptes Schumachers drengbarn i Christiania (Slottet).
4. *Anna Margrethe Schumacher*, formentlig det Schumachers pikebarn der blev døpt ³/₇ 1679 (Slottet), gift ¹²/₅ 1703 i Christiania med Otto Henrik Blichfeldt.
5. *Simen Schumacher*, formodentlig det Schumachers drengbarn, der blev hjemmedøpt ⁵/₅ 1680, dåpen blev konfirmert ²⁵/₆ s. å., sjøløitnant.

6. *Lisbeth Sophie Schumacher*, formentlig det pikebarn, der er døpt $^{24}/_6$ 1681, gift med Peter Green på Strømsø, begravet $^{22}/_8$ 1726, Strømsø.
7. Døpt $^{7}/_7$ 1682 Joch. Schumachers drengbarn. Den $^9/_4$ 1686 er Schumachers drengbarn begravet. Dette er muligens det samme barn.
8. *Lene Marie Schumacher*, formentlig det Schumachers pikebarn, der er døpt $^1/_8$ 1783, gift $^{28}/_6$ 1712 i Kjøbenhavn (Holmen) med hr. Johannes (Johan) Sørensen Griis, som $^{11}/_5$ 1711 blev skibsprest og $^9/_3$ 1716 sogneprest til Helsing på Sjælland, hvor begravet $^{12}/_{12}$ 1718. Hun levde på Strømsø, var fadder der $^3/_1$ 1723, men døde $^4/_5$ 1742 i Christiania, efterlot sig barna, Søren Griis, døpt $^{19}/_{10}$ 1713, død $^9/_9$ 1742 og Nicolay Spydstrup Griis, døpt $^{30}/_4$ 1717.
9. Døpt $^1/_10$ 1684 Schumachers drengbarn, muligens det drengbarn, der blev begravet $^{17}/_1$ 1687.
10. Døpt $^9/_12$ 1685 Schumachers drengbarn.
11. Døpt $^4/_2$ 1687 Schumachers pikebarn.
12. Døpt $^4/_1$ 1688 Schumachers drengbarn.

Christian Schumacher. Om denne finnes i sesjonsprotokollen for Christiania magistrat $^8/_7$ uttrykkelig anført, at han var fogdens sønn og født i Christiania distrikt, han døde 1715 i Batavia. Muligens den samme som nr. 10.

Paul Schumacher. Denne kaltes i 1718 Paul Jochumsen Schumacher? Dette er visstnok ikke fogdens barn.

III. *Peter Grüner*, f. $^{19}/_6$ 1656 i Christiania, hvor han blev døpt $^{29}/_6$ nesteften. Ifølge stattholderens arkiv for 1696 døde Grüner i mai 1696, kun 40 år gammel. Men dette er ikke riktig, han blev begravet i Aker $^2/_6$ 1695, ikke fullt 39 år gammel. Hans far myntmester Fr. Grüner hadde sørget for bestalling for denne sønn før sin død. Denne forhåndsbestalling er datert $^{24}/_3$ 1674. Faren blev begravet $^9/_8$ 1674 og P. Grüner overtok automatisk stillingen som myntmester i Christiania, på samme betingelser som sin far, nemlig som forpaktning og selvstendig forretning „på Grund av hans (Farens) ved Vort Myntvæsen langvarig gjorde tro Tjeneste — og hans Søn Peter Grüner som en derom god Videnskab skal have“.

Peter Grüner var således ikke mer enn 18 år da han blev embedsmann og myntmester i Christiania. Hvilken utdannelse han hadde har jeg ikke kunnet finne, men alt tyder på at han er utdannet ved Mynten i Christiania. Han benyttet alltid samme segl som sin bestefar myntmester P. Grüner og benyttet etter datidens skikk sort segl i ett år etter farens død. Han brukte likeledes da han overtok „Mønten“ i den første tid de forhåndenværende stempler med sin fars signatur. Senere benyttet han sitt merke: P. G. på myntene. De to foregående myntmestre Grüner hadde ved siden av sine initialer også anvendt et eller to kløverblader. Der finnes ennu i familien nogen skilling-mynter med disse initialer. De er funne av min far oberst H. Grüner i sin tid under et gravningsarbeide på Hovedøen under innredningen av artillerilaboratoriet derute.

Den ¹⁵/₁₁ 1679 blev der opnevnt en kommisjon bestående av Hassius, Bøckmann, Grüner og Stub for å holde forhør over de fra Røros til Akershus festning overførte „oprørere“ fra kobberverket. Saken var at i 1678 og 79 hadde svenskene overfalt Røros, hvor de hadde herjet, røvet og brent verket og størstedelen av beboelseshusene, samt røvet all provianten, så der ikke fantes hverken mat eller hus igjen deroppe. Misnøien blandt arbeiderne, som med våben i hånd hadde forsvart sig mot det svenske overfall så godt de kunde, var meget stor og gav sig kraftige utslag. En „selvbestaltet“ deputasjon for arbeiderne hadde begitt sig til Christiania for å klage sin nød, men blev arrestert og satt inn på Akershus som „rebellions“. Disse skulde forhøres av kommisjonen. Efterat denne undersøkelse var tilendebragt blev de løslatt for å reise hjem. De blev imidlertid atter arrestert ved hjemkomsten, men da skred Røros-folket inn og man måtte atter løslate dem. Den „gemene“ mann blev ikke alltid pyntelig behandlet dengang.

Den ⁴/₃ 1682 fremholdt P. Grüner i en skrivelse til kongen at det var nødvendig og bekvemt å bygge et valseverk ved den kgl. Mynt i Christiania „hvorved Myntarbeidet med mindre Omkostning kunde have bedre Fremgang, hvilket av Hs. Eksel-lense hr. Overberghauptman og Generalmajor velbaarne Brostorp von Short til Eders kgl. May er bleven observeret“. Grüner andrar om å få godtgjørelse for hvad der blir utlagt til arbeidets utførelse, „undtagen Innredningen med Valsene eller deslige Jernarbeide som førbemeldte Værk egentlig vedkommer, hvilket jeg selv forskaffer“. Altså kongen skulde betale husene og Grüner skulde betale innredningen.

Den ¹¹/₃ 1682 har kongen egenhendig påtegnet tillatelsen til å opføre hus med valseverk, og ordre om å ordne saken og „utbetale av voris Myntindkomster halv tredie hundrede Rigsdaler og at hvad Værket videre vedkommer betales av vores Myntmester“. Grüner kvitterte for beløpet allerede den ³/₆ 1682.

Mynten var formentlig ikke så lønnende som før, ti den ¹⁸/₁₁ 1682 andrar P. Grüner stattholderen: „fordi det som Myntmester er så lidet at tjene at det ikke er til Livets Ophold om at erholde Kjøbmandskab“. Det innvilgedes ham ¹³/₁ 1683, samtidig fikk han tillatelse til å drive kobbergrube.

Av skatteligningen i Christiania fremgår at P. Grüner er blandt de høieste skatt-ydere. I byregnskapene for 1681 finnes et skattemanntall, hvor P. Grüner, møntmester for 1 dreng og 1 pige betaler i skatt 2 ort. Han er da boende i søndre kvarter — det fineste kvarter. Dette kvarter er kvartalet Kongensgt. — Rådhusgt. — Kirkegt. — der hvor Sjøfartsbygningen nu ligger.

I 1682 betalte han sin byskatt med 6 rdl.

I 1683 er for krigshjelpskatt opført:

Myntmester Grüner	20 rdl.
Vicelagmann Hanibal Stockfledt	24 „
Probemester Hassius	16 „
Møntskriver Haldius Stub	4 „

I skatelistene er de foran nevnte opført foran geistligheten og magistraten, efter disse kommer de borgerlige.

Man hadde mange skatter dengang.

I 1686 er P. Grüner for „Kop- og Kvægskat“ opført i 2. klasse:

Peter Grøner og hans hustru . . .	10 rdl.	0	0
2 piger	0	”	2 0
2 drenge	0	”	2 0
1 hest	0	”	2 16
2 faar	0	”	1 4
	11 rdl.	2 ort	20 skl.

Nu forsvinner han i skattelistedene. Muligens er han flyttet op til sin mor på Nedre Foss. Som nedenfor anført blev Mynten flyttet fra Christiania til Kongsberg 1686 og skulde fra da av være et Statsforetagende.

1689 blev P. Grüner postmester i Christiania og dukker atter op i skatteligningen. Han anføres „for Kop- og Kvægskat“ for 1691 i 3. klasse:

Peter Grøner og hustru	6 rdl.		
3 barn	0	”	3
1 hest udi posthuset	0	”	2 - 16 skl.
2 piger	1	”	1 - 8 ”
2 drenge	1	”	1 - 8 ”
1 hest, 1 ko	0	”	1 - 0 ”
	11	”	2 - 20 ”

I 1692 finnes han også i skatteligningen. Denne gang er også skatt for ildsteder medtatt. Han opføres i 6. klasse.

Peter Grøner	4 rdl.	- 0 - 0
og kjereste	3	” - 0 - 0
3 barn	6	” - 0 - 0
1 karl, 1 postkusk	2	” - 0 - 0
2 piger og 1 dreng	2	” - 0 - 0
1 hest og 4 ildsteder	3	” - 0 - 16
	20	” - 0 - 16

Kongen hadde i ottiårene latt sig meddele at omkosningene ved utmyntningen for kongen i Christiania oversteg dem ved Mynten i Kjøbenhavn, således at kongen ikke tjente så meget på pengene i Norge som i Danmark, hvorfor han ^{18/9} 1684 befalte John. Mechlenburg og Joh. Mühenbeck å undersøke hvad omkostningene hadde vært på de i nogen år utmyntede penger i Christiania.

Myntmester Grüner og hans wardein Hassius nektet å fremlegge de originale regnskaper. Den ^{20/12} 1684 fikk stattholder Høeg kgl. ordre om å assistere og gi myntbetjentene en tilstrekkelig irretesettelse. Dette hjalp ikke det allerminste. Den ^{14/2} 1685 utgikk en ny kgl. ordre efter hvilken der skulde forfattes et reglement „til kgl. Resolution over Bergamtets Medlemmer og Myntbetjentene i Christiania saavel over de ved Sølvverket værende Officerer og Betjente saavidt de fandtes delige og nødvendige og hvad Løn dem kunde tilkomme. Stattholderen skulde tillike innsende relasjon om den skjeddde inkvisisjon på mynten og sin formening om dens bedre innretning.

For Mynten i Christiania blev der på Bragernes hvor kommisjonen holdt sine møter fremlagt regnskaper for 1674—84. Der fantes intet straffbart, og beskyldningen om at man ved Mynten i Christiania myntet for lette penger blev helt avvist. Fra svogeren, oberstløytnant Poul Mathisen foreligger der en skrivelse datert Bragernes ²⁶/₆ 1685 der på familiens vegne redegjør for hvad der av familien har vært påkostet Mynten for å modernisere den sålçdes at der kunde lages billigst mulige penger.

For å undersøke forholdene på Kongsberg var av kongen innkalt en mann ved navn Schlangbursch, der var ansatt hos kurfyrst Ernst August. Denne mann avgav sin betenkning ¹¹/₆ 1685. Ved sølvverket stod det dårlig til. Han påviste mange mangler. Ved Mynten fant han at der var for mange arbeidere og at deres lønn var for høi.

Schlangbursch blev ansatt som berghauptmann i Norge ¹¹/₆ 1685 på meget gunstige vilkår, men der var så mange klager over ham i Goslar og Freiburg at han først ¹⁸/₂ 1686 fikk lov til å reise derfra og han overtok først sin nye stilling i Norge i mars 1686.

Mynten skulde nu efter kongelig befaling av ¹⁶/₁₂ 1686 innrettes på Kongsberg med minst mulig bekostning. Mynten i Christiania skulde fortsette for skilling-mynt og overdroges i forpaktning til myntmester P. Grüner mot at han tilstodes 24 % av hver mark fint sølv, hvorav alene måtte myntes i sletdaler og markstykker $10\frac{3}{4}$ lødige og av samme „Skat (Skrot) og Korn“ som Mynten i Kjøbenhavn, hvortil myntmesteren selv måtte forsyne sig med utenlandsk eller innenlandsk sølv. Og de dertil brukte stempler skulde han nu levere til berghauptmannen for at de kunde forsegles. En wardein blev ansatt og over det utmyntede skulde en „rigtig“ attest innsendes til statholderen. Den kgl. befaling herom blev meddelt Schlangbursch ¹⁶/₁₂ — og hermed var det slutt med Myntens glanstid i Christiania, selv om der her fremdeles myntedes skillemynt nogen tid fremover. På Kongsberg hadde der allerede vært myntet penger. Der finnes mynter derfra med årstallet 1686. Schlangbursch må således ha myntet på eget ansvar nogen tid.

Imidlertid drev Grüner Mynten i Christiania til sin død. Han blev begravet ²/₆ 1695. Man myntet altså penger både på Kongsberg og i Christiania.

Fortjenesten på Mynten i Christiania sank betydelig efterat Mynten kom ordentlig igang på Kongsberg.

P. Grüner var i sine siste leveår også postforvalter og postmester i Christiania. Postforvalteren hadde den tid også ansvaret for transporten av posten fra Kjøbenhavn gjennom Sverige til Norge. Innehaveren av postprivilegiet i Norge var i 1672 en utenfor Norge boende mann, Albert Schumacher, Griffenfeldts bror eller fetter. Til bestyrelsen av postvesenet antok han ammunisjonsforvalter Anders Boyesen, der var en bror(?) av P. Grüners mor, myntmester Fr. Grüners hustru Margrethe Boyesen.

P. Grüner fikk formentlig bestillingen som postmester og postforvalter i Christiania overdradd av denne slektning. Denne Anders Boyesen fikk nemlig i 1685 privilegium på posten mot å betale 3 000 rdl. I 1687 blev han generalveidirektør for det sønnenfjelske Norge, og i 1689 nevnes P. Grüner som postmester. Den ³/₄ 1694 henviser visestattholder Just Høeg til P. Grüner i anledning av at en del bønder andrar om lettelse i postførelsen mellem Stokke i Ås og Burud i Sånær. De forlanger en hjelpegård til denne posttrafikk.

Under hvilke betingelser P. Grüner inntrådte i postvesenet kjennes ikke. Sannsynligheten taler for at han blev tilstått lønn som postmester og at den egentlige bestyrelse av postvesenet blev henlagt til Danmark. I 1689 sees av foranstående skattekalkylasjon at P. Grüner betalte skatt for „1 hest ndi posthuset“ og i 1691 for en postkusk og en hest samt begge år for 2 drenge.

P. Grüner bodde som nevnt i søndre kvarter i det kvartal, hvor den gamle Stiftsgård lå. Natten mellem 25. og 26. juli 1694 opstod der brand i borgermester Peter Bergmanns grunnmurte hus, der lå i dette kvartal. Huset har formentlig inneholdt et større varelager, idet brandskaden hos Bergmann senere anslåes til 14 500 rdl., en for den tid meget betydelig sum. Ilden utbredde sig til nabohuset, som da beboddes av major Tritschler, og videre til de tilstøtende hus, hvorav der brente 14 stykker, deriblandt et grunnmurt hus der eides av myntmester P. Grüner. Tritschler har herom skrevet en rapport som er opbevart. Ilden bredde sig meget hurtig. Kommandanten var syk og Tritschler måtte handle i hans sted, ta kommandoen over garnisonen for å frelse byen, og forsømte derved sitt eget; han hadde ikke fått med sig ut sin kjole og sitt sverd og måtte låne en kjole av en tolder på gaten og sverd og hatt av den syke kommandant. For beboerne brente alt, intet blev reddet.

Blandt de skadelidende var:

Maren sal. Anders Torstensen skade	1 750 rdl.
Hr. major Tritschler	1 500 „
Borgermester Bergmann	14 500 „
Peter Grüner Myntmester	2 020 „

Tilsammen var brandsummen 29 425 rdl. For kapteinløytnant Jens Hansten, der var bortreist brente alt hvad han eide og dessuten kompaniets undermundering; derfor blev han av kompanichefen dekurtert. Han anslog sitt tap til 600 rdl.

Man søkte nu kongen om erstatning for det lidte tap. I 1696, altså to år efter branden fikk man resolusjon for at de brandlidte skulde få utbetalt tilsammen 100 rdl. av accissen ved Bragernes.

Peter Grüner fikk	6 rdl. 3 ort 1 skl.
Major Tritschler	5 „ 0 „ 8 „
Kapteinløytnant Hansten	2 „ 0 „ 4 „

og de andre i forhold hertil meget nøiaktig utregnet.

Grüner blev en ruinert mann og det var godt å ha Nedre Foss å ty til med hele familien.

Grüner blev i 1680 gift med Sophia Amalia Mecklenburg, f. ca. 1660—62 på Bragernes, død på Nedre Foss i Aker 1699. Hun var datter av assistent- og bergråd Wilhelm Mecklenburg, f. i Haderslev ^{29/3} 1613, død på Strømsø ^{3/11} 1677, gift med „den to Måneder gammel Enke“, efter Don Julian de Placa, Isabella de Breyer, f. i Antwerpen ^{28/10} 1619, død på Strømsø ^{16/11} 1676.

Sophia Amalia angis å være det 12. og siste barn i ekteskapet. I en annen angivelse har jeg funnet at der skulde ha vært 16 barn i ekteskapet.

Grüner blev vidd hjemme, efter datidens skikk. I stattholderens protokoll nr. 4 finnes hans andragende datert ^{4/10} 1680 om ekteskapsstillatelse: „Eftersom ved Guds

Forsyn og fælles Venners Tilladelse er samtyckt et kierligt Ægteskab imellem mig og Sophia Amalia Mecklenburg, da beder jeg udi al Underdanighed, at vi hiemme udi Huset uden nogen foregaaende Trolovelse eller Lysning af Predigestolen maa sammen vies

Den Naade afvart
Underdanigste Tiener
Peter Grüner.“

Der kom svar på dagen $\frac{4}{10}$ 1680: Paa kgl. May's allerunderdanigste Behag og efter Høiest bemeldte H. Ko. May's naadigste Vilje og Befaling til hans høie Excellence Statholder og General udi Norge Hr. Ulrich Friderich Gyldenlew bevilges efter underdanigst Ansøgning Kgl. May's Myntmester udi Christiania Peder Grüner og Sophia Amalia Mecklenburg at copuleris og sammen vies hiemme udi Huset uden nogen forutgaaende Trolovelse eller Lysning af Predigestolen paa hvilken Dag de dertil bequemeligst erachter, dog at Kircken, Presten eller Skollen ei noget derved afaar.

Erich Bremer.

C. Stockfleedt.

Formentlig er bryllupet holdt i brudens hjem på Bragernes.

Dette år 1680 blev brudens søster, Christine Margrethe Mecklenburg, f. på Bragernes ca. 1660, gift med oberst og kommandant i Trondhjem, senere kommandant på Akershus Nicolai de Seue, død i Christiania $\frac{19}{4}$ 1706.

Omtrent på samme tid $\frac{11}{10}$ 1680 søkte kaptein Poul Mathisen om giftermåls-tillatelse med P. Grüners søster Elisabeth Sophie Grüner, hvilket efter et par dager innvilgedes. De blev også vidd i huset uten forutgående trolovelse eller lysning.

For sådan tillatelse måtte man betale 10 rdl. samt 24 skilling for det stemplede papir, hvorpå der måtte skrives. Hvortil kom at kirke, prest og skolen, hvis elever hadde inntekt av å synge ved brudevielser, måtte ha sitt.

Grüners hustru S. A. Mecklenburg var visstnok en meget energisk dame. Som nevnt mistet hun og hennes mann alt hvad de eide ved den ulykkelige brand. Hele Mynten med innredning, hus og innbo, klær, rub og stub. Men hun gav ikke tapt.

Da Mynten i Christiania blev sågodtsom nedlagt viste det sig ved det endelige oppgjør som tok mange år at P. Grüner var kommet tilkort ved kobberpengenes utmyntning. De gjorde beregninger slog ikke til. Det tapte beløp blev 263 $\frac{1}{4}$ rdl. og 8 skl.

Efter branden, da P. Grüner var død, innsender hans enke andragende til kongen, forklarer grunnen til mankoen og andrar om at beløpet må bli eftergitt eller „kortet udi hvad hendes sal. Mand havde gjort Forskud til et nyt Trykverk som efter E. Ko. Mj's og hans Høie Excellences Ordre skal være bleven forfærdiget ved Christiania Mynt og skal kostet efter Extract av hendes sal. Mands Bog 1000 Rdl., som siden ved den ulykkelige Ildebrand tilligemed Mynten afbrendte, som han paa egen Bekostning igjen opbyggede“.

Rentekammerets innstilling av 26. oktober 1695 går ut på at forklaringen om avgangen ved myntningen er riktig, med tilføiende av at „Mynten er nedbrændt og at

hendes sal. Mand efter Stiftamtmandens Relation derved er geraadet udi meget slet Tilstand saa hendes Vilkaar, der sidder med fire smaa Børn ei formaar den skyldige Rest at betale og der indstilles paa Efterladelse“.

Den ²⁹/₁₀ 1695 eftergav kongen 100 rdl. Resten skulde betales. Hvorvidt dette blev gjort kan jeg intetsteds finne.

Den ⁷/₆ 1696 innsendte S. A. Grüner andragende til stattholderen sålydende:

„No. 20. Fire og Tyve Skilling.

Høybaarne Hr. Stadtholder

Naadige Herre.

Dend Store Naade Eders Høye Excell. altid Har haft for min Sahl. Mand og Mig, Sampt Begge Woris afkomme, Serlig at Eders Høye Excell. Recommenderit Min Sahl. Mand til Myntmester Embedet her udi Christiania for hvilchen udi alt Eders Høye Excell. werre welsigned af Gud Ewindelig, Og som Samme alwidende Gud Self best wed hvad Stor Bekostning samme Min Sahl. Mand Har gjort paa Mønteweseneds indrettelse, og dend Store schade wie fattige folch tog Da Mønten wed v-løchelig Ildebrand afgich, og wie dend af egne midler igien Maate opbiuge, og Andet Mere som Ilden forderwed, og igien af Nye Maatte forschafes, Hvilken effter Guds Willie faar saa at were, tillige med, som detz were er Tyngst for mig at jeg nu er En Enke med smaa Børn igienlefwende, og schulle falde mig aldt for schadeligt, om jeg og mine Smaa V-myndige iche schulle Hafwe Nogen Nøtte af ald dend Store bekaastning Min Sl. Mand Paa Møntewesenet gjort hawer, Hvorfor er Min allerydmygeligste Bøn og Begiering, Eders Høye Excell. wille fremdellis hafue et Naadigt Øye til Mig, at Jeg Maatte blifue tilladt, at Møntte allene her i Christiania, Med saadane Wilchor og for dend afgift, Min Sahl. Mand hidindtil har nødt, hvorimod Jeg allerunderdanigst lofwer Werchet Med saa Duelige og Erfahrne folch at forsiune, at ingen billig Klagemaal af Nogen Der ofuer schal indkomme, Saadan Gunst og Naade Mod Mig fattige Enche, Gud allermegtigste Rigelig belønner, Vnder hvis Waretegt Eders Høye Excellence trolig Were befallet, som Lefuer Eders Høye Excellence

Allerunderdanigste og ydmyge tiennerjnde

Sophia Amalia Sallig Petter Grüners.

Christiania dend 7 Junj 1696.

På dette kom der intet svar. Myntens hus var nedbrent og hermed var all myntning i Christiania slutt. Myntningen her ophørte med P. Grüners død, der finnes nemlig ikke mynter fra Grüners verksted med senere årstall enn 1695.

Da hennes ydmyge andragender av forskjellig slags ikke vant gehør holdt hun op å skrive.

Postmesterbestillingen beholdt hun uten videre inntil sin død. Noget bevis herfor kan ikke finnes, men hun har åpenbart latt stillingen bestyre ved en fullmektig. Efter notarius publicus' bøker innkasserte hun en rekke vekslar vedrørende postvesenets affærer. Den næste kjente postmester efter hennes død i 1699 var postmester Hans

Pedersen Gude, en velstående gårdeier og kjøpmann i Christiania. Han uttaler nemlig under $^{20}/_{12}$ 1699, at han nylig er ansatt som postmester og at han ennå lar stillingen bestyre av den forrige fullmektig ved postkontoret. Gude bemerker forøvrig at inntekten ved „postforvalteriet“ ikke er tilstrekkelig til derav alene „subsistere“. Gudes enke (1702) blev sittende i uskiftet bo og bestyrte visselig postmesterbestillingen. Den derpå følgende postmesters enke bestyrte i lengere tid postmesterbestillingen, så det viser sig at dette var intet ualmindelig, men skikk og bruk.

Sophia Amalia Grüner døde på Nedre Foss 1699. Kirkeboken for dette år mangler.

I auksjonsprotokoll nr. 1 for Christiania finnes at der den $^{11}/_{12}$ 1699 blev holdt auksjon udi Christiania efter Myntmester Peter Grüners sal. kjerrestes efterladte midler bestående udi efterfølgende som Christiania magistrat skifteforvalter har registrert.

Av sølv var kun 4 skjeer, av tinn nogen tallerkener og fater, av kobber nogen kjeler og panner, av innbo meget lite, men vidnende om gammel velstand. Nogen gjenstander skrev sig øiensynlig fra myntmestertiden, således en gullvekt. Dessuten gjenstander fra postmestertiden, som seletøi, 6 postvesker med låser, postkasse med bøile, ulveskinns sledefell m. v. For hver gjenstand er i protokollen notert hvem der kjøpte og hvor meget der blev betalt. Ingen av familien var møtt op eller kjøpte. Hele auksjonen innbragte 161 rdl., 2 ort, 16 skl.

Myntmester Peter Grüner d. y. hadde i sitt ekteskap 4 barn.

På et av Sophia Amalias ovennevnte andragender om eftergivelse av innbetaling av en del riksdaler som Mynten skyldte kongen har stiftamtskriver Claus Hansen, der var hennes svoger, anført „ — — — der over at være geraadet (efter branden) udi meget slet Tilstand saa hendes Vilkaar der sidder med 4 små Børn — — — ei formaar den skyldige Rest at betale“. I selve innstillingen fra rentekammeret står også 4 små børn. I kirkeboken kan kun finnes at myntmester Grüner har latt døpe 3 barn, men i hovedregnskapene over inntekter og utgifter ved Vor Frelses kirke udi Christiania fra $^{7}/_{5}$ 1698 til ultimo desember 1703 finnes følgende: Begravelser på Vor Frelses kirkegård: 1698 — $^{22}/_{7}$ — madame Grüners søn blev sat under koret, betalt 4 rdl. - 0 - 0.

Deres barn var:

1. *Isabella Grüner*, døpt i Aker (det vil si Slottet) $^{1}/_{11}$ 1681, begr. $^{20}/_{8}$ 1728 ved Heggen kirke på Modum. Hun angis i kirkeboken å være 52 eller $52^{1}/_{4}$ år. Dette er galt og må være en regnefeil. Hennes foreldre fikk nemlig tillatelse til å bli vidd hjemme $^{4}/_{10}$ 1680. Nogen misforståelse med hensyn til tiden for fødsel og dåp skulde altså ikke foreligge. Hun var $47^{3}/_{4}$ år da hun døde. Da foreldrene var døde i 1699 reiste hun formentlig tilbake til Bragernes, hvor morens slekt Mecklenburg levde og her blev hun:

Første gang gift med skriver Jørgen Jensen f. 16 — —, død 1707 på Bragernes, hvor begr. $^{4}/_{4}$ 1707.

Annen gang gift $^{17}/_{10}$ 1709 på Bragernes med Elias Pedersen Søbøholm vice-sorenskriver over Eker, Modum og Sigdal f. 1678, begr. $^{17}/_{4}$ 1730 i Heggen kirke på Modum, 52 år gammel, sønn av kjøpmann på Bragernes Peder Eliasøn, begr. $^{16}/_{8}$ 1699 og hustru Malene, begr. på Bragernes $^{19}/_{10}$ 1724; sønnen kalte sig Søbøholm.

Ekteparret levde de første år på Bragernes, men flyttet i 1715 til Modum, hvor de bodde til sin død.

I hendes første ekteskap var der visstnok ingen barn.

Søboholm drev også tømmerhandel. Han fikk nemlig den ¹⁸/₅ 1705 bevilgning til „— — — at han maa en mellem voris Foged over Numedal og Sandsvær udi Agershus Stift paa den ene og bemeldte E. P. Søboholm og tvende Bønder i bemeldte Numedals Fogderi paa den anden Side den 4. August sidstforleden afsagde Sorenskriverdom angaaende Bjelkehugst paa behørige steder til paakjendelse at lade indstevne“ o. s. v.

I ekteskapet var der 8 barn:

- a. Mathea Cathrine S. døpt på Bragernes ³⁰/₈ 1710.
- b. Malene S, hjemmedøpt, begr. ¹⁶/₇ 1711 på Bragernes.
- c. Sophie Amalie S., døpt ⁵/₁ 1712. Hun må være død før mai 1724, da en ny datter av samme navn er døpt.
- d. Peder S., døpt ⁴/₁ 1715 på Bragernes.
- e. Peter Grüner S., døpt ⁸/₁₁ 1716 i Nykirke, Modum.
- f. Jørgen S., døpt ²/₃ 1718 i Nykirke, Modum.
- g. Alhed Maria S., døpt ⁹/₂ 1720 i Nykirke, Modum.
- h. Sophie Amalie S., døpt ³/₅ 1724 i Nykirke, Modum.

Noget skifte efter sorenskriver Søboholm har jeg ikke funnet.

2. *Friderich Petersen Grüner*, født 1682, begr. ²⁴/₁₂ 1750 i Christiania. Han angis da å være 71 år gammel, men var kun 68. Han blev immatrikulert ved Kjøbenhavn universitet ¹⁹/₉ 1698, privat demittert. Da hans mor døde 1699 på Nedre Foss måtte Grüner formentlig på grunn av økonomiske vanskeligheter opgi sine studier i Kjøbenhavn. Man finner ham igjen som lærling ved Akershus artillerikompani fra ⁴/₁₂ 1700 til ¹⁰/₁ 1702. I general Wedel-Jarlsbergs arkiv-brev fra overkrigskommissæren finnes året 1701 et brev datert Christiania ¹/₁₀ 1701, undertegnet av generalmajor Tritschler: „Saa er og en Fyrverker Lars Gran under Akershus Artilleri død, i dennes Sted blir ogsaa allerunderdanigst foreslaet Konstabel Friderich Grüner, har en Tid lang under samme Kompani været“. Dette blev approbert ¹⁸/₁₀ 1701. Han var stykjunker ³⁰/₁₁ 1706 til ¹⁸/₁₀ 1709, løytnant ved artilleriet på Fredriksten ¹⁸/₁₀ 1709 og fikk ²²/₁ 1717 bestalling som kaptein ved artilleriet i Norge, han kalles ogsaa kapteinvaktmester på Fredriksten.

Han var på Fredriksten under Carl den XII's beleiring både i 1716 og i 1718 og utmerket sig med det øvrige artilleri. Han betegnes som en særdeles dyktig og energisk mann. Efter Carl den XII's avslåtte angrep i 1716 opgjorde Grüner i året 1717 planen for fordelingen av artilleriet og dets anvendelse på Fredriksten i det tilfelle at Carl den XII skulde komme igjen. Dette arbeide utførte han godt. Han var med ved artilleriet da Carl den XII blev skutt foran Fredriksten den 11. desember 1718. Artilleriets holdning roses meget av kommandanten Brun i 1716 og av kommandanten Landsberg i 1718. Han blev artillerikompani-chef i Fredrikstad ²⁴/₆ 1722, major samme sted ¹⁸/₃ 1733, avskjed ⁶/₅ 1743. Han

solgte denne dag sitt kompani til sin vordende svigersønn, kaptein i artilleriet F. C. H. Lorentz og flyttet til Christiania 1745. Her døde han ²¹/₁₂ 1750 og blev begr. ²⁴/₁₂ næsteffer.

I artilleriets konduiteliste av ²²/₂ 1738 er på det befalte skjema anført om Fr. Grüner: „Haver middelmaadig statur (i konduitelisten for ²³/₁₂ 1741 angis han å ha høi statur) — godt exterieur — tilbørlig opførsel — godt begreb — continuerer udi hans metier — kan videre employeres“ (her var det spørsmål om han var bekvem til major). Angående hans kunnskaper anføres: „artilleri udi teori og practique“. Efter at han var blitt major anbefaltes han til videre avansement, men solgte som oven anført sitt kompani.

Grüner brukte merkelig nok det adelige Grünerske våbensegl, som tilhørte hans onkel envoyéen Johan Grüner, general Gustaf Grüners far.

Om Friderich Grüner finnes en del opplysninger i generalmajor Munthes bok: Fredriksten og Fredrikshalds historie.

„Den tidligere artilleriofficer efterfulgtes av den dygtige Friderich Grüner ansat ¹⁸/₁₀ 1709. Den ⁴/₇ 1716 arbeidet artilleriet hele dagen fra festningen, først for at hindre fienden fra at retablere broen over til Nordsiden, hvilket lykkedes tildels, da man hadde ladt være igjen to brobjelker. Forøvrig blev svenskene beskudt hvor de viste sig i gatene, de måtte bryte gjennemganger mellem husene for at finde ly for festningens ild.“

I Otto Vaupell: Den dansk-norske hærs historie, står: „Skytningen fra festningen ledes ypperlig av kaptein Reitzenstein og løytnant Grüner.“

Peder Colbjørnsen der var på festningen skaffet sig ved hjelp av sin søster, der bodde i huset likeoverfor Carl den XII's kvarter, beskjed om hvor kongen og de høiere officerer opholdt sig, samt hvor der fantes større ansamlinger av fienden, meddelte dette til artilleriets officerer, kaptein Reitzenstein der dirigerte bombarderingen og løytnant Grüner der forestod kanoneringen. Kl. 8 morgen kom en fiendtlig tambur, slog appel og anmodet om at skytningen skulde ophøre for at svenskene kunde få begravet sine døde. Svaret fra kommandanten var som bekjent: „Ryk ut av byen, så skal nok hans døde besørgeres begravede“.

Kongen hadde tatt kvarter i engelskmannen mr. William Walkers hus, likeoverfor Colbjørnsens. Anna Colbjørnsen styrte huset for sin bror.

Hun henvendte sig ut av vinduet til kongen, skjenket ham et beger mjød og fikk tillatelse til å sende noen klær op på festningen til sin bror. I disse klær sydde hun inn en seddel hvori hun fortalte i hvilket hus og i hvilket værelse kongen var. Artilleriet kastet nu bomber mot kongens hus og var heldige. En bombe slo gjennom hustaket og falt inn på loftet like over det værelse hvor kongen ogholdt sig. Her sprang den og splintret taket så tresplintene føk kongen og de andre om ørene. Kongen måtte forlate huset og tok general Delvik med sig. Denne blev straks skutt av de fra festningen langt fremskutte skyttere. Kulen gikk gjennom hans hode. Kongen måtte skyndsomt trekke sig tilbake. Om aftenen tendte Fredrikshalds borgere ild på sin by og svenskene måtte forlate byen og rykke tilbake til Sverige.

I ekstraktprotokollen på vakten på Fredriksten ved Gammelpport over inn- og utpasserende fra $^{30/7}$ — $^{31/8}$ 1617 står: „en kalv og et lamb blev ført ind til kaptein Grüner, hvormed fulgte attest at være opfødt her i landet.“

I feltmarschal Wedel-Jarlsbergs arkiv for 1701—1709 finnes en lønningsliste for primo januar 1708, hvorav fremgår at stykjunker Friderich Grüner hadde en årlig gasje av 112 daler og 72 skl. der utbetaltes i halvårlege terminer.

Omkring 1717 blev Grüner gift med Dorothea Catharina Nielsdatter f. 1684, datter av borger på Fredrikshald Niels Olsen Paaske og hans hustru Magdalena. Denne siste døde som enke. Ved skifte efter henne $^{31/5}$ 1717 på Fredrikshald sees arvingene å ha vært: Ole Nielsen Paaske, Jørgen Nielsen Paaske, kaptein Grüner på sin kjærestes madame Dorothea Nielsdatter Paaskes vegne. Huset var brent under de fiendtlige innfall $^{4/7}$ 1716. Grunnen blev taksert for 197 rdl. - 4 skl., innbo 22 rdl. - 20 skl., tilsammen 219 rdl. - 20 skl. Gjelden var stor 450 rdl. - 3 ort - 12 skl. som arvingene påtok sig å betale. Boet blev avsluttet $^{14/7}$ 1719.

I det danske riksarkiv finnes Fr. Grüners skrivelse til enkekasen. „Jeg undertegnede Friderich Grüner, Hans Maj. til Danmark og Norge, nuværende Major ved det norske Artillericorps, indskyder herved udi den allernaadigst oprettede Pensionskasse for Landmilitæretatens Enker og Børn den summa af 500 Rdl., skriver fem hundrede Rixdaler courant for min levende Hustru Dorthea Catharina Paaske efter min dødlige Afgang saalenge hun lever udi Enkestand forblir for aarlig at forbemeldte mit nu gjorde Indskud ifølge af førbemeldte Pensions Cassa publiserede allernaadigste Fundation, de date Hirsholm den 22. mai 1739 til Pension nyde 40 pct. og saaledes hvert aar tilsammen 200 rdl. hvorved jeg da dette mit givne Indskud uden nogen min eller mines videre Tiltakke derpaa til ombemeldte Kasse alvorlig at være forfalden herved deklarerer, actum Fredrichstad 20. august 1739.

F. Grüner.

Hans enke døde i Oslo $^{26/5}$ 1770, 86 år gammel, altså er hun født 1684. I skifte efter sønnen Peter Nicolai Grüner blev der gjort krav på skyldig skatt for 1767, 68 og 69. Ved av hennes arvinger anstille undersøkelser viste det sig at hun hadde betalt denne skatt.

I ekteskapet var der 3 barn:

- a. *Peter Nicolai Grüner*, f. ca. 1719 på Fredriksten, død $^{22/2}$ 1783 i Christiana, 64 år gammel, fikk tillatelse til uten forutgående trolovelse og lysning å ekte sitt søskenbarn Magdalene Hoff. De blev gift $^{23/11}$ 1750. Der forelå attestasjon og kausjon, at de ikke var nærmere beslektet, datert $^{21/11}$ 1750 undertegnet av Dorph og F. Grüner. Han titulertes dengang „Monsieur“. Madame Magdalene Grüner døde $^{8/12}$ 1780, 53 år gammel, altså født 1727.

I Gjessing: Jubellærere 2. del finnes i fortegnelsen over de elever som professor og rektor Schrøder har demittert fra Fredriksborg skole for året 1737: Peder Nicolai Grüner.

I 1742 blev Grüner amanuensis hos Oslo-bispen Niels Dorph som var gift med hans fars kusine Maren Grüner. Som amanuensis var han vesentlig beskjeftiget med regnskapsførsel. Hospitalsforstander i Oslo Jørgen Halmsted var begynt å bli en gammel mann og den ^{28/1} 1749 fikk Grüner expectansebevilgning som hospitalsforstander: „Friederik Otto Rappe Stiftsbefalingsmand over Agershus Stift og Niels Dorph, Biskop over Agershus gjør h. v., at saasom nuværende Hospitalsforstander ved Opsloe Hospital Jørgen Halmsted træder til Alder og hos Aarenes Tillæggelse ventelig kan tilslages en eller anden Svaghed og Skrøbelighed og altsaa kunne behøve en Adjunktus, der udi paakommende Tilfælde kunde til Embedets desto forsvarligere Betjening gaa ham tilhaande. Saa haver vi i kraft av den os som bem. Hospitals Directeurer allernaadigst forundt Frihed paa H. Kgl. Maj's Allernaadigste Behag og videre Confirmation beskikket Peter Nicolai Grüner som i nogle Aar har tjent mig, Biskop Dorph som Amanuensis og i samme Tjeneste ved daglig Øvelse formedelst mange under Hænderne havende Regnskaber gjort sig Haabet til saadant Embede at forestaa, til at være nuværende Hospitalsforstander ved Opslo Hosp. udi Embedet adjungeret og derefter hannem i bemeldte Embede succedere, alt med den Condition at han foruden den Troskab han voris allernaadigste Konge og Kongehus erpligter skal bevise sin foresatte Øvrighed al den tilbørlige Lydighed i sit Embedes Forpaktning vise Troskab, Flittighed og Vindskibelighed og i alle optenkelige Maader søge Hospitalets Gavn og Bedste samt ellers i alle Tilfælder holde sig Deres Kgl. Maj's allernaadigste Lovs Forordningers og Opslo Hospitals allernaad. confirmerede Fundatsers Bydende allerunderdan. efterrettelig.

Christiania den 28. januari anno 1749.

v. Rappe. N. Dorph.

Den ^{2/12} 1752 innsendte Grüner sådan ansøgning til Kongen. „Udi aller dybeste Underdanighed implorerer jeg Deres Kongelige Majestets Naade til at nyde allernaadigst Confirmation paa den mig af Directeurerne for Opsloe Hospital meddelte Vocation til at succedere den nu avdøde Hospitalsforstander ved bemeldte Hospital Jørgen Halmsted udi samme Embede.

Udi allerunderdanigst Forventning af en allernaad Bønhoerelse forbliver jeg idelig og uafsladelige Velsignelser Forynskning over D. KGL. Maj.

Christiania Bispegaard ^{3/12} 1752

Peter Nicolai Grüner.

Dorph påtegnet samme dag og anbefalte at der gaves Grüner „confirmation paa den givne expectance, som inderlig skulde glæde mig ved at en gammel og tro tjener at være allernaadigst benaadet med dette lidet, dog visse Levebrød“. Det blev sendt til visestattholder Benzon til uttalelse og denne anfører under ^{17/2} 1753 „Da som meerbem. suppl. har til mig bragt

saadan caution av 3000 rdl., saa bliver til D. Mai. velbeh. Godt befindende indstillet at den givne vocation bliver approberet, ¹⁷/₂ 1753“.

Grüner fikk ⁹/₇ 1753 konfirmasjon som hospitalsforstander. Hans eftermann som hospitalsforstander i Opsloe blev studiosus Ole Debes, hvis bestalling er av ⁹/₄ 1772, men derfor er det ikke sikkert at han tiltrådte før Grüners død.

Grüner hadde kun 300 rdl. i lønn (samt fri kost). Den 21. mars 1767 søker han om å få denne forhøiet til 400 rdl. og om at hans hustru efter hans død må forundes 2de av hospitalets ordinære porsjoner der ukentlig vil beløbe sig til 1 rdl. Canseliet avgjorde dette andragende ²/₇ 1767. Grüner fikk kun 50 dalers tillegg uaktet både stiftamtman og biskop hadde anbefalt 100.

Skifte efter P. N. Grüner fant sted ⁸/₅ 1783. Tilstede var hospitalsforstander Debes samt avdødes husholderske Malene Jørgensdatter Søboholm fra Drammen.

Der var adskillig innbo — mahogni. Han bodde i Galgeberggt. i Oslo i et hus som visstnok tilhørte Oslo hospital. Han eide en mindre gård i samme gate, der ved auksjon innbragte 302 rdl. Der blev holdt auksjon over hans efterlatenskaper den 10. og 11. februar 1783. Denne innbragte i alt, huset iberegnet 836 rdl. — 3 ort — 11 skl.

Der var opsatt testamente av Grüner og hustru at den der levde lengst skulde ha boet og da de var barnløse (datteren var død tidligere) skulde mosteren jomfru Paaske arve efter dem. Testamentet er datert ¹⁴/₈ 1775, konfirm. av kongen ²⁹/₉ 1780. Ifølge dette skulde Oslo hospital arve tilslutt. Ved Grüners død var både hans hustru og jomfru Paaske døde, således at Oslo hospital fikk hvad der blev igjen efter at gjelden var betalt. Begravelsen kostet 374 rdl, 3 ort og 10 skl. hvorav 4 rdl., 3 ort og 14 skl. til bevertning av likfølge og bærere. Det fremgår av regnskapet, at Grüner i lengere tid hadde vært syk og sengeliggende. Regningen fra apoteker Marschmann var meget stor, likeså en regning for en tilsynskone.

Det endelige oppgjør blev derfor kun 414 rdl. der tilfalt Oslo hospital.

Det er ganske merkelig å se hvor mange småposter, der innløper krav på foruten en dyr likkiste og en ikke liten sum til lys. Det var dyrt å begravnes da som nu.

I dette ekteskap var der kun 1 barn:

Frederica Lovisa Grüner døpt ²⁹/₈ 1758, faddere var: oberstløytnant Christian Petersen, hr. Søren Roede og Andreas Huus. Fru majorinne Dorothea Grüner, madame Karen Jacob Kaas, jomfru Maria Treschou.

Frederica blev konfirmert i Christiania 1772 og begravet samme sted ¹⁷/₇ 1775, 18 år gammel.

- b. *Sophie Lovisa Amalia Grüner* døpt i Fredrikstad ²¹/₂ 1724. Det er formentlig denne jomfru Grüner der blev begravet i Christiania den ²⁶/₁₁ 1765, hun bodde visstnok hos sin mor, majorinne Grüner.

- c. *Magdalena Dorothea Grüner*, død $19/5$ 1742 i Fredrikstad. Hun var forlovet med artilleriløitnant i Fredrikstad Fredrik Caspar Hans Lorentz, men hun døde før bryllupet. Denne Lorentz hadde kjøpt major Fr. Grüners kompani.
3. *En sønn* døpt i Aker $26/4$ 1683, begr. $24/7$ 98 i Christiania.
4. *Margrethe Grüner* f. 1688, formentlig død etter 1745 i Larvik. Hun var gift to ganger:

Første gang med Hans Rosing. Dennes mor var visstnok Margrethe Sophie Rosing, der var fadder den $30/1$ 1698 ved Ulrik Friderich Grüners dåp i Våge.

I dette ekteskap var der 2 barn der døde før hennes annet giftermål. Rosing døde før 1717.

Annen gang gift $17/8$ 1717 med Henrik Fuiren. De blev vidd i Larvik av onkelen prost Fr. Grüner. Fuiren var født $4/1$ 1664 i Kjøbenhavn, død $9/2$ 1745 i Larvik, barber og parykkmaker, senere postmester fra 1717—35. Postkontoret fikk han etter utferdiget bestalling av Gyldenløve.

Hans far var Jakob von Fuiren, vinhandler og veier, begr. i Nicolai kirken i Kjøbenhavn $12/12$ 1679, gift med Else Trønnersdatter.

H. Fuiren hadde vært gift $26/11$ 1696 i Larvik med — — Bertelsen, datter av skipper Bol Bertelsen død $16/8$ 1716, 40 år gammel, i dette ekteskap var der 19 barn.

Foruten å være barber drev han også med lægekunsten og solgte medikamenter. Det er anført at i Larvik drev i tiden 1694—98 en Henrik Fuiren en medikamenthandel. Og i sin selvbiografi fra 1698 skriver denne: „Tog wores Cappelan at laborere sterkt ude i Medicinen, Hr. Søren Løche, baade interne og externe. Alles Øine saa paa hannem saa faa Cure infaldt for mig thi han curede som han gjorde Folk wies paa, uden Løn, da han paa en subtil Maade med Medicamenternes klaring vidste sig at søge sin Fordel“.

Fuirens økonomi var den hele tid meget slett. Han må ha vært en upålitelig og uordentlig mann. I 1722 måtte krigskommissær Kierulf betale begravelse for 2 av hans barn. 1725 blev han avsatt fra postkontoret. Holdt auksjon, betalte sin „debit“ og fikk atter postkontoret igjen i januar 1726. Den $10/9$ 1725 blev han antatt av kongens commerceråd og generaldirektør over tollene og tiende til å være fullmektig i Larvik. 1725 kvitterte han parykkmakerforretningen. 1736 avstod han, visstnok ikke frivillig, postkontoret til apoteker Siemers. Denne betalte herfor 250 rdl. Fuirens gjeld til postadministrasjonen var 209 rdl. Resten av de 250 rdl. blev tilbakeholdt til de ved revisjonen funne mangler var opgjort. Restbeløpet gikk da med og enda mere. Man inneholdt i hans pensjon til det hele var betalt. Dernæst 28 rdl. i straffebøter. Ennu kom der en „pretention“ på 9 rdl. og 70 skl. som måtte betales.

Om sitt ekteskap sier Fuiren selv:

„Anno 1717 d. 17. august holdt jeg bryllup med min trolovede hustru Margrethe Grüner, hennes farbror prosten Fr. Grüner wiede os sammen. Hun var født udi Christiania, sal. fader Petter Grüner hadde været post- og myntmester udi Chri-

stiania. Som vi vare sammen sammeldt den 17. en tirsdag, onsdag besøgte vi Herrens tempel mig fulgte prosten og min hustru fulgte prostinden. Derefter indfaldt hun den 19. dito udi samme syge som wie andre have udstaaet, hvorudi hun holdt sengen udi 5 ugers tid udi en heftig sygdom. Derefter Gud ved sin naade kom hende til hjælp, at hun en tid kom til kræfter igjen, Gud være æret“.

Det var kolera som raset den gang.

Deres barn var:

1. Peter, f. $2/1$ 1719, død efter 14 uker og 4 dager.
2. Sophie Amalie, f. $27/3$ 1720, død $5/7$ 1739, blandt hennes faddere var Ulrik Grüner.
3. Scharlotta Amalia, f. $8/8$ 1721, død $5/10$ 1722.
4. Luchretia, f. $25/9$ 1722, død $9/11$ 1722.
5. Friderich Albert, f. $15/3$ 1724, død $28/7$ 1726.
6. Christopher Trøner, f. $12/12$ 1725, død $25/3$ 1727.
7. Et døpt pikebarn $13/9$ 1726.
8. Charlotta Fridericha, f. $4/1$ 1728.
9. I desember 1728 for tidlig fødsel.
10. Juli 1729 — „ —
11. Isabella Dorothea, f. $26/7$ 1730, død $7/4$ 1731.
12. Maria, f. $10/4$ 1732.

Han sier selv: Herefter ingen barn — og at han med sine to koner hadde 33 fostere.

Av alle disse barn levde kun tre og det siste Maria kunde han formentlig ikke selv forsørge, siden konens søskenbarn løytnant Mechlenburg måtte ta det til sig i 1738.

Fuiren døde i Larvik $9/2$ 1745.

IV. *Anne (Anna) Margrethe Grüner* døpt $19/7$ 1657 i Christiania, begravet i Nannestad $1/8$ 1730, gift $24/1$ 1677 i Aker (troløvet $28/12$ 1676) med sogneprest i Eidsvold, 1674 til Nannestad, Jens Mogensen født i Onsø $8/10$ 1641 død og begravet i Nannestad $7/6$ 1721, jubellærer.

I ekteskapet var der 10 barn, hvorav 3 — en sønn og 2 døtre — levede op. Disse antok navnet Grüner efter moren. Fra sønnen Peter, der blev sogneprest til Romedal nedstammer „Grünerne fra Møllen“. Mogensens familievåben er 2 stjerner og 1 rose adskilt med skråstreber som hørende til Knastrupfamilien på Sjælland. Våbenet brukes nu av Grünerne fra Møllen.

Jens Mogensen var sønn av jubellærer, prost til Onsø Mogens Pedersen (f. $11/12$ 1584 på Hallingstad på Toten) og dennes annen kone, død 1678.

Mogens Pedersen var gift 2 ganger.

Første gang med Marie Hansdatter Dyleech og annen gang med Karen Mikkelsdatter. I disse to ekteskaper var der 14 barn.

Jens Mogensen var den yngste av alle søsken og levede lengst av dem alle. Fra skolen i Opslo kom han til accademiet i Kjøbenhavn, hvor han med berømmelse full-

endte sine eksamina og derpå reiste op til Norge. Her ernærte han sig nogen tid ved informasjoner inntil han 1667 blev personelkapellan hos faren i Eidsvold, hvor han da hadde avlevert sitt annum. J. Mogensen anføres også som sogneprest til Eidsvold, inntil han 1674 blev sogneprest til Nannestad. I kirkeboken står anført på hans begravelsesdag: 80 år gammel og prest i 54 år.

I matrikkelen for 1722 for Øvre Romerike står han som eier av gården Laache: sal. Hr. Jens (nemlig Mogensen) på Nannestad kirke. Dette var hans eiendomsgård. Ti lengere ut i matrikkelen står hans svigersønn presten Samuel Mandal opført „op-sidder, men boende på Nannestad med alle sine „Pestinanter-beneficeret“.

Efter fogedregnskapene for Øvre Romerike: ²²/₄ 1711 holdtes ting udi Nannestad Prestegield underhørende Almue og det udi Anledning H. Kgl. Maj. allernaadigste udgangne Forordning om extraordinære Skatter. Jens Mogensen var tilstede med 8 Lagrettesmænd. For Jens Mogensen er anført „Sognepresten selv bruger ingen peruqve“, han slipper derfor den vanlige skatt av 3 rdl.

Hans hustrue for bærende sæt	3 rdl.
1 datter --"---	3 "
2de sønner som bærende peruqve 3 rdl.	6 "
1ste arbejdsdreng Jachob Toresen Winden aarlig til 6 rdl.	1 "
2den " Ole Gulbransen ligesaa	1 "
3die " Arne Henrichsen ligesaa	1 "
4de " Kiøel Nielsen nyder 5 rdl.	0 - 3 - 8
5te " Mogens Olsen nyder 4 rdl.	0 - 4 - 16
1ste tiep. Berte Larsdatter nyder 4 rdl.	0 - 4 - 16
2den " Kiersten nyder 4 rdl.	0 - 4 - 16
3die " Marie Nielsdatter nyder 4 rdl.	0 - 4 - 16
4de " Kari Larsdatter nyder 3 rdl.	0 - 4 - 0
5te " Ragnhild Amundsatter nyder 3 rdl.	0 - 4 - 0

Huusmand Gulbrand Svendsen og hustru, 1 liden gieterdreng nyder alene kosten.

Huusmand Niels Amundsen og hustrue tvende børn, Lars og Ragnhild.

Huusmand Ole Mikkelsen og hustrue.

Huusqvinde Anne Michelsdatter.

Husstand 25 mennesker.

Dette var en meget stor husstand.

Jens Mogensen undertegnet sig: Janus Mogenius og brukte Mogensen familiens segl.

For gården Laache står J. Mogensen opført å ha i arbeide 15 arbeidere à 6 skl. og en tjenestepike à 2 skl.

Den ¹⁹/₉ 1711 finnes en opgave over kopskatt og ildstedskatt samt rentepengeskatt. For sig og sin kone 8 rdl., for 2de børn 4 rdl., 2 tjenestepiger 2 rdl., 1 skriver tjener, 1 skolemester og 1 tjenestepige 3 rdl. og for 4 ildsteder 2 rdl. 64 skl. Han har utlånt 230 rdl., hvorav der ikke svares renter.

Kirkeboken for Eidsvold gikk tapt ved prestegårdens brand ⁸/₁ 1877. Kirkebøkene for Nannestad begynner først 1689.

Der var 10 barn, hvorav de 3 som nevnt antok navnet Grüner.

Der kjennes 4 barn:

1. *Peter (Christian?) Grüner*. I Aker kirkebok nr. I står: døpt $^{20/3}$ 1680 hr. Jens's drengbarn. Dette er sikkerligen Jens Mogensens sønn, hustruen Anne Margrethe var formentlig på besøk på Nedre Foss, fødte der sitt barn som blev døpt i Aker. I 1712 og i 1714 preket P. Chr. Grüner flere ganger i Nannestad kirke avvekslende med svogeren Samuel Mandal. Han blev 1717 personelkapellan hos Cold, sogneprest til Romedal. Den $^{23/9}$ 1724 blev han sogneprest s. st. og bestyrte dette embede inntil $^{21/4}$ 1759, da han overlot det til sønnen Isaach. Han blev gift 1719 med sin formanns datter Mette Isaachsdatter Cold. Hendes far var jubellærer, magister Cold, f. i Øier 1648 død 1730 og hans annen hustru Mette Steikar (Næsdatter Hover). Peter Grüner døde i mars 1761 på gården Granberg, nabo-gården til prestegården.

Deres barn var:

- a. Isaach sogneprest til Romedal.
  - b. Jens blev senere sogneprest til Elverum.
  - c. Mette Marie (Margrethe) gift med oberstløytnant Dop.
  - d. Anne gift med løytnant Mandal.
2. *Christian Mogensen* „min sønn“ sier Jens Mogensen, var fadder ved Holte kirke $^{8/12}$ 1707.
  3. *Karen Jensdatter Grüner*, f. 1681, blev gift $^{9/10}$ 1704 i Nannestad med den senere biskop Niels Dorph i Christiania, begravet $^{10/8}$ 1739.

Niels Dorph var kapellan hos Jens Mogensen, hans foreldre var Ole Nielsen Dorph, sogneprest til Beitstaden 1681, død $^{22/3}$ 1692 og hustru Marthe Carine Nielsdatter. Niels Dorph blev døpt $^{4/12}$ 1681, gikk i Trondhjems skole, så i Kjøbenhavn som han forlot 1700 da han drog hjem til Norge, hvor han på gården Eeg i Nannestad fant sin mor, der bodde hos bestemoren, enke efter foged på øvre Romerike Christian Jørgensen. Moren døde 1701, men Dorph forblev her og forrettet jevnlig for presten Jens Mogensen. Denne fant så meget behag i ham at han kalte ham til kapellan pro persona, hvortil han blev innvidd 1702 av biskop Munch. Han var feltprest fra 1709—12. Da krigen var slutt blev han prest i Vang på Hedemarken, innvidd hertil $^{12/10}$ 1712, blev prost 1726, sogneprest til Nicolai kirke i Kjøbenhavn $^{28/8}$ 1733; men han forblev allikevel i Norge inntil foråret 1734, blev så biskop i Aggershus $^{13/2}$ 1738, han blev begr. $^{12/5}$ 1758 i Vor Frelsers Kirke. Dorph var en høi statelig mann.

I ekteskapet var der 7 barn, hvorav 5 døde i ung alder.

I Nannestad kirkebok fant jeg: $^{4/10}$ 1705 døpt av mig min Medtiener Hr. Niels Dorph og hans Hustru min Datter Karen Jensdatter deres Drengbarn med Navn Friderich, Faddere: min Hustru som bar Barnet, Fogdens Kvinde Maren Dorpf, Fogden Hans Højer, Christian Clausen og min Søn Peter. Dette barn blev begr. $^{7/3}$ 1706.

Den $8/12$ 1707 blev døpt i Holter Kirke, Hr. Niels Dorph og hans Hustru, min Datter Karen Jensdatters Drengbarn, som blev født den 5te om Morgenen tidlig ved Navn Ole, Faddere: Foged Lars Larsen, min Søn Christian, Knud Randseg, Anne Trøgstad som bar Barnet, Breda Gudbrandsdatter, Knud Randsegs Kvinde.

4. *Maren Jensdatter Grüner*, gift $7/3$ 1715 med Samuel Jørgensen Mandal.

I kirkeboken for Nannestad er innført: copulerede av Prosten Hr. Ring hjemme i Huset Hr. Samuel Mandal min Datter Maren Jensdatter Nanstrup, Gud give dem Lykke og Velsignelse. 3die dag efter preket Samuel i hovedkirken.

Samuel Mandal var sønn av Jørgen Olsen Mandal overinspektør og birkedommer i Jarlsberg grevskap. Samuel Mandal blev ordinert til prest $31/3$ 1714. Han var personelkapellan hos Jens Mogensen, blev efter dennes død 1721 sogneprest s. st. Han døde i embedet $8/10$ 1728. Enken fikk den $8/12$ 1723 nådigst bevilgning til å sitte i uskiftet bo. Etter kgl. beslutning av $19/8$ 1746 blev der avholdt skifte på gården Laache av enken mellem hende „på den ene side og udi ægteskab med ham avlede 3 Børn“.

Boet som enken Mandal skiftet med sine 3 barn var et meget rikt og stort bo. Penger, meget sølv, tinn, kobber, messing og malm samt lintøi m. v. Sønnene fikk hver 3 000 rdl.

Barna var:

- a. Bente M., døpt i Nannestad $18/12$ 1715 av prost Th. Rosing, gift 1734 med sogneprest til Røken hr. Christian Holst. 2 barn.
- b. Lisbeth M. blev begravet $15/1$ 1720 3 uker gammel.
- c. Jens M. f. 1723, løitnant.
- d. Friderik Grüner M. f. $8/7$ 1727, blev sogneprest til Sørum fra 1757—1802, hvor han døde $17/3$ 1802 på Presterud efter å ha vært prest i henved 50 år, hvorav 44 i Sørum.

V. *Niels Grüner*, f. $13/2$ 1659 i Christiania, begravet $6/2$ 1660 sammesteds.

VI. *Abigael Cathrine Grüner*, f. juni 1660, døpt $15/6$ i Christiania, død januar 1728 — skifte i Christiania $27/1$ 1728 — gift ca. 1678—80 med Claus Hansen, f. i Sønderborg på Als ca. 1650. Han kom med to brødre Hans Hansen og Jacob Hansen til Norge. $18/7$ 1672 fikk han successionsbestalling som foged på Hedemarken efter Beril Jensen, som hadde sittet i embedet fra $16/8$ 1664 til sin død ca. 1674. Herfra kom Claus Hansen med bestalling $30/12$ 1679 som stiftamtsskriver til Christiania og døde i embedet $24/12$ 1715.

Claus Hansen forekommer første gang i skatteligningen 1682 og betaler 4 rdl. — 0 — 9. Han tituleres kamerer. I 1692 inneholder skatteligningen følgende:

Amtsskriver Claus Hansen og kjereste	10 rdl.
3 børn	6 ”
2 tjenestekvinder	3 ”

1 arbeidsdreng	
1 tiener	1 rdl.
2 kiør	0 " - 2 - 16
1 arbeidshest	0 " - 2 - 16
2 svin og 3 sauer	0 " - 0 - 20

Den ¹⁰/₁₀ 1708 kl. 1 om natten opstod i Christiania under en storm fra nord ild i et hus som lå på det vestlige hjørne av krysset Toldbodgt. og Skippergt. Og innen brandfolkene kom til stod hele kvartalet i lys lue. Der brente 39 beboelseshus og omkring 60 sjø- og pakboder. Av Blix's beretning om branden fremgår at: onde Mennesker og Canaillet fra alle Kanter i denne av Volde og Porte blottede by har ilde bestjaalet samtlige Byens Indvaanere, saavel deres Gods som blev reddet i de afbrændte Kvarterer som andres".

Der brente en mengde penger for stiftamtskriveren. Han fikk reddet 24 000 rdl., men 11 000 rdl. strøk med av offentlige midler. Han fikk reddet kun 1 300 rdl. av egne penger. Det blev retssak om dette pengetap, den varte i et par år, og endte med kjennelse for at stiftamtskriveren ikke hadde nogen skyld. Da det skulde skiftes efter stiftamtskriveren ved dennes død kom saken atter op, (han var nemlig en formuende mann) men den blev atter henlagt.

I ekteskapet var der 4 barn.

I Cancelliets norske innlegg for 1704 finnes et andragende fra studiosus Hans Clausen om „at beforders til Kald alligevel han ikke har sine Aar efter Loven“, datert ²⁶/₄ 1764, og likeledes en skrivelse til feltmarsjal Wedel fra amtmann J. Grüner datert ³/₄ 1704: „En mig nær paarørende studios theologie ved navn Claus Hansen, som er Stiftskriver i Christiania Claus Hansens Søn — — — — men som denne bedagede Prestemand (Magst. Lars Bagge ved Waale prestgield udi Grevskabet Jarlsberg, en bedaget Sogneprest) død uformodentlig er nedfalden under værende denne expedition, saa drager nu Hr. Feltmarschallen nogen Betænkning udi at vocere bemeldte studiosi til dette Kald, omendskiønt hans høie grevelige Excellence saa være sindet gierne at con- fretere hannem det eftersom noget fattes hannem udi de fulde Aar som E. kgl. M. her paabyder idet han er født i Begyndelsen af Aaret 1681 og paa den Maade nu gaar paa sit 24de Aar, men ellers efter hans Velærværdighed Biskopen i Christiania doct. Hans Munchs Attest som til hans høigrevelige Excell. Hr. feltm. er indsendt worden, skal han saavel udi Lærdom og Studier som udi Liv og Levnet være bleven befundet døgtig og beqvem at tiene Gud i sin Menighed. Han anbefales stærkt og andrages om at allerunderdanigst intercession for denne min Søstersøn og der dispenseres for hans Vedkommende. Stiftamtskriveren og jeg garanterer at Embedet skal blive bravt bestyret, i kun ³/₄ Aar mangler og anbefaler ham ansat.

Aller underdanigst og skyldigste tiener

Kjøbenhavn ³/₄ 1704

J. Grüner (amtmanden).

Den ²⁹/₄ 1704 fikk han lov til å preke uaktet han ikke hadde opnådd den efter loven bestemte alder. ¹⁹/₆ 1704 fikk han kongens approbasjon, „saafremt han ellers efter

foregaaende Eksamen saa dygtig og i Liv og Levned kirkelig befindes at hannem Prædikeembedet kan betroes.

I sitt ekteskap hadde Abigael Grüner og Claus Hansen 7 barn 4 levde op:

1. *Hans Clausen* født 1679 eller 80, student 1697, blev av grev Wedel ansatt som hjelpeprest hos Lars Bagge i Vaale, Jarlsberg $^{10}/_1$ 1704 før han hadde fylt sitt 24. år. Efter L. Bagges død $^{11}/_2$ 1704 blev han sogneprest senere på året og døde som sådan $^{30}/_9$ 31. Gift $^9/_1$ 1705 i Vaale med hr. Lars's datter Margrethe Bagge, født 1688, hun døde $^6/_6$ 1731.
2. *Fredrik Clausen* døpt $^{21}/_1$ 1681 i Slotskirken, blev student samtidig med broren Hans i 1697 men døde ung og „ubefordret“.
3. *Peter Clausen* døpt i huset, stadfestet $^{16}/_3$ 1682 i Slotskirken, overinspektør i Jarlsbergs grevskap, blev begravet $^4/_6$ 1749 i Botne, gift $^{15}/_2$ 1707 i Vaale med Bodil Marie Mandal, f. 1688 i Vaale og begravet $^{10}/_3$ 1751 i Botne, datter av overinspektør Jørgen Olufsen Mandal og første hustru Bente Pedersdatter Juel. Ingen barn.
4. *Sille Clausen* døpt $^9/_11$ 1687 i Slotskirken og begravet $^{23}/_2$ 1758 i Christiania, hvor gift $^{15}/_2$ 1715 med tolder Peter Albrecht Busch. Han var vanfør, blev begravet $^4/_3$ 1729 i Christiania. Der var 2 barn, Margrethe og Christine.

VII. *Johan Diderich Grüner*, f. $^{27}/_7$ 1661 på Nedre Foss i Christiania, døpt $^{28}/_7$ 1661. Han kom $^{23}/_7$ 1676 i huset hos rektor ved Katedralskolen magister Peder Jacobsen Holm, demittertes til Kjøbenhavn $^{20}/_4$ 1680, student $^{10}/_7$ 1680, hadde til privatpræceptor professor doctor Olaf Borch, bodde i dennes hus, tok eksamen philosophicum $^{10}/_12$ 1680 med laudabilis og Baccalaureatus philosophicus. Da han ved akademiet hadde absolvert sine studia philosophica, reiste han $^3/_5$ 1682 fra Kjøbenhavn til Christiania hvor han et år la sig efter jura og politica.

Våren næste år reiste han med sin slektning envoyé og etatsråd Christian Stockfleth til Stockholm, hvor han ankom $^7/_3$ 1683.

Stockfleth var i 1681 utnevnt til overordentlig gesandt og envoyé i Stockholm ved det kgl. hoff, var gift med assistentråd Mecklenburgs datter Isabella Margrethe M. En bror av Johan Grüner, nemlig Peter Grüner (den yngre myntmester) var gift med Isabellas søster.

J. D. Grüner fungerte som sekretær hos Stockfleth og blev $^{30}/_11$ 1688 av Christian V beskikket og konstituert som kgl. dansk Sekretær og kommisari (som nuværende chargé d'affaires) udi Stockholm med det allernådigste tillegg, at han skulde fungere under envoyéens forfall. Stockfleth var nemlig ofte fraværende.

Johan Diderich Grüner

Stockfleth hadde 4000 rdl. i tractement og 1200 rdl. i gasje. Grüner hadde 300 rdl. i gasje. Stockfleth eide gården Sæby i Öster-Götland, og her bodde også Grüner med familie efter at han var blitt gift.

Da envoyéen Stockfleth gikk av som gesandt bestyrte Grüner embedet, og det var meningen, at han skulde utnevnes til det. Men Christian V's elskerinne frk. Moth hadde en bror i Cancelliet i Kjøbenhavn. Her var ansatt etatsråd Bolle Luksendorph. Denne stod iveien for og blev fordrevet av det Mothske parti og måtte i 1692 forlate cancelliet og reise som gesandt til Sverige. Grüner fikk meddelelse om at dette ikke måtte betraktes som underkjennelse av hans gode arbeide sammesteds.

Belønningen kom meget snart efter idet det „behagede H. M. K. Christian den V allernaadigste“ å ophøie Grüner i adelstanden den ²³/₁₂ 1693.

I våbenet var tre kløverblader i gullfelt, i midten en krone i rødt felt, over hjelmen en løve. Adelsdiplomet der er vedheftet kongens segl i en utskåret valbirks eske er sålydende:

C. 5.
100 Rdlr.

ADELSDIPLOMET

for

Etatsråd Envoyé Sverige, Amtmand

Johan Diderich Grüner.

Wii Christian dend femte af Guds Naade Konge Til Danmark og Norge, de Wenders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gjøre alle vitterligt, at Wii udi allernaadigste henseende til dend tro tieniste, som Wores Secreterer og Commissaire til Stockholm Os Elskelig *Johan Diderich Grüner* Os hidindtil bevist haver, og herefter aller underdanigst gjøre skal, allernaadigst haver bevilget saasom Wii og hermed, og i kraft av dette Woris aabet brev, allernaadigst bevilger at hand og alle hans Egtebørn og rette livsarvinger og descendenter, af Mand- og Qvinde-Kiøn, maa og skal være delagtige udi alle de privilegier som Wii Woris betiente allernaadigst haver meddelt eller herefter meddelendes vorder og samme ligesom andre Woris betiente til ævig tid nyde og have saa at hand, hans Egtebørn og rette livsarvinger og Descendenter af Mand- og Qvinde-Kiøn herefter for rette indfødde danske Adelsfolk af alle og enhver skal agtis og kaldes. Og haver Wii hanem med følgende Skiold, Hjelm og Vaaben allernaadigst be-naadet nemlig: Skioldet er deelt udi trende lige dele. Udi dend første deel ere tvende grønne Klørblade udi et Guldfeldt, Udi den anden deel staar en Guld-krone udi et rødt feldt, og midt udi den tredie og sidste deel, hvis feldt er av Guld, staar et grønt Klørblad. Ovenpaa Skioldet staar een aaben Tourneer-Hiell, hvorav opspringer en halv Guld-Løve med aaben gab og Tungen hengende rød ud af halsen ligesom det her med sine rette farver fordelt og avmalet findes. Og da bemeldte *Johan Diderich Grüner* hans Egtebørn og rette Livsarvinger og Descendenter forbemeldte Vaaben, Skiold og Hiell til Ævig tid udi alle ærlige og redelige Occasioner, actioner og leiligheder paa alle stæder, i alle tilfælder og til alle Tider, efter eget behag og som de

det til deris Ære og Zirath fornøden eragte kunde, ligesom andre Voris Indfødde Tourneers og Riddermessige Adelsfolk, føre og bruge, hvorved Vi og Voris Kongelige Arve Successorer udi Regiringen fornefete *Johan Diderich Grüner*, hans Egtebørn og rette Livsarvinger og Descendenter paa kraftigste maade beskytte og beskierme ville; Thi forbyde Vi alle og enhver herimod som foreskrevet staar at hindre, eller udi nogen maade forfang at gjøre under Voris og Voris Kongelige Arve Successorer udi Regiringen deris højeste Unaade Givet paa Vort slot Kiøbenhavn *dend Tree og Tyvende Decembris Aar effter Christi Fødsel Eet Tusind Sex Hundrede Halffemte sinds Tyve og Tre, Wores Regierings fjerde og Tyvende.*

Under Vor Kongelige Haand og Zignet.

Christian R.

L. S.

Johan Diderich Grüner blev cancelliråd ^{24/10} 1696, amtmann over Ringsted og Sorø amter, justitsråd ^{11/12} 1700.

I „Samlinger til Det norske Folks sprog og historie“, bind III, side 291, er inntatt en meddelelse om J. D. Grüner. Denne meddelelse betegnes som: Nærværende biographi er kjendeligen de Personalier eller — som det kaldes i Ritualens 9de Cap. — det „Testamente“, som oplestes ved hans Begravelse i Sorø 1712.

Dette er i uddrag sålydende:

Høi og Velbaarne salig Hr. Etatsraad, Raad og Envoje ved det Kgl. svenske Hof Johan Diderich Grüners Livs og Levnedes Løb.

Hvad sig den salig, høiedle og velbaarne Herre, Hr. Johan Diderich von Grüner, fordem Hans Kongl. Majestæts til Danmark og Norge høist betroede Minister ved det Kongl. svenske Hof, Etats- Justits- og Cancellieraad, Amtmand over Sorø og Ringsted Amter, samt Forstander for den Kongl. Sorø Skole, hans Fødsel og Udgang til Verden, ærbare og berømmelige Fremgang her i Verden er angaaende: da han Anno 1661 den 27de Juli ved Fødselen seet dette Verdens Lys, og strax derpaa udi Gjenfødselen ved den hellige Daab opoffret den Allershøieste av hans høistelskelige Forældre, nemlig hans Fader, velædle og velbaarne Frederich Grüner, Herre til Nedre Foss ved Christiania fordem høistbemeldte Hans Kongl. Majestæts velbetroede Berghauptmand i Norge og hans Frue Margreta Boisen, som endnu i sit Enkesæde og 88-de Alders Aar maa ikke uden største Sorg fornemme sin salige Herr Søn sig ved Døden at være Berøvet.

Saasnaart denne sal. Herre var saa vidt kommen, at han kunde skjønne paa Godt og Ondt, havde velbemeldte hans Forældre ingen Forsømmelse i at opdrage ham, som i Guds sande Kundskab, saa i bogelige Kunster, til hvilken de først i Hjemmet paa deres egen Gaard lod ham af de bedste og udvalgteste Informatores flittelig oplære, og dernæst udi hans Alders femtende Aar Ao. 1676 den 23de Maji forsende hannem til Christiania, hvor han under den berømmelige høilærde Magister Peder Jacobsen Holms Direction sammesteds forfremmedes saa lykkelig og vel udi sine studeringer, at han fire Aar derefter, Ao. 1680 den 20de April, blev i sit Alders 19de Aar af bemeldte

Domino Holm med berømmeligt Testimonio demitteret og derpaa reiste til Kjøbenhavn, hvor han, efter udstanden Examen og befunden Dygtighed, blev bemeldte Aar den 10de Juli antagen i det hæderlige Studenters tal, som af samtlige Dominis Professoribus, saa i Særdeleshed af daværende facultatis philosophicæ Decano velædle og velbyrdige og høiberømte Hr. Doctor Oluf Borch fordem H. K. Mats. velbetroede Justits- og Cancelli-Raad, Assessor udi Høieste-Ret og Consistorio samt Professor publicus paa det kgl. Universitet, hvilken han og fremfor Andre udvalgte til sin privatum præceptor, og paa det han desmere af hans høie Erudition og Forfarenhed udi alle Videnskaber kunde profitere, tog han efter sine høitelskelige Forældres Villie sit Logement udi velbemeldte Hr. Oluf Borchs eget Huus, hvor han under saa gode og paa hans Bedste altid seende Øie gjorde saa berømmelig Profect i sine studeringer, at ikke alene nogle Gange publice disputando et perorando lod al Verden see, hvad hans Fædreneland i Fremtiden kunde vente sig af saa ypperligt Nemme, men endog Aar 1680 den 16. Dec. underkastede sig examen philosophico, hvor han fik den bedste Character, nemlig laudabiliem, og strax derpaa til en særdeles Flittigheds Belønning blev beæret af senatu philosophico med Baccalaureatu philosophiæ.

Derpaa løb han alt videre og videre frem med uafsladelig Fyrighed paa sine Studeringers Bane, og efterat han paa Akademiet havde absolveret sine studia philosophica, længdes han efter sine høitelskelige Forældre igjen, begav sig Ao. 1682 den 3die Maji fra Kjøbenhavn til Christiania, hvor han et ganske Aar lagde sig efter jura og politica, forventende en ønskelig Leilighed, hvorved han kunde faa adskillige fremmede Lande og Stæder at see, hvilken han og fandt Aar 1683 den 19de Maji (Marti), da han begav sig paa Reisen til Sverige i Følge med Hans Exc. den høiædle og velbaarne Herre Hr. Envøjé og Etats-Raad Stockfleth som var hans nær Slegt, og derpaa ankom til Stockholm samme Aar den 7de April.

Og som den sal. Herre der i Riget blev anseet ikke alene som en vittig Mand, men endog som den, der i Fremtiden en større Emploi af sin allernaad. Herre og Konge kunde meritere, saa fandt han des større Leilighed til at gjøre sin Lykke ved en af de største Familier i Sverige, og derfor Ao. 1686 efter Begjering bekom til ægte den høiædle og velbaarne Baronesse Ebba Christina Kurck, sal. Hr. Baron og Rigens Raad Hr. Gustaf Kurcks høitelskelige Datter, hvilket deres Ægteskab, som varede kun tvende Aar, Gud velsignede med tvende Sønner, hvorav den yngste høiædle og velbaarne Hr. Gustaf Grüner, som er virkelig Capitaine udi H. K. Majts Tjeneste i Brabant.

— — —

Han blev Ao. 1688 den 30te Novbr. af H. K. Maj. Kong Christian V beskikket og constitueret til at være Kongl. dansk Secretair og Commissair udi Stockholm, med det allernaadigste tillæg, at han i Hr. Envøjéens Sygdom, Forfald eller Fraværelse skulde selv hver Postdag gjøre sine allerunderdanigste Relationer til H. K. Majestæt."

Da Bolle Luxendorph avgikk ved døden i september 1698, blev Grüner kalt til Kjøbenhavn for å avgi beretning om de danske og svenske affærers tilstand. Og efter at Grüner var kommet til Kjøbenhavn og hadde gitt kongen sine muntlige relasjoner blev han straks, nemlig $\frac{7}{6}$ 1699 til belønning for sin tro tjeneste og forsikring på høi kgl. nåde lønnet med å bli amtmann over Sorø amt og tillike forstander for den kgl.

Sorø skole, når velædle og velbyrdige Hr. Laurits Foss, daværende skoleforstander ved døden skulde avgå. Derpå blev Grüner også betrodd Ringsted amt den $\frac{4}{5}$ 1700, da han konstitueres som amtmann over samme. Nogen måneder efter blev han justitsråd. Han reiste $\frac{6}{1}$ 1701 til Sverige.

„ — — — Neppe var han efter den nylig udstandne Reise kommet til Rolighed — gjort hendes Majestæt Enkedronning Hedvig Eleonora og det ganske Kgl. Huus sin opvartning førend han af H. M. blev allernaadigst beordret at lade de svenske Bergverker med al deres Beskaffenhed og Leilighed efterse — at han kort derefter indgav til sin allern. Herre og Konge grundige og H. M. i alle Maader efterrettelige Relationer. Imidlertid blev H. M. vor allern. Konge og Herre med H. M. Kongen af Preussen forenet om, at Grüner i lige Maade skulde antage sig de preussiske Affairs Correspondence og Interesser ved det kgl. svenske Hof, hvormed han i nogle Aar til begge Majestæters høie kgl. Fornøielse continuerede — — —“.

Den $\frac{20}{9}$ 1703 fikk han tillatelse til å reise til Danmark for å ordne sine affærer ved Sorø skole, jordegodset Sorø kloster. Han innsatte en stedfortreder for sig ved Sorø og Ringsted amtmannsembeder og vendte så tilbake til Stockholm. — „Da han havde siddet fulde to Aar udi Enkestand resolverede sig udi Ægtestand at begive. Og som han vel vidste, at jo nærmere han engagerede sig med de bedste Familier, jo vissere og sikrere Relationer til sin allern. Konge indgive og derved sit kjære Fædrelands Interesse desbedre og troligere iagttage, derfor til samme sit forehavende Ægteskab fremfor alle andre begjerede den høiædle og velbaarne Baronesse Eva Ranck.

Hvor aarvaagen han har været i sine 29 aars Tjeneste i Sverige, hvor curieux han har været i at efterforske og opskrive alt, hvorudi Sveriges Force og Interesse bestaar, hvor stor Omhu og Møie det har kostet ham at holde, saalænge muligt har været, en god Intelligence imellem sin allernaad. Konge og H. M. Kongen af Sverige, hvor trolig og vel han har antaget sig de danske Undersaatter, som paa Sverige har trafiqueret, eller ved det Kongl. svenske Hof har havt noget at forrette, hvor omhyggelig han har været for at fordre og fremme sit kjære Fædrelands Bedste, og hvor flittig i at refferere sin allernaadigste Konge hver postdag alt hvis ved det svenske Hof — Armee eller i andre Maader passerede, vidner ikke alene alle Upassioneredes eenstemmende Sentiments og hans Flid, Troskab og Nidkjærhed, samt hans Protocoller, Journaler, curieuse Skrifter, Breve, allehaande Documenter og vidløftige Correspondencer, men er fornemmelig at slutte af den allernaad. Decharge, hvormed Hans K. Maj. foruden Etats-Raad Titel og Værdighed som et synlig høikongelig Naades Tegn og tro Belønning den 25de febr. 1710, da Krigen allerede var begyndt imellem begge Riger — — — med særdeles naadige Expressioner takker ham for hans lange og tro Tjeneste, synderlige Troskab og brave Conduite.“

Den $\frac{19}{3}$ 1710 begav han sig til Sorø og Ringsted amter samt den kgl. skole.

De siste leveår var Johan Diderich Grüner meget syk. Han døde den $\frac{25}{3}$ 1712. Han blev bisatt i Sorø kirke, senere flyttet til Sønderø kirke paa Fyen. Portretter av ham og hans tre hustruer samt baron Kurck finnes på Margaard på Fyen.

Envoyéen Grüner var gift 3 ganger.

1. gang. 1686 med Ebba Cathrina (Christina) Kurck, f. mellem 1664—67, sannsynligvis 1666, død $15/9$ 1688 på Vesterby i Vårdnäs sogn i Sverige, datter av riksråd, friherre Gustaf Jonsson Kurck til Lämpelä, herre til Allonö og Näss, begge i Stenby sogn i Östergötland, død $13/3$ 1689, og friherrinne Elsa (Ebba) Beate Banér, død i Stockholm $11/4$ 1682. Grüners bryllup stod visseligen på Allonö.

Ebba Cathrina Kurck

I ekteskapet ett barn Gustaf Grüner (se side 53).

2. gang. 1691 med Helene Gustafva Svinhufvud av Qvalstad, f. ikke før 1665 og ikke senere enn slutten av 1666, død i barselseng (et dødfødt barn) 1702, datter av oberst Eric Svinhufvud av Qvalstad til Markeby, Hackstad og Spøberg i Upland, f. $13/10$ 1634, død $22/12$ 1688 og Helene Sabel Petersdotter. Begge begravet i Huseby kirke i Dalarna, til hvilken ekteparet hadde forært et par sølvlysestaker på 81 lodd.

I ekteskapet ingen barn.

3. gang. $28/7$

1705 med friherinne til Blomsholm Eva Ranck, f. $14/3$ 1674 i Gøteborg. Hun levde

som enke på Blomsholm, døde på Kronborg $1/8$ 1755, bisatt i Sønderø kirke på Fyen, datter av generalmajor og landshøvding Svend Anderson Ranck til Marberg i Ytteøy sogn og Blomsholm i Skee sogn ved Strømsstad, begge i Bohuslen, død på Halmstad slott $1/12$ 1684, og Anna Berggren, f. 1638, død $4/10$ 1716 på Marberg.

I dette ekteskap ingen barn.

Under krigen mot Carl XII hadde svenskene lasarett på Blomsholm. Her finnes et gammelt tingsted omgitt av 45 store stener i ring. Her begravde de svenske under krigen sine døde. Midt i denne ring lot general Ranck innflytte en firkantet sten, $1\frac{1}{2}$ alen lang hvori han lot innhugge:

Svend Ranck, Anna Berggren 1665.

Helene Gustafva Svinhufvud

Anm.: Johan Diderich Grüner hadde en forbindelse i Stockholm efter at han kom dit den $7/4$ 1683 med madame Maria de Rolinck. Resultatet var en sønn der fødtes i Stockholm $6/5$ 1684. Grüner tok sig av denne sin illegitime sønn som fikk navnet Johan Grüner. Han blev student ved Upsala universitet $26/10$ 1701 kun 17 år gammel,

blev officer, deltok i Carl den XII's felttog mot Norge 1718 som rittmester. Han utmerket sig under dette og blev adlet av dronning Ulrica Eleonora $\frac{6}{4}$ 1729.

Denne Johan Grüner var gift 3 ganger: 1) $\frac{12}{3}$ 1708 med Helene Margaretha Staalhandske, død 1712, 2) med Anna Christina Silfwersparre, f. 1687, død 1741, 3) friherinne Sigrid Jacobine Cronhjelm i hennes annet giftermål, f. 1696, død $\frac{4}{9}$ 1753.

Grüner døde som oberst $\frac{26}{1}$ 1768. Familien utdøde i 1872.

Johan Diderich Grüners eneste legitime barn er således:

Gustaf Grüner, f. $\frac{1}{1}$ 1688 på Sæby gård i Östergötland, hvor hans far bodde. Hans mor var Ebba Kurck.

Gustaf Grüners opdragelse blev ledet i militær retning. Han blev sjøkadett 1702 i Danmark, $\frac{5}{5}$ 1705 underofficer ved Hamiltons regiment i Sverige, $\frac{4}{5}$ 1706 secondl. ved prins Carls regiment, i hollandsk tjeneste i krigen i Brabant, 1708 pr.løitnant ved Grenaderkompaniet, $\frac{12}{10}$ 1710 kaptein, var kaptein og kompanichef ved 1. batalj. Sjællands regiment i Brabant $\frac{24}{4}$ 1711. Witte skriver $\frac{10}{11}$ 1711 om ham at han er sønn av monsieur Grüner og er: „très joli garçon, mais d'ailleurs un des plus jeunes lieutenants du régiment“, han er dessuaktet utnevnt til kaptein i bataljonen Sjælland til predice for brevskriveren Henrik Willh. Witte og alle øvrige premierløitnanter i Garden, der har rang som kapteiner. Bataljonen vendte hjem til Danmark i juni 1714 og forentes her med Zeplins gevorbene infanteriregiment under navn av Sjællandske infanteriregiment, $\frac{29}{1}$ 1719 blev han kaptein ved Gardekorpset, $\frac{20}{8}$ 1728 konst. oberstløitnant ved Grenaderkorpset, forsatt $\frac{30}{8}$ 1728 til Riberstiftske nat. inf.regm. Han gikk av ved reduksjonen av 1730. Den $\frac{24}{9}$ 1732 blev han underfører ved Drabant-Garden, $\frac{28}{10}$ overfører og oberst sammesteds, samt $\frac{26}{3}$ 1737 oberst og chef for det Fyenske nat. inf.regm. Blev $\frac{4}{4}$ 1740 minister ved det svenske hoff, $\frac{28}{4}$ 1742 generalmajor, $\frac{12}{8}$ 1743 kammerherre og overgeneraladjutant, solgte sitt regiment i 1745 til Holger Wind, $\frac{29}{1}$ 1748 kommandant på Kronborg, $\frac{12}{5}$ 1749 R. D. O., $\frac{31}{5}$ 1751 enkedronningens orden: „de l'union parfaite“, $\frac{31}{3}$ 1755 general-løitnant, $\frac{14}{3}$ 1759 kommanderende general nordenfjells og sønnenfjells for den norske armé samt chef for den matematiske skole i Christiania, $\frac{22}{4}$ 1761 general av infanteriet. Grüner vilde nødigg motta denne siste stilling. Han var dengang en mann på 72 år og var fullt optatt med sin meget store eiendom Margaard på Fyen.

Gustaf Grüner døde $\frac{18}{2}$ 1763 i Christiania. Han var den siste av den mannlige adelige linje.

I Brickas biografiske leksikon fortelles om G. Grüners liv: „Først blev han i sitt 14. år 1792 innskrevet som kadett i Kjøbenhavn, men forblev hos sin familie i Sverige,

Eva Ranck

han blev ansatt som underofficer ved Hugo Hamiltons regm. for å utdannes i praktisk infanteritjeneste. Da han blev 18 år, kom han i en alvorlig krigsskole, idet han 1706 reiste til krigsskueplassen i Brabant, hvor en del av de danske tropper kjempet i engelsk-hollandsk sold (den danske konge hadde leiet dem bort) som hjelpetropper i den spanske arvefølgekrig. I omtrent 14 år førte nu Grüner et omflakkende krigerliv.

General Gustaf Grüner

Han begynte som secondløytnant $\frac{4}{5}$ 1706 ved prins Carls regiment, og de slag hvori han deltok og hvori han utmerket sig utgjorde en lang rekke. Blandt annet i slaget ved Ramelie $\frac{23}{5}$ 1706, ved inntagelsen av Mennis i august samme år. Han blev hårdt såret ved Oudenar $\frac{11}{7}$ 1708, hvor han om aftenen lå som død på valplassen, men blev kalt til live av en soldaterkone, der vilde skjære fingeren av ham for å komme i besiddelse av hans ring. Ved Malplaquet $\frac{10}{9}$ 1709 var han kun selv tredje igjen av sitt regiments officerer. Og året efter i september 1710 blev han atter såret ved beleiringen og inntagelsen av Aire.

I 1710 og 1711 gjorde han som kaptein reformé tjeneste som generaladjutant hos generalløytnant Gersdorf. Kort tid efter hjemkomsten reiste han hjem til Norge for å hverve soldater til sitt kompani, og i 1716 blev han sammen med en del andre offiserer sendt til Norge med særlig oppdrag under krigen mot Carl XII. Han fikk leilighet til å utmerke sig under beleiringen av Akershus og mottok under den senere krig det ene tillitshverv efter det annet. I 1717 gjorde han tjeneste som brigademajor under generalene Gaffron og Budde og senere som generaladjutant hos den kommanderende general baron Erhard Wedel. Da general Lützow overtok denne post blev Grüner kommandant i Fredrikstad, i hvis forsvar han deltok inntil de danske tropper blev kommandert tilbake til Danmark. Man vilde ha ham til å være ingeniørofficer og forestå nybygning av Fredrikstad festning, men hertil svarte han nei.

Gustaf Grüner fikk kompani ved Grenaderkorpset og kom til å ligge i garnison i Kjøbenhavn, men forinnan han forlot Norge ektet han ^{2/5} 1719 Sophie Amalie Vind.

Mens fredsforhandlingene stod på med Sverige blev Gustaf Grüner, der var født og opdradd i Sverige, og som ved familieforbindinger var knyttet til dette land, gjentagne ganger sendt til Stockholm i særlige oppdrag for kongen.

Den ^{4/12} 1722 mistet Grüner sin hustru. Hans annet giftermål gjorde store forandringer i hans ytre forhold; ti hans annen hustru var Margrethe Due f. ^{25/7} 1682, datter av etatsråd Jørgen Scheel Due og Birgitta Reedt. Hun var enke efter major Jørgen Tyge Seefeldt til Margaard på Fyen, og Grüner fikk nu gården i medgift, idet han avfant sig med hustruens slektninger.

Ved sitt avansement til oberstløytnant i 1728 var han ansatt ved Ribe stifts regm. (nasjonalt) og tok nu ophold paa Margaard. Da landmilitsten to år efter blev ophevet blev han satt på vartpenger. Så lyktes det ham i 1732 å komme inn i Drabantkorpset, hvor han avanserte til oberst; blev atter igjen i 1737 chef for det Fyenske nasjonale inf.regm., der hadde samlingsplass i Odense, i nærheten av Margaard.

I året 1740 blev Grüner utnevnt til dansk gesandt i Stockholm. Hans gode forbindelser i Sverige, hans virksomme karakter og elskverdige vesen gjorde ham vel skikket til å være grev Lynnarts, den tidligere gesandts eftermann under de vanskelige forhold som de i Sverige opståtte tronfølgerspørsmål førte med sig. Det var på dette tidspunkt virkelig utsikt til en forening av de tre nordiske riker under Christian den VI eller under dennes sønn. Unionstanken hadde et parti for sig i Sverige og det gjaldt for den danske regjering å bekjempe og beseire andre pretendenter til Sveriges krone. Grüner utfoldet stor virksomhet, idet han ved utsendinger over hele landet søkte å vinne tilhengere for en dansk tronfølger samtidig som han anvendte store pengesummer til bestiklinger for å nå sitt mål.

Det lyktes ham også å vinne flere betydelige menn innen bondestanden, i hæren og i riksdagen for en dansk pretendent, men allikevel blev den holstenske hertug Carl Peter Ulriks valg satt igjennem i 1742. Da denne omtrent samtidig blev valgt til russisk tronfølger blev unionsaken dog ikke opgitt. På Grüners instendige råd rustet den danske regjering sig og inntok en truende holdning mot Sverige. For ytterligere å sette kraft og energi inn i det store spørsmål blev den ansette diplomat geheimråd Berckenstein sendt til Sverige som ekstraordinær ambassadør. Det blev uttrykkelig betydet Grüner

at han ikke måtte anse Berckensteins sendelse som bevis på mistillit til ham selv, og de to menn arbeidet da også godt hånd i hånd på å styrke det danske parti. Grüner især med aldri sviktende forhåpninger om et heldig utfall. Det tillegges også ham æren for at den svenske bondestand i 1743 helt sluttet sig til det danske parti. Omstendighetene ble imidlertid vanskeligere og vanskeligere etterhånden som motsetningene mellom de forskjellige partier ble mere og mere tilspisset. Dalkarlene reiste sig i opprør og Grüner forteller selv at han var gjenstand for overfall på gaten og at han måtte ha militær bevoktning i sitt hus.

Tross alle anstrengelser valgtes dog Adolf Fredrik av Holsten-Gottorp til svensk tronfølger. Den danske regjering og dens diplomater led således at fullstendig nederlag. Grunnen hertil lå vel for en stor del i den i og for sig vanskelige om ikke umulige oppgave å kjempe mot det mektige Ruslands interesser, men den danske regjering var også svak. Den støttet ikke sine gesanter. Disse vendte tilbake til Kjøbenhavn $\frac{1}{7}$ 1743.

At Grüner ikke blev tillagt skylden for det uheldige utfall viser hans utnevnelse $\frac{7}{8}$ 1743 til kammerherre og overadjutant. Året før var han blitt generalmajor og han overtok nu sitt regiment samtidig som han søkte hvile og trøst ved et rolig liv på Margaard. Han solgte endog sitt regiment for 8 000 rdl. i året 1745 til Holger Wind og ofret sig herefter ganske for bestyrelsen av sitt gods, idet han i disse år opførte den smukke hovedbygning som ennå står, anla den store have, forbedret driften m. v. Langvarig glede fikk han imidlertid ikke av sin nye bolig, ti den $\frac{29}{1}$ 1748 blev han utnevnt til kommandant på Kronborg med 2 500 rdl. foruten de øvrige „douceurer ved samme festning“. Han blev generalløytnant $\frac{31}{3}$ 1755. Ennå i sin høie alder mottok Grüner som foran nevnt et æreshverv, der fullstendig bragte forandring i hans liv. Den $\frac{13}{3}$ 1759 blev han utnevnt til kommanderende general over den norske hær samtidig med at han blev chef for den matematiske skole i Christiania. Tross sine 71 år reiste den gamle general til Christiania og overtok sin post som han røktet med iver og interesse.

Grüner døde i Christiania $\frac{12}{12}$ 1763, 75 år gammel.

I Christiania bodde Grüner på hjørnet av Prinsensgt. og Dronningensgt. Denne gård er opført 1714. Den tidligere kommanderende general Arnold hadde kjøpt den for 4 495 rdl. Efter Arnolds død 1758 blev den efter general Grüners foranstaltning innkjøpt for kongens regning på auksjon $\frac{6}{6}$ 1759 for en sum av 5 845 rdl. for å tjene som embedsbolig for høistkommanderende general i Norge. Grüner bodde der til sin død. I 1814 blev boligen overlatt til regjeringskontorer. På tomten ligger nu den nye posthusbygning.

Om Grüner het det at han var en mann av god studering. Allerede meget tidlig la han sig til et — efter datidens forhold — meget stort bibliotek. Han kjøpte således den 5. og 8. februar 1736 på auksjon en mengde billeder og bøker efter avdøde general Reichwein. Han efterlot sine arvinger et anselig bibliotek, en smukk myntsamling og betydelige midler.

For krigsskolen „den matematiske skole“ interesserte han sig meget.

I meddelelser fra det norske Riksarkiv II, side 406 står: Det betydeligste som før 1814 var gjort for vårt arkivvesen var, at en stor del av det milit. arkiv blev bragt i

orden og innlemmedes i Riksarkivet etter et av general Gustaf Grüner i 1760 fremsatt forslag. Denne ordning er blitt oprettholdt inntil nutiden.

I Norsk biografisk leksikon er om general Grüner anført: Det blev således mindre enn fire år han fikk virke i sin høie stilling i Norge, og det var ikke da å vente at han her skulde sette merker efter sig. Han har dog stor fortjeneste av krigsskolen som fikk en fast grunnvold. I stillingens medfør var han skolens direktør, sørget for at der blev avsatt nogen mindre summer som fast for skolen og fikk også fastsatt nogen bestemte avgifter som bidrag til skolens årlige drift. Det var beskjedne summer som på denne måte blev stillet til rådighet, men det var dog en vesentlig hjelp, da skolen nogen år efter blev truet med total ødeleggelse.

Grüner var en verdensmann og en klok mann. Han hadde gjennomgått en god krigsskole under hertugen av Marlborough og prins Eugen. Han var en ordensmann. Dette sees av at han som kommanderende general lot ordne Akershus militære arkiv. Han røktet sitt embede med iver og dyktighet, og var også sin slekt i Norge en god mann.

Hans lik blev $\frac{10}{3}$ 1763 hensatt i familiens begravelsesplass i Akers kirke, hvorfra det senere blev bragt til Sønderø kirke på Fyen. Der finnes en kvittering fra skipper Anders Finech for å ha mottatt Grüners lik for å transportere det til Odense over Klintberg havn på Fyen. Skibet het St. Anna og lå i Christiania; underskriften er datert $\frac{12}{7}$ 1763; oberstl. og amtmann Petersen samt artillerikaptein Krogh overbragte det. Det skulde avleveres til oberst Schøller. Prisen for frakten var 50 rdl. Ved Klintberg havn blev det avhentet og eskortert av fyenske dragoner ført til Sønderø kirke og $\frac{10}{3}$ innsatt i kirkens åpne kapel. Da der i 1820 utkom en kgl. befaling, at alle åpne begravelser i kirke skulde nedlegges, blev alle kister tilhørende familien Grüner innsatt i kirkens hvelving.

General Grüner hadde selv forfattet den latinske innskrift som blev satt på hans kiste, hvilken ifølge optegnelse av klokker J. B. Haas lyder i oversettelse således:

*„I denne grav
har
Herr Gustavus Grüner
til Margaard*

*ridder av Dannebrogordenen, Kammerherre
og beåret med den orden som er stiftet av den stor-
mægtigste Dronning Sophie Magdalene til erindring
av den lyksaligste ekteforening. Hans kongl. Majts.
(kommanderende) general for den norske armee
født den 3die januar aar 1688
dod den 18de februar aar 1763
nedlagt sine jordiske levninger i haab om en
salig opstandelse paa den yderste dag, der
skal aabenbare, hvordan han var.“*

I „Samlinger til Det norske folks sprog og historie, IV B., side 305, finnes general Gustaf Grüners levnetsbeskrivelse skrevet av ham selv. Ved nærmere undersøkelser og sammenligninger finnes der i denne en del mindre feilerindringer av dato og årstall.

Gustaf Grüner var gift 2 ganger:

1. *gang*, i Fredrikstad $\frac{2}{5}$ 1719 med Sophie Amalie von Vind, f. $\frac{15}{5}$ 1698 på Toten, død i Kjøbenhavn $\frac{4}{12}$ 1722, datter av generalmajor Ove Vind, kommandant i Fredrikstad, f. ca. 1655, død $\frac{14}{4}$ 1722 og hustru Ahlette Margrethe Dorn fra Holsten, død $\frac{11}{12}$ 1749.

I dette ekteskap var der 3 barn.

2. *gang*, $\frac{26}{5}$ 1725 med Margretha Due, f. $\frac{25}{7}$ 1682, død $\frac{1}{4}$ 1736, enke etter major Jørgen Thyge Seefeld, datter av etatsråd og amtmann Thyge Jørgen Scheel Due og Birthe Reetz. Ingen barn.

General Gustaf Grüners barn:

- A. *Ebba Ovidia Grüner*, f. $\frac{2}{5}$ 1720 i Kjøbenhavn, død $\frac{12}{11}$ ($\frac{10}{11}$) 1793 i Odense, bisatt i Sønderø $\frac{25}{11}$. Hun blev „dame de l'union parfaite“ $\frac{21}{11}$ 1770. Gift $\frac{3}{1}$ 1749 — tillatelse hertil gitt $\frac{14}{12}$ 1748 — med oberstløytnant Christian Schøller til Margaard (sønn av oberst Caspar Schøller og Isabella Elisabeth Stockfledt), f. $\frac{16}{5}$ 1706, død $\frac{4}{4}$ 1778 på Margaard som generalmajor. Han blev landkadett $\frac{15}{9}$ 1719, kornett ved 2. fynske nat. skytterregm. $\frac{25}{4}$ 1735, sec.major $\frac{2}{6}$ 1741, brigademajor hos generalmajor Neuber på toktet til Hannover i 1741, pr.major $\frac{13}{9}$ 1743, kon. oberstløytnant $\frac{18}{10}$ 1747, sec.oberstl. $\frac{3}{11}$ 1753, oberstl. $\frac{11}{10}$ 1755, oberst i kavalleriet $\frac{2}{3}$ 1757, garnisonerende i Odense 1751, kommanderte regm. fra 1758—1763. Arvet Margaard etter sin svigerfar general Gustaf Grüner og fra 1770—72 tillike Søholm.

I ekteskapet var der 5 barn:

1. Gustaf Grüner Schøller til Margaard, f. $\frac{14}{2}$ 1754, død på Margaard $\frac{10}{8}$ 1810, fenrik i resv. i Grenaderkorpset $\frac{15}{3}$ 1760, sec.l. $\frac{4}{3}$ 1661, pr.l. à la suite i jyske gev. inf.regm. $\frac{26}{6}$ 1765 med anc. fra sin utnevnelse til sec.l. i Garden. Kom til regm. i Regensburg i 1770, oberst i kavalleriet $\frac{10}{6}$ 1803, avskjed med generalmajors karakter og 300 rdl.s pensjon. Gift $\frac{4}{2}$ 1790 med Wibeke Charlotte Trolle, f. $\frac{8}{3}$ 1756, død på Margaard $\frac{20}{8}$ 1821. Ingen barn.
2. Caspar Schøller, f. $\frac{12}{6}$ 1756, død i Kolding $\frac{29}{3}$ 1808, oberst i armeen $\frac{9}{3}$ 1804 og ansatt ved 2. østerjyske landverns regm. som chef for 3. bataljon $\frac{1}{3}$ 1805, satt à la suite med gasjen som vartpenger $\frac{8}{3}$ 1808. Gift i Aalborg $\frac{16}{7}$ 1790 med Mette Henrikke Münster, f. $\frac{16}{7}$ ($\frac{15}{5}$) 1743 i Egersund, separert $\frac{2}{9}$ 1801, død på Margaard $\frac{19}{11}$ 1855 og begravet i Vigerslev.
3. Isabella Sophie Schøller, f. $\frac{15}{12}$ 1757, død $\frac{4}{11}$ 1758.
4. Christian Schøller, f. i Odense $\frac{12}{1}$ 1760, død i Pedersborg ved Sorø $\frac{10}{10}$ 1832, sec.l. ved det oprettede Husarregiment, i 1795 kommandør for regimentets 3. eskadron $\frac{20}{3}$ 1795, dømt til simpel avskjed $\frac{9}{12}$ 1796, tillagt 300 rdl.s årlig pensjon $\frac{11}{3}$ 1810. Gift med Wibeke Marie Falkenskjold, f. $\frac{10}{9}$ 1778, død $\frac{25}{8}$ 1831 i Pedersborg. 7 barn.
5. Isabella Sophie Schøller, f. $\frac{21}{10}$ 1761, død $\frac{29}{8}$ 1832 i Horsens, gift $\frac{29}{3}$ 1787 i sin mors hus med kammerherre og oberst Christian Fredrik Juul til Borup gård, f. $\frac{7}{1}$ 1745, død $\frac{10}{6}$ 1821. Ingen barn.

B. *Eva Margrethe Grüner*, f. $12/9$ 1721 i Kjøbenhavn, død $30/1$ 1760 på Jerstrup på Fyen, begr. ved Grundløse kirke, gift $7/6$ 1740 med etatsråd, amtmann på Falster Peter Otto Rosenørn til Aakjær, senere til Jelstrup, f. $24/6$ 1708, død $7/2$ 1751. I enkekasen i Kjøbenhavn findes et papir: „Jeg underskrevne Peter Otto Rosenørn Hans kgl. M. til Danmark og Norge Conferenceraad og Etatsraad, samt Amtmand over Nykiøbings Amt, indskyder 1000 Rdl. for min nuhavende Hustru navnlig Eva Margrethe Grüner — datert Nykiøbing paa Falster $17/6$ 1746.“ Attesten går ut på at de blev copulerede $17/6$ 1740. En annen opgave angir $7/1$ 1740.

I ekteskapet var der 9 barn:

1. Christian Rosenørn til Hersumgaard, f. $8/4$ 1741, major og kammerherre, død på Nørreholm $27/2$ 1812, gift $28/9$ 1771 med Christiane Maria Wormskjold til Nørreholm, f. $8/6$ 1752, død $13/12$ 1817. 7 barn.
2. Sophie Amalia Rosenørn, f. $10/3$ 1742 i Nykøbing, frøken i Odense kloster, død $24/8$ 1784 på Bjørnholm gård og begr. $7/9$ i Hersom. I fortegnelsen i klosterets arkiv er S. A. de Rosenørn innskrevet som jomfru nr. 23 med bemerkning: „indkom paa Pladsen no. 2 anno 1772 og har siden frasagt sig Klosteret“. I statskalenderen for 1783 er hun siste gang blandt „konventialinderne“.
3. Carl Gustav Rosenørn, f. $15/8$ 1743, død $14/11$ 1764, løytnant i sjøetaten.
4. Adelheid Hedvig Margrethe Rosenørn, f. $10/9$ 1744, død $5/12$ 1778, gift $20/4$ 1770 med Peder Lasson til Bjørnsholm, f. $10/6$ 1736, død 1809. Ingen barn.
5. Anthonette Elisabeth Rosenørn, f. $12/10$ 1745, død $23/10$ 1769, gift $21/10$ 1768 med etatsråd Axel Rosenkrands de Lasson til Astrup, f. $22/1$ 1740, død $13/4$ 1813; en sønn død som barn.
6. Ebba Ovidia Rosenørn, f. $11/4$ 1747, død $18/4$ 1803 i Haderslev.
7. Benedicte Maria Rosenørn, f. $7/4$ 1748 i Nykøbing i Jylland, død $9/3$ 1813 på Fredrikshald, gift $19/4$ 1776 med kaptein *Jacob Grüner*, (se side 70).
8. Mathilde Rosenørn, f. $24/10$ 1749, død $2/6$ 1771.
9. Mathias Peter Otto Rosenørn til Katholm, f. $24/6$ 1751, død $13/4$ 1818, oberstløytnant og kammerherre, gift med Edel Benedicta Pentz, f. $15/10$ 1756, død $17/4$ 1808 i Aarhus. 5 barn.

C. *Margrethe Ahlette Grüner*, f. $8/11$ 1722 i Kjøbenhavn, død $7/2$ 1724.

VIII. *Lisbeth Sophie Grüner*, døpt i Christiania $28/5$ 1663, begravet s. s. $30/4$ 1689. I kirkeboken for Christiania står anført: „ $30/4$ 1689 begravet oberstløytnant Poul's frue til Ager“. Erholdt $14/10$ 1680 bevilgning til å gifte sig med kaptein Poul Mathisen, andragende innsendt til stattholderen $11/10$ s. å.

„Eftersom med Guds Forsikring og fælles Venners Tilladelse og Samtykke et kierligt Ægteskab mellem mig og Elisabeth Sophie Grüner da beder jeg udi ald Un-

derdanighed at vi hiemme i Huset uden nogen forudgaaende Trolofuelse eller Lysning af Prædichstolen maa sammen vies, den Naade avvartes

Underdanigst og ydmyge

Tiener

P. Mathisen.

Mathisen var nettop kommet hjem fra krigen, Gyldenløvefeiden der sluttet med freden i Lund 1679. I en gammel skrevet diktsamling av Johan Rüde, prest i Wensylid og Dalby ved Haderslev, prost til Jystruppenli finnes et lykønskingsvers i anledning av Poul Mathisen's bryllup med en datter av myntmester Friderich Grüner i Christiania ved navn Elisabeth Sophie Grüner, der i året 1680 blev gift med kaptein ved dragonerne Poul Mathisen boende på Fredrikshald. Han var født i Haderslev. Året forut 1679 i juni eller juli hadde han vært i Haderslev og da skrev Rüde et dikt til hans ære. Samme år i august skriver atter Rüde „om hr. kaptein Poul Mathisen om hans paa fienden kommanderende og lykkelig fuldførte partier i Norge Ao. 1679 i August. Verset var sålydende:

*„Al Lykke kaptein Poul med Eders Sværd mot Fienden
Som snart Ankomsten var, saa snart og Svensken kjænder
Det ofte forsøkte Sværd, det Holland skjærpte først
Og Spanien med Cicil (Cicilien), samt Frankrig gav sin Torst
At der med Mangens Blod har farved Fjeld og Gründer
Nu er Haderslev sin Søn desmere forbunden
At det nu hører vel for Eders tapre Mod
Hans hoie Excellenz med Gud var Eder god!“*

Excellensen er Gyldenløve som kommanderte i Norge. I lykønskingsverset i anledning av bryllupet omtales at han ved Mastrichs beleiring med tapperhet tendte håndgranater „den lyngivende Granat“. Mathisen må således ha tjent i den hollandske armé i Spansk-Nederland under Wilhelm av Oranien.

Ovenstående har jeg funnet i et gammelt dokument. Rüdes håndskrevne dikt har jeg ikke kunnet finne.

Under ²⁰/₂ 1676 gav stattholder U. Fr. Gyldenløve ordre til det norske general-krigskommissariat om å utbetale lønn til 9 navngivne offiserer etter „Verpflegungsordonansen“ inntil de ved regimentene kunde bli virkelig ansatt. Det var fremmede, antagelig innkalt for å dekke merbehovet av offiserer under den da begynte Gyldenløvefeide. Den ³/₄ 1676 kvitterer de alle for lønn fra ³/₁ til ⁹/₄ 1676. Poul Mathisen var blandt disse og benevntes da løytnant til fots men altså uten stilling. Av foranstående fremgår at han er født i Haderslev og var en krigsvant officer.

Mathisen var ⁴/₉ kapteinløytnant og avlønntes ved Fyrørene, kommandør for 2. Fyrørkompani av Oplandske regm. Den ⁴/₉ 1676 mønstrer han sitt kompani på Moss og kvitterte ⁷/₆ s. å. for sin lønn i Fredrikstad. Han var kaptein ved Fyrørene fra ¹/₈ 76 til ¹⁰/₁ 78 og kvitterte i Wennersborg for lønning til sitt kompani. ³⁰/₉ 1676 og ⁸/₃ 1677 kvitterte han for reisepenger til Danmark.

De her nevnte fyrøravdelinger blev oprettet av Gyldenløve. Denne uttalte til den høit ansette diplomat Jens Juel, der i 1675 var sendt op til Norge for å gå Gyldenløve tilhånde i administrasjonen, at uaktet alle generaler i Danmark og Norge hadde et regiment til livvakt så begjærte *han* ikke annet enn et livkompani „Fyrører“, som han selv vilde armere. Av regnskapene for 1676 sees at det dette år var uttatt to kompanier fyrører. Som chef for det annet kompani nevnes Folckersahm, den senere så bekjente dragonregm.chef, der med sine fyrører ved flere anledninger kom til å spille en fremtredende rolle i krigen. I juni 1676 nevnes tre kompanier av disse tropper, i 1678 to kompanier beredne.

Om vinteren — oplyser Juel i en innberetning av $\frac{8}{10}$ 1677 — løp fyrørene på ski, en slags tresåler som de bandt under skoene og hvormed de med stor dyktighet kunde løpe 8 à 10 mil over sne om dagen.

Severin Pedersen Strøm, prest i Karreby i Bohuslen, der hadde iaktatt krigen på nært hold omtaler i sine „annotationer“ om Bohus beleiring, at han da hadde sett kapteinene Folkersahm, Mathisen og Zernichow — de to siste likesom Folkersahm fyrørrofficerer — som kommanderte Gyldenløves livvakt. I Holmberg „Bohuslens Hist. og Beskrivelse 1885“ står: Disse avdelinger var antagelig sammensatt av mere kvalifisert mannskap og bevestnet med hjullåsgeværer, mens det øvrige infanteri hadde luntelås eller snaplås bøsser. „Fyrør var intet annet enn bøsser eller rør, som de kaltes, lange eller korte med fyrilås d. e. hjullås“. Mathisen tilhørte således som det sees en eliteavdeling. Den $\frac{1}{10}$ 1678 blev han ansatt som kaptein ved stattholderens livregiments dragoner og var der chef for 5. komp. til krigen var slutt, lønnet til $\frac{30}{100}$ 1679, da denne avdeling blev opløst.

Under krigen var han med ved Vennersborg og Udevalla. Gyldenløve innmelder nemlig $\frac{20}{100}$ 1679 at det var som før ved Udevalla, man hadde tatt stilling på et meget steilt og høit berg, hvor fienden tidligere hadde hatt et batteri, der nu i dennes påsyn var satt i sådan stand med spanske ryttere etc., at han ikke skulde kunne erobre det igjen uten blodige fingre. Kaptein Mathisen som var gått frem med et parti på 16 mann tilfots (fyrører) bak den fiendtlige leir ved Udevalla mot Vennersborg og der hadde truffet 15 mann av Vest-Gøta regm. hvorav 9 innbragtes, de øvrige blev drept. Meldingen fra Mathisen inneholdt forøvrig beretning om fiendens styrke.

Fra $\frac{1}{10}$ 1680 blev han ansatt som kaptein og kompanichef for 7. kompani ved Smålenenes nat. inf.regm., 1681 major og chef for 4. komp. Han bodde i Fredrikstad, fra 1681—83 var han major ved Vesterlens regm., blev så forsatt til Akershusiske regm., hvor han $\frac{23}{100}$ 1687 blev oberstløytnant. Chef for dette regim. var oberst Caspar Hausmann. Prosten Fr. Grüners hustru var Anna Hedvig Hausmann, en niece av obersten. Mathisens kone, Elisabeth Sophie Grüner var søster av prosten Fr. Grüner.

$\frac{17}{100}$ 1687 avgikk han fra regm. og blev ansatt som oberstløytnant og næstkommanderende ved det nyoprettede gevorbne regm., hvis chef var oberst Palle Krag. Der stod han inntil regm. blev opløst $\frac{14(24)}{100}$ 1696.

I stattholderskapets arkiv finnes en skrivelse fra ham betegnende for tidens ånd: „Saasom en Delinquent av velbaarne Hr. Oberst Bülckes av kompaniet er condemneret til Galgen og den allerede er ganske færdig uden at opreises, altsaa beder aller tjenstligst,

Eders Excellence ville saa gunstig at anbefale Pladsfogeden Hr. Christen Jonsen at han ved nogle Bønder av Aggers Herred lader den opreise paa den ordinære justice plads ofuen Gammel byen — — — etc.

Christiania ^{22/8} 1691

P. Mathisen.

Generalløitnant Gyldenløve foretok i 1695 en inspeksjonsreise og mønstret under denne reise ^{4/9} 1695 i Fredrikstad oberstløitnant Mathisens kompani.

Ved det gevorbne regm.s opløsning skulde Mathisen tilbakeføres til Vesterlenske regm., men det vilde han ikke. Han vilde være regimentschef og oberst. Den ^{2/3} 1696 foreslog Gyldenløve at oberstløitnant P. Mathisen tages fra det gevorbne regm., og med expectanse ved første ledigblivende regm., at sættes ved Vesterlenske regm. i oberstløitnant Holsts sted. I Gyldenløves memorial av ^{25/11} 96 foreslås major Cicignon til denne vacante oberstls plass, som oberstl. Mathisen ikke vilde ha, idet Gyldenløve uttaler håpet om, at Deres Maj. vilde „gjøre ham nogen allernaadigst forhaabning om et vacant regiment“. Den ^{1/12} 1696 avtakkes P. Mathisen fra nat. inf.s tjeneste. Han synes da å ha stått som lønnet ved Vesterlenske regm., hvorhen han blev forsatt ^{24/3} s. å.

Den ^{16/7} 98 foreslår Gyldenløve at kommandanten på Akershus oberst de Seue, såsom han foruten hans svage Alderdom, enda av andre hermed overkommende Tilfælde sig befinder udi en skrøbelig Tilstand og vel er at befrøgte, at han engang hastig og uformodentlig skulde frafalde — anholdes om at han faar Lov at bo i sine huser i Pipervigen om natten, og i tilfælde mer bemeldte de Seue skulde frafalde og ved Døden afgaa, da Oberstl. P. Mathisen allerede nu maatte overdrages og betroes ham carachter av oberst. — Dette forslag approbertes av kongen ^{9/7} 98 „dog ikke at P. Mathisen allerede nu fik Oberst Carachter, men naar de Seue ved Døden avgaar ville Vi bemeldte Oberstl. som Kommandant ligeledes allernaadigst bestille“.

Det gikk nedover bakke med den gamle condottiere. Fredens sysler passet ham ikke. I feltm. Wedel-Jarlsbergs arkiv finnes et brev fra generalmajor Tritschler datert ^{7/4} 1703 til feltmarschalen og her står bl. a. „oberstl. Mathisen har jeg ikke seet siden (?) og da fandt jeg ham ved Brochenhausen, tog ham med mig i min Vogn og gav ham et Maaltid Mad saa at over hans nuværende Tilstand ikke kunde ræsoneres, men jeg tror godt, at han havde mottaget Stillingen som Kommandant paa Kongsvinger, men han vidste allerede at Major Sehestedt havde faaet den med Oberstls Carachter“.

I notarieprotokollen for Christiania for 1703 finnes at P. Mathisen bodde hos Mons Søfren Hansen i Krandtzen (nuværende Rådhusgt. 5). Jess Andersen hadde meldt ham for å skylde vel 85 rdl. som han ikke vil betale og heller ikke vil gi bevis for at han skylder. Notarius Publicus besøkte ham gjentagne ganger omkring ^{18/5} 1703, men Mathisen kom med utflukter: at hans hånd var så dårlig at han ikke kunde skrive, han var syk og kunde ikke gå ut for å få saken ordnet.

I stattholderens arkiv for innkomne saker støtte jeg på følgende brev av ^{21/9} 1704 til geheimeråd og visestattholder Gabel: „Som det haver behaget Gud ved en salig

Død at henkalde ærlig og velbaarne Oberstløjtnant Poul Mathisen saa anholdes underdanigst om Bevilgning hans salige Liig til Jorden om Aftenen at lade bestedige.

Jeg forbliver

Deres Excellensis

Underdanigste tiener

Hans Glad.

Hans Glad var gift med Maren Grüner, var altså P. Mathisens svoger. — Og hermed var det slutt med denne gamle kriger, der visstnok ikke passet for fredens sysler.

Hans kone Lisbeth Sophie Grüner var som nevnt begravet ^{30/4} 1689. Der var ingen barn.

IX. *Friderich Grüner*, født ^{7/12} 1665 i Christiania, døpt ^{13/12} s. å. i Trefoldigheds kirken, død i Christiania ^{14/12} 1741, bisatt i Vor Frelsers kirke, senere ført til Hedrum,

Prosten Friderich Grüner

Anna Hedvig Grüner, født Hausman

hvor kisten blev nedsatt i kirken. Da Hedrum kirke blev reparert i slutten av 1700-tallet blev kisten nedgravet på kirkegården.

Fr. Grüner blev først undervist i Christiania gymnasium (Christiania Kathedralskole) og senere ved universitetet i Kjøbenhavn, hvor han blev immatrikulert som student ^{21/7} 1685. Efter endte studier kom han i huset hos Ulrik Fredrik Gyldenløve formentlig som huslærer og sekretær, og her blev han ^{4/7} 1695 forlovet med sin senere hustru Anna Hedvig Hausmann. Gyldenløve var halvbror til Hedvig Hausmanns far. Med henne fikk Grüner en større formue. De blev gifte ^{2/8} 1696 på Gyldenløves gård i

Laurvigen, hvor Gyldenløve holdt deres bryllup. I bryllupspresent fikk de av ham en smukk sølvpokal som lenge var i familiens eie på Valle.

I Cancelliets arkiv for 1696 finnes Grüners ansøking til kongen „saasom sogneprest til Waage i Gudbrandsdalen Hr. Henning Sivertsen Munk er ved Døden afgangen supplicerer jeg i allerdybeste Underdanighed, Eders kgl. Maj.'s allernaadigst vilde kalde mig til Sogneprest i samme afdøde Mands Sted hvori jeg Eders kgl. M. allernaadigst afventes som lever.

Eders kgl. Mats. allerunderdanigste og aller ydmygste arve tiener

Kjøbenhavn 27/2 1696

Friderich Grüner.

Grüner skrev meget pent og var en ordensmann. Saken var visseligen ved Gyldenløves hjelp avgjort på forhånd, for to dager efter, den 29/2 var han ansatt, og avla sin ed 3/6 1696. Det varte en tid før han reiste op til Waage. Først skulde han avlegge sin ed og dernæst skulde han gifte sig. I kallsboken for Våge finnes følgende „Fridrik Grüner indehavde Kaldet kort Tid, nemlig 1697—1700“.

I Sandvigs samlinger på Lillehammer finnes den prestegård — ombygget — i hvilken Grüner bodde i Våge. Det er et enetasjes tømmerhus med torvtak og inneholder fire rum, prestens kontor, sengkammer, stue og kjøkken samt en overdekket sval med inngang, ingen kjellerrum under huset. Av det innbo prestegården nu inneholder er visstnok intet efter Grüner. Hans hustru der først var opdradd i Hamburg og senere ved Gyldenløves hoff i Kjøbenhavn og hvis bryllup stod i Gyldenløves residens i Laurvig har visstnok syntes at Våge var et avsides sted og prestegården trang og fattigslig.

I boken „Vågå kyrkja og Vågåkyrkjegården“ utgitt av Vågå historielag fortelles at kirken blev ombygget omkring 1630 av Werner Olsen. Ivar Kleiven gjetter også på at Werner Olsen har bygget prestegården i Våge, den som nu står på Maihaugen. Han sier, „det er klart at huset er bygget av en meget dyktig tømmermann“ og tror ikke at nogen bygdetømmermann fra den tid kan ha bygget huset.

I samme bok står at bispestolen eller skriftestolen i kirken står på en særskilt platform. Og det er fortalt at engang i tiden gav presten altergjestene avlad, mens han tok dem i hånden,

Konen til presten Grüner var meget fin på det, og når Grüner kom hjem fra alterdagene den tid han var i Våge sa fruen: „Aa far, nu har du maattet ta i mange skitne never igjen“. For bedre å belyse forholdene og levevilkårene for en prest på den tid på landet skal jeg her innta nogen utdrag av Ivar Kleivens bok „I gamla Daagaa“. Han forteller her om Vågåpresten og hans frue: Det var engang en prestefrue (Grüner) på Vågå som var kommet av så stort folk, hun var født i Tyskland og var nær beslegtet med Gyldenløve. Da hun kom til Vågå prestegård illtrivdes hun med alle ting både ute og inne, og nogen annen omgang enn skriveren på Sonde og kaptein Brünnech på Øy og løytnant Leffelman kunde de ikke ha. Hun syntes at bondefolket var som urene dyr, som hun ikke kunde ta i hånden for aldrig det som var.

Denne prestefrua som var så stor på det, blev liggende i barselseng en av de første årene hun var kommet til bygden og nu var gårdmannskjærringene rundt om fra gammel tid det likeste de visste å gå til prestegården med barselgrøt „aat henne mor“, når sådant kom på. Og da de kom med store „embære“ med rømmegrøt så fet at den fløt på fet, så var de alltid blevne vel mottatte av både han far og ho mor. Men denne gang gikk det ikke så. Prestefruen skrek ende op for sig, hun kunde ikke smake grauten deres innfor tænderne for sitt bare liv, tjenestefolkene fikk ha den om de vilde. Ja, kjærringene syntes at det var leit, at de kom til å gå med grauten, når det var således de hadde vært vant til å gjøre når det kom „Nyt“ i prestegården, uttalte de, og de trodde at grauten deres var ren og lavet av gode saker. „Ja det var godt og vel alt sammen, men jeg kan ikke spise bondegrøt“, sa hun.

En gang spurte hun presten om han ikke trodde at Vor Herre ikke vilde gi ham og henne og deres like et annet rum i Himmerrike enn bondefolket således at de kunde være for sig selv. „Hm! nei mor får vi en annen plass der så blir det nok en djevles plass“ svarte presten. Men for at hu mor kunde slippe å gå og vantrives med alle disse bønder fikk han bytte kall og kom til et sted, hvor der var mere storfolk å omgås“.

Ved lensbrev av ^{27/2} 1692 hadde Gyldenløve fått sig underlagt grevskapet Laurvigen, herunder hørte også Hedrum prestegjeld, hvortil greven hadde jus patronatus (kallsrett).

Den ^{14/1} 1699 blev nemlig konfirmert en mellem Grüner og sognepresten i Hedrum Vilhelm Dopp, inngått bytteforbindelse efter hvilken Grüner overflyttedes til Hedrum og Dopp til Våge. Dette bytte gikk visstnok ikke helt frivillig for sig fra Dopps side, han fikk valget mellem å gå av eller ta Våge. Han hadde vært prest i Hedrum siden 1678. Kallet var stort med fire kirker. Dopp eide dessuten Nedre Bergan gård og hadde flere parter i gårder efter sin far. Det merkelige er også at Dopp den ^{12/1} 1700 søkte om fornyet konfirmasjon som prest og fikk denne meget prompte innvilget ^{27/1} næstefter. Derefter foregikk ombyttet og Grüner flyttet til Hedrum og Laurvigen kirker med Qvelle og Hvarnes annekser.

I Kunstindustrimuseet i Oslo finnes et benketeppe av ull i gobelinvev, 1,94 m. langt og 0,78 m. bredt. På dette står „Skal være vevet i slutten av 17de århundrede av fru pastor Grüner i Vågå“.

I Våge går der ennu sagn om at der for lang tid tilbake var en prest som eide en „svartebok“ og som kunde mane bort den Onde. Han gjemte boken under alteret. En mann hadde tatt den fra ham og ved bokens hjelp sluppet gårdens onde ånder løs. Presten måtte hentes og fikk boken igjen. Så mante presten de onde ånder ned til stranden, hvor han satte dem til å knytte toug av sand og derved fikk han bundet dem igjen. Der finnes på Universitetsbiblioteket (kvart no. 632) en svartebok, der visstnok er skrevet av prosten Grüner, muligens ved tilhjelp av hans sønn kaptein Chr. F. Grüner.

Om denne bok sies følgende. I skrifter utgitt av Videnskabselskabet i Christiania 1901 — II. historisk filosofisk klasse finnes Dr. Bang: „Norske Hexeformularer og magiske opskrifter“. Her anføres side XVIII og XIX under U (fra Våge) følgende:

Boken som tilhører Kristiania Universitetsbibliotek begynner med et ubeskrevet blad, hvorefter kommer titelbladet og 52 blader, hvorav de 5 siste sider er ubeskrevet. Titelbladet er meget smukt utstyrt med frakturskrift og omgitt av en vakker bord. Det inneholder følgende:

CYPRIANUS
den over ald verden vitt berømte
SORTEKONSTNER
paanyt gjennomseet og forbedret
af
Høilærde og Konsterfarne
DOCTORIBUS
Trykt udi Stavanger i Norge Anno 1699.

Øverst på titelbladet ovenfor borden er skrevet med en annen håndskrift: Denne bog tilhører Jens Chrstian Glad, Aggerø fortresse d. 25. april 1805 — og på forsiden er optegnet „Kjøbt paa Auksjon efter Kammerherre Grüner den . . . “. Fremdeles oplyses at slutningen av manuskriptet optas av to på tysk affattete formularer „en tyr at binde“ og „tyren at løse igjen“, hvorefter fortsettes med: „Hermed haver dette skrift en ende. Gud Almægtigste i naade forbyde at det skulde komme i noget menneskes haand, der vil bruge de herudi befindende til at tjene Fanden og hans Anhang med, men den samme allerbarmhertigste Gud regjere enhver for Jesu Christi skyld, ved den værdige Hellig Ånds, at de med største Betænksomhed og nøieste Overlæg og udrafinerer, alene det hvad ved Guds Navn kunde Helliges, prises og æres og vores nestes Gavn og Velfærd befordres Amen, Amen“.

Boken er skrevet med god dannet håndskrift fra tiden omtrent 1750. Dens ortografi som almindelig blandt dannede mennesker ved nevnte tid. De få latinske ord er korrekt skrevet, de to tyske formularer optreder i en form som viser, at avskriveren har vært hjemme i dette sprog, den mann som har samlet bokens forskjellige innhold — efter forskjellige kilder — har visstnok vært en militær (formentlig kaptein Chr. F. Grüner). I den retning peker de mange opskrifter på krudt og de mange formularer om forheksning av skytevåben og kjærlighedsaffærer. Boken har også bevislig tilhørt militære. Dens første kjente eier har efter hvad der foran er oplyst vært kammerherre og oberst i Fredrikstad J. Grüner, der døde samme steds $\frac{5}{2}$ 1805. Våbenmerket i sort avtrykk finnes på titelbladet men er ikke hans våbenmerke. Efter hans død blev den kjøpt på auksjon i Fredrikstad av løytnant J. C. Glad, som dengang var ansatt på den senere nedlagte skanse på Agerøen i Hvaler prestegjeld, som sorterte under Fredrikstad. Glad var fra 1801—1807 detachert til Agerøens skanse. Hans grandtante Maren Grüner, en søster av prosten Grüner, var gift med assessor Glad. Boken blev for en del år siden forært til Universitetsbiblioteket av fabrikkieier G. R. Fuglesang efter at den i lang tid hadde vært i hans families eie.

Som ovenfor oplyst viser både håndskrift og rettskrivning tilbake til tiden omkring 1750. Den på titelbladet anførte note: Trykt udi Stavanger i Norge Anno 1699 må

etter dette forklares på samme måte som andre svartebøkers foregivende av at være trykt i Wittenberg eller annetsteds langt tilbake i tiden. At nettop Stavanger angis som trykkested må vel skyldes den omstendighet, at de hexeprosesser der fant sted i siste halvdel av 17. århundre på den kant av landet hadde gitt nevnte by ord for å være et merkelig centrum for hemmelige kunster“.

Ovenstående er gjengitt etter biskop Dr. Bang, der forøvrig antar at denne hexeformular-svartebok er en av de eldste som finnes.

Det er å merke at det Grünerske våben som finnes i boken er ikke det våben som blev brukt av oberst J. Grüner, den sist kjente eier av Svarteboken, men det våbenskjold som envoyeén J. D. Grüner fikk da han blev adlet i 1693 og som hans bror prosten F. Grüner og dennes sønn kaptein Chr. F. Grüner brukte. Oberst J. Grüner i Fredrikstad var igjen en sønn av denne kaptein senere oberstløytnant Grüner.

Oberst J. Grüner i Fredrikstad brukte ikke dette våbenskjold, men en forbindelse mellom dette og det Rosenørnske våben, han var nemlig gift med en Rosenørn. —

Prosten F. Grüner tiltråtte sitt embede i Hedrum i begynnelsen av 1700 og virket i dette til sin død 1741.

I Lorens Bergs bok Hedrum anføres: Grüner gir inntrykk av å ha vært en bra prest og et godt menneske. Man hører aldri at han har kranglerier med bygdefolket, og kirkens inventarielister viser at han gavmildt hjalp til å smykke kirken. Han var en formuende mann og eide mange bøker.

I januar 1711 lofte U. Fr. Løvendal (sønn av U. Fr. Gyldenløve og Sofie Urne) kommanderende general i Norge, at Grüner skulde få succedere Jens Kraft på Eidsvold. Dette blev intet av.

I 1730 begynte alderen å tyngde ham, og da prosteembedet i denne tid på grunn av innførelsen av den nye skolelov blev meget byrdefullt tok han avskjed som prost. I de senere år hadde han adskillig motgang, bryderi med fordrukne klokkere. Hans kapellan Ole Tideman, der var gift med hans datterdatter, skaffet ham sikkert mange ergrelser. Denne Tidemann var bekjent for sin opsetsighet, sin vrangvilje og for sitt umoralske liv.

Da Grüner giftet sig annen gang medførte dette at han måtte skifte med sine barn av første ekteskap. Disse hadde allesammen fått mere enn de tilkom i morsarv og barna gav derfor også avkall på arv. Men den eldste sønn var som foged i Værdalen kommet i kasseangel og staten forsøkte ved prosess å tvinge hans far prosten Grüner til å betale det manglende av eventuell arv ved skifte. Denne motgang tok svært på den gamle prost og under en reise til Christiania i anledning prosessen døde Grüner den ¹⁴/₁₂ 1741.

Han vant arveprosessen etter sin død.

Hedrum prestegård var ved makeskifte tillagt gården Bakke. Prestegården hadde i 1863 3 hester, 10 kuer, 1 ungfø, 6 sauer og 4 svin. Grüner drev prestegården meget bra. Den hadde 500 mål innmark og 1000 mål skog. Grüner kjøpte også gården Bergan i 1699. Denne gård kjøpte hans datter, fru presten Calludan ved auksjon under skifte 1741.

Hedrum prestegård med ministerialbøkene brente 1741, og da strøk også med alle Grünerpapirene som prosten Grüner tok med sig efter skifte på Nedre Foss i 1718, hvilket forklarer at der ikke finnes nogen optegnelser om hvorfra myntmester Peter Grüner den eldre kom. Bergan blev senere solgt, men i 1758 tok sønnesønnen kaptein Fr. Grüner den igjen på odel for 800 daler. Det var hans mening å slå sig ned der, men han blev utkommandert til militærtjeneste til Holsten og gården blev solgt til den forrige eier med god fortjeneste for Grüner. Han fikk 1200 rdl. for den.

Prosten Grüner kjøpte også gården Melan med plasser. Denne gård var på 3 hester, 24 kuer, 16 sauer og 80 høilass, skyld 4 huder. Han solgte denne igjen 1715 til bonden Børge Ellesøn. Man vet ikke hvordan Grüner ordnet sig med driften av gården, men denne var i henhold til skjøte av ^{25.9} 1686 (undertegnet av Hausmann) som adelig sædegård skattefri.

Grüners første hustru Anna Hedvig Hausmann tok sig åpenbart meget av kirkens utstyr. Av inventariefortegnelsen av 1736 for Hedrum kirke fremgår at hun har forært: et rødt klædes alterklæde med grøn kant og guldgaloner, i 1732 et rødt messehagel med brodert kryds, 1728 en messeserk, et skilderi med Kristi dåb, forært av prost Grüner og kiæreste (1721), en tindkande at hente vand i, et stort skilderi med Kristus på korset, samt endnu nogle skilderier. Fra Qvelle kirke finnes nu i Kunstindustri-museet en messehagel. Den er av rød plysj og har muligens tilhørt Hedrum kirke. På den ene halvdel et kors dannet av to brede band. I korset innbrodert med silke og gulltråd fem helgener, ved siden stiliserte blomster. Nederst A. H. H. 1728 (Anna Hedvig Hausmann). Broderiene antas å være fra omkring 1500, men messehagelet blev istandsatt av prostinne Grüner 1729.

Man hadde mangeslags skatter dengang.

Den ^{21/2} 1711 kom påbud om ekstraordinær skatt på carjoler, peruqver, topskatt samt på tjenernes sko.

Grüners skatteligning ser sådan ut:

Sogneprest F. Grüner bruger peruque derav betales	3	rdl.
Hans hustru bruger sæt	3	"
For drenge eller pgebarn der ikke bruger peruque eller fontange		
1 preceptor haver til løn hvert 1/2 aar 15 rdl. derav 1/6 part	2	" 48
En tjenestepige som nyder løn derav 1/6	0	" 64
Nok 4 tjenestepiger som nyder løn 1/6	1	" 32
1 liden tjenestepige som nyder udi klæder hvert halve aar 1 rdl. her 1/6	0	" 16
3 tjenestedrenge	1	" 44
1 liden tjenestedreng som for et halvt aar har havt underklæder 1 1/2 rdl.	0	" 24
1 gammel udlevet karl	0	" 24
1 Carjol derav betaler	4	" 9

16 rdl. 62

Så kommer man til en skatt der skulde betales $\frac{1}{6}$ s. å.

Sogneprest Fr. Grüner	4 rdl.
Hans Hustru	4 "
2 tjeneste drenge	2 "
3 piger	3 "
1 skolemester	1 "
	<u>14 rdl.</u>
4 ildsteder	2 " 64 skl.

Så kom skatt på skotøi.

Sognepresten selv	2 par sko	} 34 par . . 1 rdl. 6 skl.
Hans hustru	2 —" —	
3 børn	6 —" —	
1 Præceptor	2 —" —	
1 tjenestepige	2 —" —	
4 —	8 —" —	
nok 1 —	2 —" —	
3 tjeneste drenge	6 —" —	
nok 1 —" —	2 —" —	
udlevet tjeneste karl	2 —" —	

Ved Grüners begravelse skrev hans svoger residerende kapellan i Christiania Hans Broch, gift med en søster av Grüners annen hustru Charlotte Sophie Arctander, på hans kiste følgende vers:

*Saa er da hjemmet bedst, naar man har reisen prøvet
Og himmelens glæde bedst, naar verden har bedrøvet,
Saa er da hvilen bedst, for en udslæbt træl,
Og evig frihed bedst, for den forløste sjel,
Det vidner bedst, hvis alder og embeds længde,
Hvis liv og lærdoms lys, hvis høie venners mængde,
Hvis ædle byrd og blod, hvis sidste tro og taal,
Hos alle skjønsonne opnaar sit æres maal,
Just her i samme sted, hvor han laa først i vugge,
Gik han til sengs og søvns i daads og gravens skygge,
Just her av samme huus, hvor sidst en brud han tog,
Han viet brud og prest til lammets bryllup drog.*

Hans annen kone fikk et gavebrev på 1800 rdl. ^{30/11} 1737 like før bryllupet. Dette blev konfirmert efter bryllupet.

Skifte efter ham ved hans død påbegyntes $\frac{15}{3}$ 1741 og avsluttedes først $\frac{3}{3}$ 1742. Dette finnes i skifteprotokollen for Laurvig prosti nr. 1. Hele skiftet var på 42 folio-sider tettskrevet og inneholder 711 spesifikerte nummer. Han efterlot sig et efter da-tidens forhold meget stort bibliotek.

Grüner var gift 2 ganger.

Der finnes ennu en gammel tysk bibel etter pastor Grüner, hvor denne har innført de viktigste familiebegivenheter. Denne tilhører nu direktøren for Kunstindustrimuseet, senere direktør for Glyptoteket i København, Gustav Falch. I omtalen av sin svigerfar har Grüner erindret feil og kaller ham et sted oberst i kavalleriet, et annet sted hans virkelige titel tolder i Ribe.

1. gang gift: Den $\frac{2}{8}$ 1696 med Anna Hedvig Hausmann, f. $\frac{20}{11}$ 1676 i Segeberg i Holsten, død $\frac{11}{5}$ 1736 på Hedrum prestegård, begr. $\frac{18}{5}$ næstefter samme sted. Hun var datter av tolder i Ribe Fredrik Hausmann og Anna Margretha Novocken. Denne Fredrik Hausmann var sønn av etatsråd Daniel Hausmann gift med Margrethe von Papen (Løvendal) som hadde vært Fredrik III maitresse og som med ham fikk sønnen Ulrik Fredrik Gyldenløve 1638. Fr. Hausmann og Gyldenløve var således halvbrødre. Fr. Grüner var således gift med Gyldenløves halvbrors datter. Dette gir forklaring på at Gyldenløve ved mange anledninger støttet familien Grüner. Hausmann omkom ved Amalienborgs brand. Han blev nemlig så skadet under denne at han døde 9 dager etter, den $\frac{19}{4}$ 1689. Anna Hedvig Hausmann og hennes søster Sophie kom i huset hos Gyldenløve og dennes hustru komtesse Aldenburg. Fr. Hausmann var bror av oberst, senere general i Norge, Herman Hausmann (1653—1718) gift med Karen Toller Rosenheim.

Grüner skriver selv: Anna Hedvig var først hjemme i Huset hos sine Forældre til sit 8. Aar, blev saa sendt til Hamburg for at oplæres og opdrages hos den høiædle og høivelbaarne Fru Sophie Urne udi adskillig danske Excerciser og gudfrygtige Øvelser indtil sitt 15 Aar, kom derfra til deres Excellence, den høivelbaarne Herre, Hr. Ulrik Friderik Gyldenløve og i den naadiges Hof forblev indtil 1695 den 4. Juli, da hun blev forlovet med sin Mand Hr. Fridrich Grüner værende Sogneprest til Vaage Menighed i Gudbrandsdalen. Hr. Gyldenløve gjorde vort Bryllup paa sin Residens i Laurvig.

I dette ekteskap var der 3 barn (se side 72).

2. gang gift $\frac{5}{12}$ 1737 med Sophie Charlotte Arctander, f. $\frac{22}{11}$ 1717, død $\frac{19}{6}$ 1784 i Hedrum, begr. $\frac{28}{6}$ næstefter, datter av kjøbmann i Viborg Nils Justssøn Arctander, f. 1685, død i Viborg 1723 og Sophie Dorothea Møinichen, død 1775. Hun blev annen gang gift i 1726 med justitiarius i overhofretten Lucas Kierulf, f. i Vibe 1692, død i Christiania $\frac{4}{5}$ 1739.

De blev forlovet i Kierulfs hus den $\frac{25}{10}$ 1737. Bryllupet fant sted her $\frac{5}{12}$ s. å. (Akershus slotsmenighed).

Hun hadde vært Grüners sykepleierske og husholderske.

I ekteskapet var der ingen barn.

Efter Grüners død reiste enken til København, hvor hun $\frac{30}{5}$ 1743 giftet sig med mag. Henrik (Henne) Wissing Ørsted. Med enken fikk han prestekallet Hedrum — etter datidens skikk og bruk — derved undgikk Staten å forsørge enken.

X. *Et barn* (Friderichs) Grüners, hjemmedøpt $\frac{24}{9}$ 1670, begravet i Aker $\frac{28}{9}$ 1670.

XI. *Et barn* . . . . f. 1670, hjemmedøpt, hjemmedåpen stadfestet i Aker $\frac{4}{10}$ 1670.

I kirkeboken for Gamle Aker 1658—88 står side 16: „¹⁹/₄ 1672 begravet myntmesters d. b. om Aftenen.“ Dette er visstnok det samme barn og er tvilling med ovenstående nr. X.

XII. *Maren Grüner*, f. ²⁸/₅ 1672, død ²⁸/₈ 1752 på Nedre Foss, begr. i Aker, gift ⁷/₃ 1693 på Nedre Foss, hjemme i huset uten trolovelse og lysning, bevilgning av ²⁷/₂ s. å. med Hans Glad. Denne manu var først tollskriver, derefter rådmann og blev ²⁷/₉ 1701 borgermester i Christiania, ¹⁴/₂ 1702 assessor i overhofretten, han døde i Christiania ³¹/₅ 1710, sønn av Knud Christophersen Glad, f. ¹⁶/₅ 1595, sogneprest til Vik 1622, død ²⁸/₁₀ 1657, gift med Maren Bertelsdatter Muhle.

Denne Hans Glad var to ganger gift.

1. gang med Anna Marie Tønder, f. 1667, død 1691, datter av mag. Ole Tønder. I dette ekteskap var der 4 barn.

I annet ekteskap med Maren Grüner var der 6 barn.

1. *Fredrik Glad*, f. i Christiania ⁶/₁ 1694, død på Nedre Foss ⁸/₇ 1758 ugift, demittertes fra Kathedralskolen i Christiania i 1712, blev etatsråd og assessor.
2. *Anne Marie Glad*, begr. i Christiania ⁴/₇ 1722, gift i Christiania ²⁷/₄ 1719 med kjøbmann Peder Erikssøn Grøn, f. 1682, død i Christiania ²²/₃ 1737, 2 barn.
3. *Margrethe Glad*, f. i Christiania ²⁹/₅ 1698, død ²⁷/₂ 1750, gift med løytnant Justus Gotthard Treschow, begr. i Christiania ⁵/₁₀ 1730, han var sønn av admiralsråd Treschow og Karen Lemnich. 4 barn.
4. *Elisabeth Catrine Glad*, f. i Christiania ¹⁶/₉ 1699, død på Nedre Foss ²⁸/₂ 1755, ugift.
5. *Christian Glad*, døpt ²⁴/₁₂ 1701 i Christiania, død ung.
6. *Abigael Glad*, f. i Christiania, døpt ²²/₉ 1703, død i august 1718.

På Gamle Akers kirkegård finnes det en gravskrift over Maren Grüner.

*Herudj hviler Vel-ædle og Vel buirdige
Frue Maren Grüner fød udi Christiania
d. 28de Maj Ao. 1672 gift paa gaarden
Nedre Foss d. 7de Maj Ao. 1693 med Kgl.
Maits. Assessor og Borgermester Vel-ædle
og Vel-buirdige Hans Glad, Død sammesteds
d. 28de augusty Ao. 1752.
Hvo henter os igien den skat vi har forloret
Om hele Verdens magt og Vidd var sammensvoret
De ej oplive kan een eneste Fru Glad
Om de fra støv paa knæ av Himelen Hende bad
Matronen oprandt af den Stame. Som en Grønners
Og med ophøielse av kronede belønnes
I Guds frygt, Dydighed, Oprigtighed, Forstand
Hun Liege fandt kun faa, men neppe Overmand
Hun ej med Kiødets Sands, men Naadens nye Støv
Fordrev mandhaftig de Torden-Skyer mørke
Der voldsomt truet at Sværte Glædens sol
Men ej formaaede at overstyrte Hendes Stol*

*Hun fór tog fra sig selv, end traadte Næsten trænge
 Og fór sit Husfolk lod brødkniven ej ophænge
 Slægtskab og Svogerskab var Kiær og huld
 Thi raadner ej dit navn i muld, men staar i Guld
 Til høie alderdom Hun led langvarig pine
 Med Helte-mod og Tro, opvartet vel av Sine
 Gud lindre eders Sorg, som nødigt skiltes ad
 Og glæde Selv din Siæl Min fromme Moder Glad
 Den otte og tyvende Fød
 Den otte og tyvende Dod
 Nu tiden har endt i Abrahams Skiød.*

Prost Friderich Grüners Barn (fortsettelse fra side 70).

1. *Ulrick Friderich Grüner*, f. 24/1 1698 i Våge, døpt 30/1 s. å., formodentlig opkalt efter Gyldenløve. Hans far, prosten Grüner, har i sin familiebibel anført følgende: „Anno 1698 d. 24. January blev min Hustru forløst (paa Vaage Prestegaard) med en ung Søn, som den 30. January igien blev Gud ved Daaben opoffret, døbt af Hr. Arnaldo Finne, Sogneprest til Lomb Menighed, Nafn Uldrich Friderich Grüner . . . Faddere, baaren til Daaben av min Moder Margrethe, Hr. Friderick Grüners, Margrethe Rossing, (sorenskriveren) Hendrich Jacobsen Smith, Poul Tolstad, Johannes Sandboe.

U. Fr. Grüner opholdt sig hos sin far i Hedrum i 1720, hvor han finnes som fadder i kirkebøkene. Hvad utdannelse han hadde har ikke kunnet finnes. Han blev foged i Stjør- og Værdalen efter Mogens Friis 11/3 1728. Ansettelsen blev konfirmert 4/5 1731.

Den 9/7 1734 innsendte Grüner til kongen et andragende om å erholde tillatelse til å overdra embedet til sin fullmektig Peter Arnet, som hadde vært fullmektig hos ham i 6 år. Han begrunner dette sitt andragende med den skade hans helbred hadde lidt på de farlige og stormfulle sjøreiser, som han i tjenestens medfør hadde måttet foreta innen sitt distrikt. Han var enig med Arnet i at denne skulde betale ham 50 rdl. årlig, så at han og hans aldrende hustru kunde leve.

Den 18/4 1735 falt kgl. resolusjon for at andragendet innvilgedes, dog at „bemeldte Peter Arnet for de ved Tjenesten faldende Oppebørsler skulde skaffe nøiagtig Caution og tillige forpligtes til at bringe Grüners uavgjorte 2det aarsregnskaber til tilbørlig Rigtighed“.

Den 23/4 1735 blev dette kommunisert for begge. Arnet hadde allerede da bestyrt embedet nogen tid.

U. Fr. Grüner var visstnok sykkelig og en dårlig økonom. Han levde i vanskelige kår. I 1730 kjøpte han gården Eide i Skogn sammen med 4 andre smågårdsparter. Nogen år efter blev gården ved auksjonsskjøte solgt til fru Tangen for 510 rdl., men Grüner og hans hustru blev boende der til sin død.

I Adresseavisen for 26/1 1776 averterer imidlertid svigersønnen Sebastian Pristroph følgende: „Da jeg har isinde at sælge min Gaard Eide i Schougens Sogn Prestegield, udi Stør- og Verdalens Fogderi beliggende, der skylder med sine underliggende Auner 8 Spand med Bøxel og Landskyld uden nogen Lodeiere, og

under Gaarden er 8 Husmænd, der aarlig tilsammen svarer 24 Rdl. og hvorav hver desuden 6 Arbejdsdage med bekvemme Vaaningsbygninger for en formuende Familie og i bedste Stand befindtlige Udhuse.

Eide den 24. Januar 1776

Sebastian Pristroph.

Pristroph må således ha kjøpt gården, hvilket forklarer at Grüner og hans hustru bodde der til sin død.

I 1738 finnes opgjør for Grüners gjeld, hvorav fremgår at prosten har innbetalt 1500 rdl. som kausjonsansvar da hans sønn fikk embedet; der gjenstod ennu et mindre beløp. Staten anla process, men prosten vant som foran nevnt denne efter 7 års forløp.

U. F. Grüner var gift med Helene Heide som var 12 år eldre enn ham, f. 1686. Hun døde ^{24/12} 1755 og blev begravet ^{29/12}, 69 år gammel.

Skifte blev avsluttet ^{9/8} 1756. Det anføres i dette: „at Boet ikke havde Guld eller Sølv“. Aktiva utgjorde 107 rdl., 1 ort og 12 skl. Og gjelden utgjorde 114 rdl., 1 ort og 2 skl.

Ved U. Fr. Grüners død 1766 (begravet ^{16/6}) blev skifte holdt ^{26/6} 1766. Alle eiendeler blev solgt ved auksjon for 30 rdl., 1 ort og 15 skl. Hermed blev en del gjeld betalt, resten gikk i kongens kasse.

I ekteskapet var der kun en datter *Hedvig Frederica*, f. 17—, død før ^{17/11} 1776. Hun blev ^{29/11} 1759 gift med kapellan Sebastian Pedersen Pristroph, f. ^{29/11} 1723 på Sund på Inderøen, død ^{9/11} 1785 på Edøe. Han kom som sogneprest til Edøe ^{12/12} 1778. Hans far var Peder Danielsen Pristroph, død i desember 1764, prest på Inderøen, gift ^{1/2} 1720 med Anna Sebastiansdatter Withe, datter av mag. Sebastian Withe, sogneprest til Vor Frue kirke i Trondhjem.

Om Pristroph fortelles: Forlot efter 3 års skolegang Trondhjem skole og begav sig til Kjøbenhavn, hvor han 1745 blev privat demittert av mag. Gerhard Schønning. Erholdt eksamen philosophicum, reiste derpå hjem og blev informator hos oberst Jørgen Coldevin på Frosta. Absolverte ^{14/10} 1749 attestat med non. cont. og demisjonspreken s. å. med laudabilis. Blev huslærer hos prosten Peder Offensen Krog i Værdalen og personelkapellan til Skogn samt ^{24/11} 1766 resd. kapellan sammested med 120 rdl. i lønn, 3 offerdager og kapellansgården Eide; forflyttet ^{12/7} 1777 til Edøe sognekall. Han sier selv at han kom til Edøe ^{12/12} 1778, hvor han døde ^{21/11} 1785. Skifte efter Pristroph blev avholdt ^{9/11} 1785. Han bodde på eiendommen Edøe, som han hadde kjøpt året før, med sin hustru Anna Hedvig Frederica f. Grüner, som døde i året 1776. I ekteskapet var der visstnok ingen barn. Der står nemlig: „Registrering efter bemeldte Sogneprest, der uden Livsarvinger har siddet i Enkemands sæde og ifølge kgl. oprettet Bestemmelse i uskiftet Bo efter sin den ... 1776 salig hensovede Hustru Anna Hedvig Frederica Pristroph fød Grüner.“

Registreringen inneholdt 58 tettskrevne sider. Det som Pristroph eide var 3 693 rdl., 1 ort, 16 skl. Han var efter datidens forhold en velstående mann.

2. *Christian Friederich Grüner*, f. ¹⁹/₅ 1699 i Våge, døpt ¹⁸/₅, død på Valle som oberstløytnant ⁷/₈ 1757.

Hans far prosten har i sin familiebibel skrevet følgende:

„Anno 1699 d. 19. Mai blev min lille Søn Christian om Morgenens Klocken 6 slet fød, og døbt d. 25 Mai af Hr. Arnoldo de Finne, faddere, baaren av Madme Brünecks, Hr. de Finnes Kiereste, captein Brünech, Lieut. Beeske, Jacob Smith.“

Chr. Fr. Grüner blev sekondl. ved Dronningens regm. i Glückstad ³¹/₁ 1718, blev fra samme dato plasert ved Akershusiske regiments reserve. Dette regiment blev fra ¹⁵/₈ 1718 delt og han blev plasert ved 1. akershusiske regiment. I denne stilling stod han til ¹/₁₁ 1720, da ved krigens slutt den store armereduksjon kom. Han reiste da hjem til sin far i Hedrum. Han blev senere atter ansatt som kaptein og kompanichef ved samme regiment, som chef for Strømsø kompani kun 23 år gammel. Kompaniet blev fra 1726 byttet med det Sandeske — også kalt Sandalske kompani ¹/₁ 1741 — ¹²/₂ 1755, majors karakter av infanteriet ²/₁₁ 1746, virkelig major ²⁸/₅ 1755 (der er også angitt virkelig major eller premiermajor ²⁸/₁₂ 1752), oberstløytnants karakter ¹²/₄ 1755, avskjed ²⁸/₅ 1755.

Grüner hadde eiendom i sin fars prosti i Hedrum. Han hadde tenkt å slå sig ned her, men da han kom hjem etter krigen solgte han denne eiendom og bygslet Valle gård ¹⁹/₁₂ 1724. Han hadde allerede leiet denne i 1723. Husene her var elendige. Der blev forgjeves forsøkt å makeskifte gården med en annen. Etter Grüners død forpaktet enken gården, der da var utlagt som chefsgård for Våleske kompani. Ved kgl. resolusjon av 1791 blev gården utlagt som chefsgård for Sandeske kompani. Dette kompani hadde sønnen, generalmajor Fr. Grüner kjøpt av sin far Chr. Fr. Grüner. Gården blev først bygsselfri etter generalinne Grüners død 1825. Gården blev derpå som overtallig bortforpaktet til kaptein Christopher Schrøder, der var gift med en datter av general Fr. Grüner. Schrøder forpaktet Valle og bodde der. Han eide forøvig de fleste av husene. Ved Schrøders enkes død solgtes husene av arvingene etter at gården i mere enn 175 år hadde vært bebodd av familien Grüner og Schrøder.

Av et dokument i 1. akershusiske infanteriregiments arkiv fremgår at kaptein Winters kompani var det Holmestrandske og av listene finner man at sekondløytnant Christian Grüner var ansatt ved dette. Winthers kompani embarkerte på flotiljen ⁵/₁₂ 1718. Både Winther og Grüner var begge med på Fredriksten og kjempet mot Carl den XII.

Av familien Grüner var der således i kampene i og omkring Fredriksten tilstede: Artillerikapteinen Fr. Grüner på selve festningen, løytnant Chr. Fr. Grüner ved infanterikompaniet, kaptein Gustaf Grüner ved sitt kompani i nærheten av Moss. Og dennes halvbror, den svenske rittmester Johan Grüner var med på svensk side.

Den ²⁷/₁₀ 1723 står Chr. Fr. Grüner opført som kaptein for det Strømsøiske kompani ved Sande kirke.

Kaptein Grüner skrev meget pent og var yderst nøiaktig. Han brukte det gamle Grünerske segl med tre fra jorden opstigende kløverblader, rundt skjold

med hjelm over og med tre kløverblader over hjelmen, åpent visir. Han brukte også undertiden sin onkels, envoyeen Johan Grüners adelige segl.

Den $21/9$ 1739 innskjøt han i den nyoprettede enkekasse 100 rdl. for sin hustru Cathrine Gerhardsdatter Winge.

Der foreligger en del tjenstlige uttalelser om Grüner, alle er gode, f. eks. fra akershusiske regiment, datert $31/1$ 1731, undertegnet oberst Otto von Rappe: „Christian Grüner (med flere) vernünftige und tüchtige Officiers der eine gute Conduite führt und an ihnen nichts auszusetzen als da sie zum theil arm sind.“

General Hausmann sier $13/12$ 1735 om Grüner og andre officerer: „gode og dygtige Officerer for hvilke intet er at utsette; uden at de tildels er fattige“. De senere år er Hausmann formentlig kjed av å gi uttalelser, og skriver kun „ingen forandring“. Denne korte måte å skrive uttalelser på vakte formodentlig autoritetenes misfornøielse. Ti i året 1738 blev det fastsatt et høitidelig skjema som skulde utfylles. Den $18/1$ 1738 utfyller Hausmann dette om Chr. Grüner „Høimann, lever vel, er til intet ondt genegen — av god sund Begreb — forekommer i tienesten forsvarlig — og bliver god Major“. Senere anbefalte Hausmann major Grüner til høiere charge.

Grüner blev gift ... 1724 med Catharina Winge, f. 1704 i Sande, død $4/2$ ($26/1$) 1763 på Valle. Hun var datter av prost Gerhard Bendtsen Winge og Johanne Kristine Matsdatter Engelstrup; hun døde straks efter sin mann. Både faren, prost Grüner og fetteren general G. Grüner hadde imot dette ekteskap, hvorfor vites ikke. Muligens fant de ham for ung.

I ekteskapet var der 13 barn (se herom side 77).

Efter Grüners død var det trangt på Valle med de mange barn. Enken Catharina sal. Grüner klager sin nød og andrar ydmykt om å få pensjon av enkekassen. På andragendet er attestert „at der er mange umyndige Barn og sidder i fattige og kummerlige Omstændigheder“. Hun fikk 50 rdl. av pensjonskassen og nogen tid efter, i 1761, fikk hun et yderligere tillegg av 40 rdl. Det var general G. Grüner som skaffet henne dette. I et brev strømmer hun over av taknemlighet mot ham. Senere blev pensjonen forhøiet efter stadige andragender til 130 rdl. Ved hennes død opplyses at der var 5 lønnede tjenestefolk på Valle og en gjeld på 419 - 0 - 1 skl.

3. *Anthonetta Amalie Grüner*, f. $19/5$ 1701 (døpt $24/5$), død $5/4$ 1742 på gården Bergan i Hedrum. Hennes far, prosten Grüner, har skrevet i sin familebibel: „Anno 1701 d. 19. May blev min Hustru forløst med en Datter paa Hedrum Prestegaard og den 24. døbt ved navn Anthonetta Amalie, Faddere var: Lisbeth, Tolder Grønvolds, Ulricka Anthonetta, Hr. Jacob Stockfledts, Madmsll Karen Grønvolds, Forvalter Frantz Edler og Monsr. Werner Torbor.“

Hun blev gift $7/3$ 1718 med Christian Simonsen Callundan, f. $10/2$ 1693 i Kallundborg, sogneprest til Sandherred 1717—1732, død $16/4$ 1732, sønn av Simon Olessøn, borger og handelsmann i Kallundborg, og Ingeborg Christiansdatter Juel.

Kallsbrev for sognepresten er av $3/12$ 1717 utstedt av greven av Laurvig.

I Sandhered kirkebok nr. 1 har sogneprest Callundan selv skrevet: „Fortegnelse paa hvor jeg er født og har været indtil jeg blev Prest i Sande“. Han gikk i skrive- og regneskole inntil sitt 8. år; kom så på latinskole. Kom 1708 til Herlufsholm og demittertes til Akademiet 1709, reiste til Kjøbenhavn hvor han tok eksamen Bachalaur. Drog 1714 til Norge og fikk condisjon hos sin svigerfader Hr. Friderich Grüner. Hos ham blev han i 1½ år, „men som Gud havde kaldet mig som jeg tror av moders Liv til at være hans Tiener, saa beregner Gud hans Naade at han kaldte mig til sin Medtiener i Ordet hos den Menighed i Laurvig (1716 den 30/8, udi min alders 23 aar, hvor jeg var kapellan udi halv andet Aar. Min examen theologie sutinerede jeg 1716“.

1717 om vinteren blev han sogneprest i Sande. Den 7. mars 1718 „havde jeg (Ch. S. Callundan) bryllup, (hun var ikke fult 17 år, han var 23) med min hjærtens kiære Hustru Anthonette Amalie Grüner og stod vort Bryllup paa Hedrum Prestegaard. Gud give os et glædelig, kristelig og efter Guds Behag langvarig Ægteskab.

I ekteskapet var der 12 barn.

- a. *Charlotte Eleonore Callundan*, døpt 3/5 1719, faddere: min moder som bar det, Anna Hedvig Hausmann, fru kaptein Hach's, mad. Jochum Janssons, Inger Christian, oberst Zeplin, J. Endresen, min broder Ole og min svoger Ulrich Grüner.

Videre står i samme kirkebok nr. 1 for Sandherred: 14/8 1732 gifte, efter kgl. Tilladelse (i mai 1732) i Huset Ole Tidemand og Madselle Charlotte Eleonore Callundan.

Som ovenfor sees er hun døpt 3/5 1719, altså 13 år og 3 måneder gammel i langt fremskredet svangerskap.

Den 22/10 1732 døpt Studiosus Ole Tidemands barn ved navn Christian. Hun var altså 13 år og snaue 6 måneder, da hun fødte. Ole Tidemand der var huslærer for hende var den senere biskop født i Christiania 31/10 1710. Han tok theologisk eksamen med laudabilis 6/11 1731, blev personkapellan i Laurvig 26/2 1734 og sogneprest samme sted 1741, kom så til Bergen hvor han blev vicebiskop 1755, virkelig biskop 1757 forflyttet til Kristiansand 1762, hvor han døde 1778. Hans hustru døde 20/3 1789. I ekteskapet var der 8 barn, 4 sønner og 4 døtre.

- b. *Frederich Callundan*, født 21/8 1720, tok theologisk eksamen med laudabilis 1745. Blev sogneprest til Sønderaa og Hørsted i Viborg stift. Han var bekjent for sin styrke. Han var så korpulent at han satt på en benk, når han predikede. Gift 3/10 1753 i Karleby på Falster med Anne Fredrikke Hjort, født i Kjøbenhavn 1720, død 3/2 1797. I ekteskapet var der 3 sønner og 1 datter.
- c. *Inger Callundan*, født 1/12 1721. Blandt fadderne var svogeren kaptein Grüner. Hun blev gift 30/9 1746 med Jørgen Engelsdorph født 6/7 1716 i Bergen, død 4/2 1757, theologisk eksamen 1740, utnevnt til adjungerende og succede-

rende sogneprest til Lindaas. I ekteskapet var der 5 barn. Hun blev begravet ^{13/6} 1796.

- d. *Anna Hedvig Hausmann Callundan*, født ^{8/3} 1723, (blandt fadderne var Margrethe Fuiiren født Grüner). Hun døde ^{15/12} 1770, gift med sogneprest i Borre Lars Brønlund født i Trondhjem ^{4/2} 1704, død ^{2/5} 1769. Om Brønlund fortelles, at han tok teologisk eksamen, prekte til demis i København nytårsaften 1743, hvorefter han straks gikk til fots koldeste vintertid gjennom Sverige til Norge. I ekteskapet var der 7 barn, 5 sønner og 2 døtre.
- e. *Margrethe Sophie Callundan* født ^{10/8} 1724, død ^{10/12} 1724.
- f. *Ferdinand Ulrich Callundan*, født ^{18/6} 1725, død ^{20/9} 1726.
- g. *Margreta Grüner Callundan* født ^{13/10} 1726.
- h. *Simon Christian Callundan* født ^{27/11} 1727, død ^{19/1} 1728.
- i. *Lenerd Severin Callundan* født ^{27/11} 1727, er tvilling med foranstående.
- j. *Ulrich Christian Callundan* født ^{25/3} 1729.
- k. *Anne Margrethe Callundan* døpt ^{19/9} 1730, død ^{3/1} 1731.
- l. *Christen Simon Callundan* døpt ^{7/1} 1732.

Presten Callundan døde tre måneder før dette barn blev født.

Efter mannens død flyttet Anthonette Amalie hjem til sin eiendoms gård Bergan i Hedrum, hvor hun døde ^{5/4} 1742. Boet blev straks tatt under skiftebehandling; hr. Ole Tidemand og hr. Lars Brønlund var tilstede og erklærte at i boet var hverken penger, sølv eller andre verdigjenstander. Gården blev solgt for 583 rdl. til Ole Tidemand. Slutresultatet var en gjeld på 251 rdl.

Oberstløytnant Chr. Fr. Grüner hadde i sitt ekteskap med Catharina Winge 13 barn (I—XIII):

- I. *Anne Hedvig Grüner* født ^{7/2} 1725, død ^{4/1} 1778, (skifte ^{16/6} 1779) i losji hos madame Krog i Borre, hvor brødrene betalte for henne. Av Schrøders papirer fremgår at hun først var hos broren (gen.maj. Fr. Grüner) til 1767, siden betalte han for henne på plassen Bakken i Løvesund i Borre hos madame Krog. Hennes efterlatenskaper av klær blev ved auksjon betalt med 32 rdl. 3 ort og 17 skl. I en skrivelse datert Valle ^{14/9} 1785 har gen. Grüner skrevet: „Min eldste og ugifte Søster har stadig været hos Hammer til Aaret 1767, da jeg fik hende i Logement hos Madam Krog i Borre, hvor jeg maatte betale for hende aarlig og tillige da hun døde i Aaret 1778 betalte Begravelsesomkostningene m. v. Arven efter hendes Forældre 81 rdl. 3 ort og ³/₂ skl. er betalt mere enn 3 à 4 gange“.
- II. *Johanne Grüner* født ^{30/12} 1725, død som barn.
- III. *Johanne Marie Grüner* født ^{17/1} 1727, død som barn.
- IV. *Friderich Grüner* født ^{28/10} 1728 på Valle, død ^{1/5} 1797 på Valle, begravet ved Sanne kirke.

Han var underofficer ved 1. Agershus regm. 1743, løytnant ved Løitenske komp. 1748, karakterisert secondl. $\frac{3}{7}$ 1749 i oberst N. F. v. Reichweins 1.

Generalmajor Friderich Grüner

agersh. regm., fenrik ved sammes livkompani, secondl. $\frac{12}{5}$ 1750, prl. $\frac{15}{8}$ 1750, opføres som kaptein og chef for Sandalske komp. under 1. agersh. regm. $\frac{1}{1}$ 1751— $\frac{31}{12}$ 1760, kapt. og chef for det Sandeske (det samme som Sandal), som han kjøpte av sin far for 2000 rdl. $\frac{12}{4}$ 1755. Var utkommandert til Holsten 1758—62, tredie major $\frac{21}{10}$ 1774, virkelig major $\frac{23}{7}$ 1777, k.oberstl. $\frac{4}{8}$ (virkelig $\frac{22}{8}$) 1788, forsatt til 2. agersh.regm. ved omorganisasjonen av $\frac{29}{5}$ 1789 med 550 rdl. i gasje som chef for det Sandalske komp. $\frac{24}{7}$ 1789, oberst $\frac{25}{1}$ 1793 med anciennitet fra $\frac{1}{2}$ 1789, avskjed som generalmajor med full gasje 456 rdl. i pensjon.

Grüners regm. chef, generalmajor Poumeau skriver $\frac{10}{3}$ 1764 i konduitelistene: „Applicerer sig særdeles paa Tienesten og bekvem til Majors chargen, fører en vel, anstændig Konduite, Øconomie og Comportiment, hans Omstændigheder er kun ringe, da han har 5 uforsørgede Søstre at underholde“. Den svære akkord på 2000 rdl. for komp. hvilte tungt på ham hele livet, hvortil kom at han hadde å sørge for sine søstre.

I. A. Munch nevner i sine barndoms- og ungdomserindringer følgende om Valle og dets beboere: „Omtrent en fjerdingsvei fra prestegården, men mere i nordlig retning enn Revaa ligger den anseelige gård Valle, i min fars tid beboet av en oberstl. Schröder, en korpulent middelaldrende herre av den gamle skole. Gården var en chefsgård, hadde også vært beboet av hans frues far, general Grüner, hvis familie hadde boet der i flere generasjoner. Huset var en lav uregelmessig bygning med mange underlige utbygninger og karnapper. Den lå lavt, næsten skjult av de omliggende høie lindetrær. Innenfor var det utstyrt med en vis gammeldags pragt. Stuens vegger bestod av de nøgne blanke, en halv alen tykke bjelker, men disse var behengt med en mengde gamle familie- og kongeportretter og store speil i forgyldte rammer. Møblementet var ligeså uensartet, imellem grønmaledede hårde pindestoler så man forgyldte silkebetrukne kanapeer i den rikeste rokokkostil og simple brune slagbord ved siden av marmorkonsoller. Familien var venlig og gjestfri, der hvilede ligesom et fornemhedens præg over det hele — — trådte man over den brede dørtærskel ind i storstuen, hvor forunderlige skikkelser i harnisk og røde uniformer så ned til mig fra veggene og den

gamle generalinde Grüner, som da endnu levede, en statelig dame, formelt bød os velkommen. Generalindens svigersøn oberstl. Schröder med hans venlige kone Petronelle Grüner formildede ved deres hjertelighed det første høitidelige indtryk“.

Generalinde Grüner hadde tilskjødet husene som var hennes eiendom til sin datter Johanne Petronelle gift med oberstløytnant Schröder, der døde 1824. Enken bodde på gården til sin død $\frac{3}{8}$ 1859. Det berettes om generalmajor Grüner, at han erhvervet sig almindelig aktelse av over- og likemenn og kjærlighet av sine underordnede, således at han kan med rette fremstilles som et følgeverdige mønster av en duelig, tro og veltenkende kongelig innfødt undersåt. Som mann og far viste han sig ikke mindre kjærlig og omhyggelig, og trods hans trange kår sørget han for sine barns gode opdragelse og lærdom og holdt familien godt sammen. Han skrev smukt og var en nøiaktig og ordentlig mann. Der var således efter ham en nøiaktig forskrift om hvorledes der skulde forholdes ved hans begravelse. Han blev begravet med militær honor på Sande kirkegård. Karduser til salutten blev opsydd i huset på forhånd og kanoner fremkjørt.

Generalmajor Fr. Grüner var to ganger gift.

I. gang: $\frac{4}{11}$ 1767 (tillatelse gift $\frac{12}{10}$ s. å.) i Hurum med Susanne Christine Blom, født $\frac{13}{8}$ 1748, død av barnekopper $\frac{4}{7}$ 1773, datter av kjøbmann Gustavus Blom, født 1713, død $\frac{14}{1}$ 1777 i Hurum og Susanne Reth (Roth), født 1715, død $\frac{21}{3}$ 1771. Grüner fikk 1000 rdl. i medgift. Dette beløp innbetalte han med en gang i enkekassen for å sikre sin hustru størst mulig pensjon. Fru Susanne blev efter sin død hensatt i kirkens kjeller. Sande kirke brente 1783.

II. gang: $\frac{17}{3}$ 1785 med fru Inger Christine Carisius født Borse. Født i Solum i oktober 1749, døpt i Solum kirke $\frac{12}{12}$ 1749, død $\frac{2}{11}$ 1825 på Valle. Hun var enke efter kaptein ved 1. akersh.regm. Emanuel Junge Carisius, død $\frac{3}{5}$ 1781. Hun var datter av assessor, kanselliråd Halvor Borse og Bolette Fredrikke Monrad. Hun hadde en formue på 10 000 rdl. som hun hadde arvet efter en tante Anne Christine Borse. General Grüner hadde vært hennes laugverge. Hun betegnes som en velsignet elskelig stedmor. I ekteskapet var der ingen barn. Hun overdrog i 1800 Valle gård til sin steddatters mann oberstl. Schröder. Hun blev begravet på Sande kirkegård.

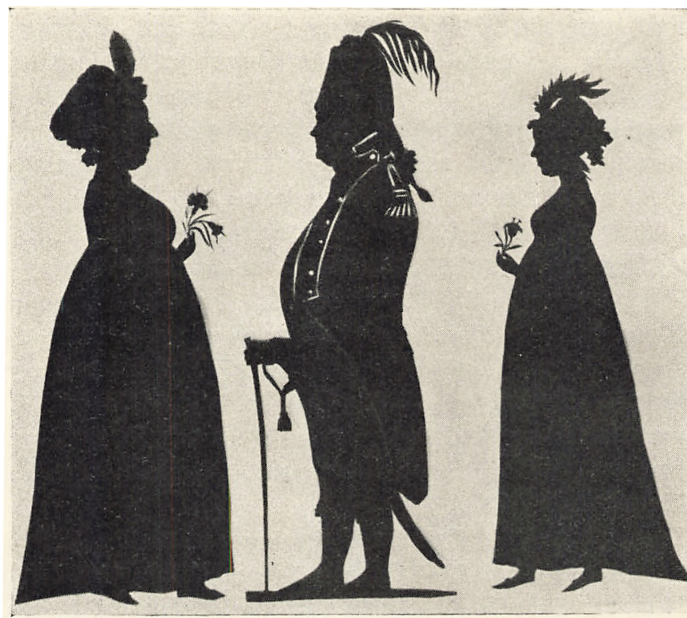
Generalmajor Grüners 5 barn av I. ekteskap.

1. *Catrina Winge Grüner* født $\frac{5}{8}$ 1768 på Valle, død $\frac{10}{3}$ 1816 i Kristiania, gift $\frac{14}{12}$ 1793 med oberst Mikael Andreas Sundt født $\frac{2}{12}$ 1758 i Kristiania død $\frac{1}{10}$ 1815 — begge begravet på Christ kirkegård i Kristiania. Sundt var sønn av Michael Wilhelm Sundt født $\frac{12}{6}$ 1699, død $\frac{19}{10}$ 1759 og Kristine Lachmann i Kristiania.

Sundt var først ansatt ved det Falsterske regm. $\frac{21}{7}$ 1779, blev overført til 1. akershus.regm. 1786, blev oberst $\frac{17}{8}$ 1813 og ansatt ved norske generalkollegiets detalje.

I ekteskapet var der 4 barn. Om familien Sundt se P. H. T. 1889 og 1895.

2. *Susanne Grüner* født $3/9$ 1769 på Valle, død $27/11$ 1857 på Boden i Sande, gift $27/10$ 1786 med Hans Daniel Hammer født $6/4$ 1749 på Hanevold i Skougen død $19/10$ 1812, prost og sogneprest til Sande $24/12$ 1789 (sønn av prost Christopher Paul Hammer der fra først av het Knudsen Ullern født $2/2$ 1718, han var prest ved Eidsfos jernverk, så sogneprest til Skouger til 1769, kom så til Sande, hvor han døde $28/8$ 1793.

Generalinne Grüner født Borse,
oberstl. O. Schröder anholder om steddatteren Johanne Petronelle Grüners hånd

Susanne Grüner var blind sine siste 35 år. Hun underholdt allikevel korrespondansen med hele familien, skrev selv med blyant og ombrekkede papiret for hver linje. Hun var gudfryktig og resignert. Ved sin manns død flyttet hun til enkesædet Boden.

Hennes mann var en blid og elskelig mann, god mot familien og almuen, all sin tid sykelig, blev sogneprest etter farens død 1793.

Til Susanne Grüners begravelse var der skrevet en sang til den 89 årige prostinne.

I ekteskapet var der ingen barn.

3. *Johanne Petronelle Grüner* født $13/9$ 1770 på Valle, død s. st. $3/3$ 1849, gift $29/5$ 1794 i Sande kirke med oberst og korpschef O. Schröder, født i Fredrik-

stad $\frac{3}{8}$ 1763, død på Valle $\frac{25}{12}$ 1825, sønn av kapteinvaktmester i Fredrikstad Jens Christian Schrøder og Bodil Wetlesen.

Da Johannes mor døde 1773, kom hun i huset hos prosten Christopher Paul Hammer, hvis elskelige hustru Regitze opdrog henne. Hun blev konfirmert her og gift. Hun og hennes mann bodde først et års tid på Thanum ved Laurvig, siden på Teien ved Sande og etter Grüners død på Valle.

Schrøder kom i militær tjeneste i 1776, var kadett i København, gjennomgikk den matematiske skole i Kristiania, var som løytnant med i Bohuslens felttoget 1788, hvor forpleiningen var meget slett. Var major og chef for 3. batl. av Telemarkens regm. i 1811 og var med i krigen 1814. Han skriver herom: „Ogsaa her var Forpleiningen slet, der leveredes Havre for Rug, Klipfisk for Kjød, Sild for Flesk. Soldatene var dårlig klædt. Mange av dem hadde ikke gjennomgått nogen Ekserserskole. Forholdene var i det hele fortvivlede, men alligevel var Tonen god inden Armeen“.

Den $\frac{12}{3}$ mønstret troppene på Carlshusmoen ved Rygge for prins Christian Frederich. De ventet i sine elendige uniformer i snefaner og snedrev i 2 timer. Bataljonen Budde gikk sin vei. Endelig kom „Kjøbmandsprinsen“ som han kaltes, i grå pels og talte nogle teatralske ord som få forstod.

Oberst Schrøder blev satt under krigsrett i anledning av forholdene ved Sannesund, men frikjent av Høiesterett $\frac{17}{12}$ 1816. Han blev oberstløytnant og chef for Numedals korps $\frac{1}{8}$ 1818, R. S. O. 1820, oberst $\frac{4}{7}$ 1823. Dette korps var med i Slesvigoget 1849—50 under hans sønns kommando.

Schrøder var ingen høi mann, noget korpulent. Krigs- og Høiesteretts-saken, tiltross for at han blev frifunnet, tok så på ham at hans kraft blev bruddt.

Korpset skulde være med i leiren på Etterstad i 1821, men da det kun hadde røde uniformer som i 1808 og 14 hadde vært brukt i krigen mot svenskene fryktet man å irritere, og korpset kom derfor ikke med. Schrøder var imidlertid tilstede i leiren og hadde litt kommando.

Korpsets offiserer reiste ham et minnesmerke på Sande kirkegård uten at familien i forveien visste om det — en jernstøtte støpt på Næs Jernverk. På den ene side stod Schrøders fødselsår m. v. og på den annen følgende inskripsjon forfattet av kaptein Th. Broch: „Grundfæstet paa Høiagtelse reistes dette Minde av inderlig Hengivenhed“.

Ved Schrøders død blev enken sittende i uskiftet bo. Hun blev begravet den $\frac{12}{3}$ 1849 i familiens gravsted på Sande kirkegård. Prost Ottesen holdt liktalen og „den vakre prestemann“ Ulrich Sundt til Rygge, den avdødes søstersønn opleste ved graven et av ham forfattet dikt. I bladet Nordstjernen for $\frac{25}{3}$ 1849 stod et annet dikt, ukjent av hvem, til Petronelle Schrøder.

Hun var en driftig og ordentlig husmor. Der finnes nemlig en liten regnskapsbok „Om hvad der av Fru Johanne Petronelle Schrøder født Grüner er vævet og hjemmeverket paa Walde i Sande fra 1795—1825“. Her står nøiaktig det utførte arbeide for hvert år. Eksempelvis, i 1795 vevet 43 alen og i 1800 vevet 186 alen og i 1812 vevet 436 alen. Det er kjoletøier, ensfarvet eller skotske, hvorav der omhyggelig er satt inn prøver i ovennevnte bok. Farvene er ennå friske og nye. Boken beror nu i Statsarkivet.

Der blev holdt skifte efter hennes død. Hun efterlot sig 3 349 spd.

I ekteskapet var der 5 barn. Disse blev først undervist av en seminarist, derpå av faren samt av prosten H. D. Hammer, der var gift med tanten Susanne Grüner.

- a. *Jens Christian Schrøder* født ^{20/5} 1795 på Thanum ved Laurvig, død ^{6/11} 1865 i Holmestrand. Han var norsk landkadett ^{1/6} 1801—11, sekl. ved Telemarks regm. ^{30/12} 1811, prl. ^{2/4} 1812, kommanderte 2 amusetter ved Sandebroene i 1814, prl. i 2. akerh.regm. ^{1/1} 1818, lærer ved den nyoprettede middelskole i Laurvig, stabskaptein ved norske Jægerkorps ^{19/4} 1837, komp.chef ^{10/9} 1837, medlem av geværkommisjonen i Stockholm 1839—45. Denne kommisjon innførte det første kammerladningsgevær. Blev chef for kommandoekspedisjonen i Stockholm og foredragende hos kong Oscar I. Chef for Numedals korps ^{21/3} 1849, reiste med et feltkorps til Slesvig 1849—50, med garnison i Haderslev og Apenrade samt Flensburg. Blev tollkasserer i Holmestrand ^{27/12} 1856.
- b. *Frederik Grüner Schrøder* sjømann, født ^{28/12} 1796, død på reise til Island 1829, han eide og førte eget skib, gift ^{27/9} 1827 med Helene Bull, datter av kjøbmann i Tønsberg Frantz Bull.
- c. *Christopher Poul Hammer Schrøder* født ^{9/7} 1798 på Teien, død ^{18/4} 1887, begravet ved Sande kirke, kadett 1810, officer i 1814 og deltok i krigen, ingeniøreksamen 1821, veibestyrer i Jarlsberg og Laurvigs amt.

I sine „personalia“ forteller han om pengeforholdene på den tid.

Ved pengereduksjoner 1815 sank den månedlige gasje — 200 dl. dansk courant til en verdi lik en alen fint klede, et „spidsklæde“ kostet 800 daler dansk courant. Ved organisasjonen av ^{1/1} 1818 fikk en nasjonal pr.l. 12 daler månedlig lønn og fra 1824 16 dl.

Han blev ^{24/12} 1841 på Fritzø jernverk gift med Hanne Ingerina Couredina Gether født ^{23/9} 1810, død ^{7/12} 1906 i Kristiania, begravet ved Sande kirke.

Chr. P. H. Schrøder tok avskjed ^{23/7} 1858 med 700 spd. i pensjon.

- d. *Hans Daniel Schrøder* født ^{22/5} 1802, død ^{17/1} 1875 i Tvedestrand. Han var sorenskriver i Holt, bopel i Tvedestrand, gift ^{21/5} 1831 med Elisabeth (Lise) Henriette Nørregaard født ^{13/11} 1807, død ^{8/6} 1846, datter av tollkasserer Nørregaard i Tønsberg.

- e. *Bolette Christine Susanne Schrøder* født 9/11 1808, død 31/7 1849 i Sandefjord, gift 29/6 1832 med læge Nils Otto Bull f. 1806, død 20/3 1845.
4. *Christian Frederik Grüner* født 10/1 1772 på Valle, død 14/9 1846 i København, dansk landkadett. Det anføres om ham: Han kunde måtelig lese og skrive og hadde ondt for å lære det tyske sprog. Han kunde heller ikke danse. Dertil var han noget forknytt. Blev 22/5 1789 fenrik ved Aalborgske inf. regm., 1795 k. sekl. ved 3. jyske regm. virkelig sekl. 1801, pr.l. 1803, kompanichef 28/5 1808, satt à la suite i marinereg. 1809, feltpostdirektør 20/2 1811, kar. major og à la suite uten gasje 1812, i nummer ved

Christine Birgitte Hornsyld

Oberst Christian Frederik Grüner

3. jyske inf.regm. 15/1 1814, bataljonskommandør med oberstl.'s karakter fra 3/2 1827, k. oberst 14/6, R. D. O., D.br.m., avskjed 20/5 1842.

Gift I. gang 21/2 1810 med Birgitte Reiersen født 7/2 1766, død 28/8 1828, enke etter godseier Reiersen, datter av professor Bernth, rektor ved Herlufsholm skole, hun hadde barn av 1. ekteskap, men ingen i annet. Ved dette ekteskap fikk Grüner nogen formue, men den svant hen under de ulykkelige pengeforhold i krigsårene.

Gift II. gang 3/7 1829 med *Christine Birgitte Hornsyld* født 6/4 1801, død 19/9 1861, datter av etatsråd og borgermester i Aalborg David Hornsyld født 9/9 1762, død 10/8 1835 og Charlotte Amalie Jelstrup født 13/12 1773, død 2/8 1833.

I dette ekteskap var der 4 barn (se side 84).

5. *Engel Sophie Grüner* født 5/5 1773, død 11/11 1777 på Valle.

Christian Frederik Grüners 4 barn:

- a. *Frederik Grüner*, født $\frac{3}{5}$ ($\frac{3}{7}$) 1830 i Aalborg, død $\frac{6}{8}$ 1873 i Hanover, sekl. $\frac{30}{4}$ 1848, ordonanseofficer ved 3. generalkommando $\frac{26}{4}$ 1857, prl. $\frac{16}{7}$ 1857, adjutant $\frac{11}{4}$ 1860, kammerjunker $\frac{21}{2}$ 1863, R. D. O., kaptein og kompanichef 18. bataljon, Helsingør; gift $\frac{15}{8}$ 1858 på Lindau med Bertha Henriette Louise v. Ahlefeldt-Sehested f. $\frac{15}{12}$ 1839, datter av kammerherre D. A. C. E. v. Ahlefeldt til Sehested i Slesvig og fru Louise født v. Loebe.

Louise Grüner bodde som enke 1902 hos broren August Ahlefeldt Lindau Gottorp ved Kiel, da Finansministeriet ikke vilde utbetale enken pensjon på grunn av at hennes mann Fr. Grüner var reist til Hanover og forblitt der uten tillatelse. Enken anla sak mot ministeriet. Ved endelig høiesterrettsdom av 1877 blev Finansministeriet frikjent ifølge de i Danmark om pensjoners utbetaling gjeldende lover. (Dansk Dagblad $\frac{31}{5}$ 1877).

I ekteskapet var der 2 barn:

1. *Louise Christine Adolphine Grüner* født $\frac{12}{11}$ 1859 i Kiel, gift $\frac{21}{11}$ 1879 med Heinrich Julius Hartmann født i september 1838, død $\frac{30}{3}$ 1897, fabriks-eier i Rødlitz i Sachsen. Der var 3 barn: Fritz Hartmann født $\frac{17}{10}$ 1880 fabrikant — Richard Hartmann født $\frac{3}{10}$ 1882 elektriker — Rudolf Hartmann født $\frac{15}{8}$ 1885.
  2. *Christiane Henriette Amalie Grüner* født $\frac{25}{7}$ 1864 i Kjøbenhavn, død $\frac{3}{9}$ 1871 i Helsingør.
- b. *David Carl Christian Grüner* født $\frac{15}{11}$ 1832, død $\frac{28}{11}$ 1855, landkadett, underforvalter på St. Jean.
- c. *Susanne Charlotte Amalie Grüner* født $\frac{20}{4}$ 1835, død $\frac{22}{11}$ 1836.
- d. *Betty Susanne Amalie Grüner* født $\frac{3}{12}$ 1838, død $\frac{4}{1}$ 1908 i Kjøbenhavn. Hun blev innskrevet $\frac{15}{11}$ 1847 som klosterfrøken i Vemmetoft adelige jomfrukloster, men bodde ikke i klosteret, men i Kjøbenhavn. Hun var ved sin død rykket op i første „avdeling“ og hennes „hævning“ var kr. 1 500,00 årlig.

- V. *Margrethe Antonette Grüner* født $\frac{6}{7}$ 1731, døde på Valle $\frac{18}{11}$ 1817 87 år gammel. Det er anført at hun tilbragte et langt liv i sinnsyk tilstand men den kjærlige familie på Valle gjorde sin plikt mot den ulykkelige.

I skifte efter oberst Gerhard Grüner i Nyborg, sluttet den 24. mars 1795, fikk søsteren frk. Margrethe 109 rdl. - 4 ort - 15 skl. Dette beløp var inngått i den danske krigshospitalskasse og utgjorde $\frac{15}{12}$ 1818 177 rdl. og 12 skl. omgjort i norske penger 118 dl. og 8 skl.

Ved skifte $\frac{16}{12}$ 1824 på Valle gård i Sande sogn efter frk. Margrethe Grüner blev boet opgjort således:

Boet var	170 rdl. - 3 ort - 7 skl.
Gield og omkost.	171 " 0 " 0 "
	0 " 1 " 17 "

VI. *Gerhard Grüner* født $\frac{4}{8}$ 1732, død $\frac{3}{8}$ 1794, begravet $\frac{11}{4}$ s. å. i Nyborg. Han kom som ganske ung til Danmark og kom aldri mer til Norge. Onkelen Gustaf Grüner, der dengang var kommandant på Kronborg tok sig i 1753 og 54 av ham og lot ham gjøre tjeneste som kadet og underofficer ved Falsterske regm., som lå i garnison på Kronborg. Likeså sørget onkelen for hans utdannelse. Under sitt opphold her studerte han ingeniørfag under ledelse av ingeniørkaptein Sigebrandt og regnekunsten under ledelse av regimentets regnemester. Onkelens stedmor baronesse Ranck tok sig også av ham, hvilket fremgår av hennes brever av 1754 fra Kronborg, hvor hun levde. Senere var onkelen ham behjelpelig med å få ham i fransk tjeneste ved regimentene Løvendal og Lamarck. Han deltok i krigen fra 1758—63 og tjenstgjorde ved den store armée hos M. le maréchal le Contade. Det var en streng tjeneste å være ved den store arme. „Om Morgen bryder vi op kl. 3 og kommer mangan Gang ikke i Leir før kl. 6—7 aften“ forteller han selv i brever til hjemmet. Han var med ved Metzingen, ved Cassel 1758, ved Rehnfels i 1759, ved Honheim Coblenz og Bacherack. I 1670 gjorde han tjeneste ved „armée le maréchal de Brogée“. Han hadde under denne tjeneste 160 rdl. i tilskudd til sin gasje. Han deltok i flere bataljer og trefninger, var med i slaget ved Minden $\frac{1}{8}$ 1759. Fenrik ved Grenaderkorpset $\frac{16}{5}$ 1753, virkelig fenrik $\frac{6}{4}$ 1755, secondl. $\frac{14}{5}$ s. å., virkelig prl. $\frac{1}{9}$ 1762 med kapteins anciennitet foran prl. Schwerin. Erholdt et gratiale på 150 rdl. for utført fremmed krigstjeneste. Grenaderkorpset blev oppløst $\frac{16}{11}$ 1763 og Grüner blev satt på vartpenger 120 rdl. fra $\frac{16}{10}$ 1763. Han blev kaptein i Holsten gevorbne inf. regm. $\frac{12}{2}$ 1764, major $\frac{13}{8}$ 1766 og fløiadjutant hos hertugen av Bevern, $\frac{25}{2}$ 1778 stadsmajor i Kjøbenhavn, $\frac{13}{10}$ 1779 oberstløytnant av infanteriet, $\frac{11}{12}$ 1789 oberst av inf., $\frac{11}{11}$ 1791 oberst og kommandant i Nyborg på havende gasje 816 rdl. og de til festningen hørende emolumenter. Her døde han ugift og blev begravet på Vor Frue kirkegård.

Oberst Gerhard Grüner
(selvportret 1760, blyanttegning)

Det meddeles at han var meget sparsommelig. Søsteren Maren Catharine skrev hjem omkring år 1789, at han hver lørdag måtte skrive til sin gamle chef hertugen av Bevern. Han tok sig av brorsønnen Christian Fredrik, der 1781 var blitt kadett.

Der finnes et portrett av ham, tegnet av ham selv 1760 hos oberst Otto Grüner.

Det er et iøynefallende trekk hos disse søskende at de holder kontakt med hverandre og hjelper hverandre i stort og smått. I etterlatte brever fremheves at generalløitnant Gustaf Grüner var hele familiens gode ånd.

- VII. *Johanne Christine Grüner*, født $2/12$ 1733, død som barn før juli 1735.
- VIII. *Johanne Christine Grüner*, født $22/7$ 1735, død på Kongsvinger (Leiret) $31/12$ 1800. Det berettes om hende at hun i lengere tid bodde hos sin „tante på Nedre Foss“. Dette må være farens tante Maren Grüner, gift med Hans Glad. Da general Grüner kom på besøk i 1759 lot det til at han ikke var fornøyd med at hun skulde være forlovet med nedenstående kaptein Pohlman, som dengang var premierløitnant ved 2. akershusiske regm. De erholdt imidlertid den $24/12$ 1762 tillatelse til å vies hjemme, men blev først vidd på Valle $4/2$ 1763.

Hennes mor blev nemlig begravet på Valle $3/2$ 1763 altså dagen før datterens bryllup. Der finnes et bryllupsdikt til kaptein Pohlman og Johanne Ch. Grüner, det fremkom fra en venn ved en fest som holdtes annen bryllupsdag i Christiania og her tales om hennes mors død og at denne ikke oplevde sin datters bryllup. Diktet har ingen underskrift og ingen dato. Pohlmans foreldre bodde i Christiania. Etter bryllupet reiste de nygifte til Aas, hvor de bodde i to år, så op til Nes på Øvre Romerike, hvor de flakket meget omkring hvilket fremgår av en rekke brever fra søsteren Maren Catharine, der bodde i Danmark og var en flittig brevskriver. Denne tok sig meget av den store søskenflokk og deres ve og vel. Johanne Christine hadde det visstnok ikke godt i sitt ekteskap og levde i kummerlige kår, med mange barn.

Gift med kaptein Herman Fredric Pohlman født i Christiania $3/11$ 1729, død $5/8$ 1792 på Fiskum prestegård i Eker. Sønn av kjøbmann Friderich Pohlman i Christiania, død før $14/11$ 1760, og hustru Anna Margrethe Broch født 1693, begravet på Nes, Øvre Romerike $21/1$ 1774, 81 år gammel.

Om denne Friderich Pohlman anføres i skattemanntallet for 1743: har været Kjøbmand, bor i østre Kvarter men driver ingen Handel, er ganske fattig og forarmet, ingen skat.

Herman Pohlman blev demittert fra kathedralskolen i Christiania 1749, blev student s. å. og studerte teologi i Kjøbenhavn i $1\frac{1}{2}$ år. Av enkekaseregnskapene fremgår at han etter obligasjon av $4/12$ 1762 hadde innskutt for sin tilkommende hustru J. Chr. Grüner 100 rdl.

Han blev pr.løitnant ved vestre Eidsbergske komp. av 2. akersh. regm., hvorfor han betalte 1000 rdl. den $25/8$ 1756, den $12/5$ 1762 blev han kaptein og chef for Odalske landv. komp., hvorfor han hadde betalt 800 rdl. til kaptein Green. Han hadde da ligget 4 år ved bataljonen i Holsten. Han stod her inntil $5/7$ 1764, da landvernsorganisasjonen blev sløifet, og han måtte gå over på vartpenger $1/1$ 1765, men var allerede ansatt ved et stående komp. $19/2$ 1766 i samme regm. og nevnes som chef for nessiske komp., stod atter fra $1/7$ 1667— $1/3$ 69 på vartpenger. Han bodde på sin gård Gulli i Nes på Øvre

Romerike, senere på gårdene Brustad og Grøndalen. På gården Barhoug i Nes bodde hans bror kirkeeier Henric Friderichsen Pohlman, der visstnok var en formuende mann, og som hjalp kaptein Pohlman, når det knep.

$\frac{1}{5}$ 1769 blev han atter kaptein i 2. akersh. regm. og chef for Nes komp., k.major $\frac{29}{8}$ 1781, sec.major $\frac{15}{8}$ 1788, avskjed med 250 rdl. pensjon $\frac{30}{1}$ 1789, utnevntes til oberstløytnant $\frac{17}{4}$ 1789.

I en skrivelse fra canceliet av $\frac{21}{5}$ 1767 er fremsatt en del spørsmål. Pohlman svarer $\frac{26}{5}$: — — — „at han er født $\frac{3}{11}$ 1729 og følgelig bliver 38 Aar. Han skriver videre: Anno 1763 blev jeg copuleret med min Hustru sal. Oberstl. Grüners datter. Vi have avlet 4 Børn sammen, hvorav de to leve“. Om sine økonomiske forhold skriver han: „Efter megen anvendt Flid og Umage har jeg endelig, da jeg saa at det var ganske umulig uden Brug at kunne leve med Familie til forhandlet min paaboende gaard Gulli udi Næs Herred Sogn, der skylder 1 skp. Tunge, for 500 Rdl. og da Husene behøver Reparasjon har jeg til saadant og tilligemed Indkjøbet at bestride, av den matematiske Skole i Christiania laant 600 Rdl., og der pantsat Gaarden med Huus og Avgrøde samt Heste og Fæ. Paa anden haand har jeg allerede nu anvendt saa anseelig Bekostning baade paa Husenes Reparation som ogsaa en Proces med en torment Odelsmand, hvilket dog ikke har noget paa sig, naar jeg bliver nærværende, men alt dette vilde sandelig blive mig som en fattig Mand en utaalelig Skade om jeg skulde nødtes at forlade dette Sted, Bruget lidet men ligger bekvemt for en Officer.

Min Gjæld er blevet noget over 2300 Rdl. derav er til den matematiske Skole 600 Rdl. og til mine Venner 3: Familien 1400 Rdl., som jeg tildels kan vente at blive Eier av, men pro tempore efter mine Obligationer maa forrente. 800 Rdl. betalte jeg for Landvernskomp., hvormed min Tante Jomfru Pohlman i Christiania forstrakte mig. Resten av de 1400 Rdl. har jeg behøvet at leve av i den tid jeg har været gift, da jeg kun har faaet meget lidt Gage og dog skulde leve efter min Stand uskammet, endskjønt det var deres høie Velbaarenhed bekjendt, at jeg stedse har levet som Officer uden enten at være tømmermærker eller Høker eller i nogen Maade nogen Indkomst uden min Konges Gage og mine Venners Assistance. Til denne tid har jeg altsaa havt 85 Rdl. Rente at udrede, men nu 93 Rdl., det kan saaledes forstaaes, at jeg er en fattig Mand I den Tid jeg har været gift — 5 aar har jeg maattet fløtte 5 Ganger, hvorved Tøi og Penger har lidt meget“. Han andrager om „at jeg kunde blive atter saa lykkelig at beholde det Komp. distrikt, jeg har saa kort Tid naadigst har erholdt“.

Av en liste over befal ved 2. akershusiske regm., der er satt på vartpenger eller pensjon $\frac{9}{4}$ 1768 finnes „kaptein Pohlman — udsat paa Vartpenge 175 Rdl. — Alder 38 Aar — 12 Tjenestear er bekvem til Tjenesten, bør employeres. Er gift, har Barn, fattig, bruger Gaard i Nes Sogn. Han var i Fredrikstad $\frac{7}{10}$ 1788, der raste dengang en meget slem epidemi — blodgang.

Sekondmajor von Pohlman demitertes $\frac{31}{1}$ 1789 og hans gasje blev ledig fra $\frac{1}{2}$ d. å. Efter avskjeden flyttet han og hans kone til svigersønnen Nicolay Solner der bodde på Fiskum prestegård på Eker.

Av konduitelister og andre uttalelser om ham fremgår: „1765, har tjent i 9 aar-gode Egenskaber, har vel appliceret sig paa Tjenesten, gift, ingen Døtre, en Søn $\frac{1}{2}$ Aar, har ingen Gaard, leier Logement, kan derfor forfløttes — giver ingen pensjon, har betalt for Pr.løitnants Plads og Landverns Komp. 1800 Rdl. Var Kommandert som Løitn. til Holsten, men kom formedelst Avansement derfra, nyder nu aarlig 120 Rdl. Vartpenge“.

$\frac{19}{2}$ 1766 Efter kgl. allern. ordre at capt. Pohlman har erholdt det Nessiske komp. mod at betale 200 rdl. til et komp. chefskvarter.

1727, konduiteliste: „Kaptein Herman F. Pohlman, Alder 38 Aar, tjent i 11 Aar, gift, 2 Barn født i Norge, har samme berømmelige Egenskaber som Kaptein Rye. Disse var, Hans Conduite og Opførsel samt Application paa Tjenesten er berømmelig og er ganske kvalificeret og døgtig Officer. Var kommandert til Holsten. Eier nu Gaard udi Distriktet, hvorfor han er skyldig saavel som hans øvrige Gjæld opgiver han at være 2300 Rdl. som naadigst av hoslagte hans Ansøgning herunder litr. A kan erfares og da av hans promemoria sees hans øvrige Omstændigheder vil jeg gaa alt forbi og allene tilføie: at skulde Kapteinen være saa uheldig at miste sit Komp., saa underlægger han sig hans M.s Vilje om at blive forfløttet“.

I en annen liste anføres at han er student, er gift i general Grüners familie — er litt tunghørt.

Efter kirkebøkene for Nes må Pohlman og hans hustru ha tilflyttet gården Brustad i 1765.

Der var 10 barn; men jeg har kun kunnet finne 9. I skrivelse av $\frac{26}{5}$ 1667 sier Pohlman selv: Vi have avlet 4 Barn sammen, hvorav to leve. Ser man på fødselslistene, mangler et barn for 1775, det skal ha plass mellom 2 og 3.

Kaptein Pohlman og Johanne Christine Grüners 9 barn:

1. Døpt $\frac{3}{8}$ 1763 i Aas hr. kaptein Pohlmans barn, navn *Anna Margrethe Pohlman* (kalt Anne).

Hun blev gift 1791 med kapellan Nicolai Solner født $\frac{11}{3}$ 1753, (faren Rasmus Jacobsen Solner og Madame Kristine Nicolaysdatter Borg) en søn til daaben udi Vor Frelses kirke i Christiania $\frac{3}{3}$ 1791.

Hun betegnes som den smukke Anna M. Pohlman.

Hun døde formentlig i første barselseng, for det viser sig at Solner $\frac{22}{4}$ 1793 er forlovet med Johanne Bentzon datter av hr. prost Bentzon og madame Inger Marie Bentzon født Blichfeldt, døpt i Strømsø $\frac{13}{9}$ 1763. Solner søker $\frac{25}{4}$ 1793 nemlig om et lån hos en bekjent i Danmark stort 300 rdl. for å betale i den almindelige enkekasse. Han fikk et lån stort 195 rdl., da han giftet sig første gang. Det kan ikke sees at han fikk det nye lån, så han kunde gifte sig påny.

Solner undervistes først hjemme inntil farens død 1765, da han optoges i byens latinskole, hvorfra han uteksaminertes 1772. Han tok eksamen philosophicum og reiste hjem, hvor han var lærer for sorenskriver Lemmich Juells barn på Hedemarken i 5 år. Reiste til Kjøbenhavn 1778, tok eksamen. Kom hjem og blev efter nogen år enig med Nils Monrad om å bli hans personelkapellan på Øvre Romerike. Han blev utnevnt hertil ^{23/1} 1782, residerende kapellan på Eker 1791 hvor han blev til 31. januar 1800, da han blev sogneprest til Siljord, hvor han blev begravet ^{15/8} 1810, 57 år gammel.

2. Døpt ^{2/11} 1764 i Aas, hr. kaptein Pohlman's barn, navn *Christian Frederich Grüner Pohlman* (kalt Christian).

Begravet i Aas ^{16/3} 1765.

3. *Christian Frederic Herman Pohlman* født på Brustad gård døpt ^{24/11} 1766, begravet ^{2/4} s. å.
4. *Catrine Johanne Pohlman* født på Gulli, døpt ^{16/3} 1768. Hun er nevnt i skifte efter Johan Pohlman's enke Beate Marie Treubler, skifte i Aker ^{21/11} 1784.
5. *Frederic Herman Pohlman* født på gården Gulli, døpt ^{28/9} 1769. Han var fenrik ved 2. akersh. regm. ^{29/6} 1788, ved Oplandske ^{1/5} 1789, sec.l. ^{5/3} 1790, pr.løitnant ^{10/5} 1793, k.kapt. ^{25/11}, avgått fra regm. med 100 rdl. vartpenger ^{3/1} 1806, ^{24/2} 1806 fikk han 50 rdl. i tillegg, i grenaderkorpset av samme regm. ^{31/8} 1814, på vartpenger ^{1/1} 1818, død ^{18/2} 1827.
6. *Catharina Susanna Pohlman* døpt ^{27/3} 1771, begravet november 1773.
7. *Nicolaus Mathæus Pohlman* hjemmedøpt på Grøndalen og fremstillet til dåben ved Udenes anneks kirke den ^{7/6} 1772, begravet ^{9/5} 1773.
8. *Christian Friderich Pohlman*. Den ^{22/8} 1773 ved Udenes anneks kirke, fremstillet ved hr. kaptein Pohlman og Johanne Christine Grüners hjemmedøpte barn Chr. Fr.
9. *Gerhard Jacob Pohlman* hjemmedøpt, fremstillet til dåpen ved Udenes kirke den ^{23/8} 1774.

G. J. Pohlman var elev av den matematiske skole i Christiania ^{1/7} 1790 – ^{30/4} 1794, blev secondl. ved nordenfjellske inf. regm. gevorbné komp. ^{24/7} 1799, døde ^{21/7} 1800.

- IX. *Frederica Anthonia Grüner* født ^{26/10} 1736, døpt ^{3/11}, død som barn.

- X. *Maren Cathrina Grüner* født ^{12/8} 1738, død omkring nyttår 1813 på Vallø på Sjælland. Hun kom i 1741 til grevinne Sophie Amalie Wedel på Jarlsberg, hvor hun var i 10 år, var derpå i Sønderborg i Jylland nær Ribe, kom ^{22/5} 1777 til 1788 hos kammerjunker Lewitzau, hun hadde her en lønn av 40 rdl. årlig. Derpå hos kammerherrinne Wedelspare, derpå hos broren Jacob i Kjøbenhavn. 1797 og 1807 var hun hos komtesse Raben på Bramslykke på Laaland. Hun var bestyrerinne eller selskapsdame på de forskjellige steder. Det fortelles om henne at hun var meget forstandig og elskverdig. Hun

førte en omfattende korrespondanse med familiens medlemmer, og interesserte sig for sine brorbar, da de i en ganske ung alder kom til Kjøbenhavn for å få sin militære utdannelse. Hun sørget for klær til dem m. v. Dessuten sendte hun klær til sin gifte tante fru Pohlman så sent som 1800.

Der finnes en rekke brever fra henne. Det siste er fra Bramslykke $\frac{4}{12}$ 1812; hun forteller at hun da er meget syk av den hollandske syke — „formodentlig koldfeber“. Hun var nu 73 år og overlevde alle sine søsken.

- XI. *Ulrica Christiane Grüner* f. $\frac{13}{1}$ 1741, begravet $\frac{3}{4}$ 1793 i Stokke. Hun var i 1763 og senere hos prosten Winge i Stokke. Blev $\frac{30}{1}$ 1770 uten forutgående trolovelse og lysning gift med lensmann, borger i Tønsberg Johannes Stiensen (Stefen) Wulff i Melsomvik på gården Tufte. — Wulff var født 1728, begravet i Stokke $\frac{15}{5}$ 1777, 48 år gammel. Han hadde vært gift tidligere. Ved hans død blev her holdt skifte på gården Tufte $\frac{11}{2}$ — $\frac{30}{9}$ 1778. Av skiftet fremgår at der var 7 barn av første ekteskap, 3 sønner og 4 døtre, der $\frac{11}{2}$ 1778 var i alderen 9 til 24 år.

I Wulffs ekteskap med U. C. Grüner var der kun en datter Catharina Johannesdatter Wulff, døpt $\frac{1}{11}$ 1771. Faddere var hr. kontrollør Scheen, hr. Christen Godske, hr. Mathias Larsen, madame Anne Marie Winge og jomfru Martea Scheen. Ved boopgjøret etter lensmann Wulff viste det sig at boet var fallit, enken levde i meget fattige kår.

Datteren *C. J. Wulff* blev $\frac{9}{9}$ 1793 (kongebrev) gift med styrmann Marius Henrik Bull. Hun levede $\frac{6}{12}$ 1824, da hun omtales i skifte efter tanten Margrethe Antonette Grüner. I ekteskapet var der en sønn Henrik Johan Bull døpt $\frac{2}{1}$ 1794.

Broderen generalmajor Fr. Grüner skriver $\frac{14}{9}$ 1795: „ved sit Giftermaal med Wulff blev hun (U. Chr. Gr.) udbetalt sin Mødrenearv paa 81 Rdl. - 3 Ort - $3\frac{1}{2}$ Skl. Men hvad denne søster i sin lange Enkestand har kostet mig ved jeg selv best. Hun led Nød, fik Mad hos gode Naboer“.

- XII. *Jacob Grüner* født på Valle $\frac{26}{5}$ 1743, død i Fredrikstad $\frac{5}{2}$ 1805.

Efterfølgende er utdrag av en av ham selv skrevet levnetsbeskrivelse, der finnes i: „Samlinger til Det norske folks sprog og historie. III. B. s. 324“.

$\frac{6}{6}$ 1758 underofficer ved 1. akersh.nat. regm. I samme måned (ved brorens komp.) med 1. batal. av regm. sendt til Holsten, embarkerede med de øvrige tropper i Moss på den eskadre, som for anledningen var opsendt. Bataljonen var ombord på orlogsskibet Seieren, som støtte på grund $\frac{26}{6}$ mellem Saltholmen og Kjøbenhavn i en overmåde sterk storm, så skib og folk stod i fare. Troppene blev lagt i leir på Amager, $\frac{28}{7}$ satt ombord på andre skibe og landsattes ved Geltingvig (på den sydlige side av Flensburgfjorden i Angelen). Marscherte til Qvickhorn (i det Pinnebergske i Stormarn) 3 mil fra Hamburg. Den $\frac{21}{11}$ 1759 fikk han fenriks karakter, bataljonen lå da i Elmshorn (i grevskapet Rantzau i Stormarn), $\frac{16}{12}$ 1759 i sersjants nummer,

^{10/9} 1760 sekondløytnant, bataljonen lå i Itzeho; den ^{7/8} 1761 virkelig sekondl. ved tredje grenaderbatj. i Rendsburg. I 1762 efter en marsch dag og natt til Hamburg og derfra til Lübeck gikk de fire bataljoner om våren fra hverandre til deres regimenter. Grüner kom herved tilbake til 1. akerh. regm. på halv nominel gasje 40 rdl. årlig hvilket blev regnet som en dusør, fordi han gjorde tjeneste for en gammel løytn. som var blitt tilbake i Norge. Bataljonen lå i Stockeldorf (en halv mil N. V. for Lübeck). Den marscherte straks inn i det Mechlenburgske imot russerne. Men ved keiser Peter den

Oberst Jacob Grüner

Benedicte Marie Grüner født Rosenorn

tredies død brøt hele den dansk-norske hær op den ^{19/8} og marscherte tilbake til det holstenske og derfra drog den i daglige marscher nesten uten rast-dager til Flensburg, hvor den ankom efter 28 dagers marsch. Her embar-kerte den på tre skiber og avseilte til Moss, hvor han ankom ^{28/9}. Grüner blev tilbake i Moss for at avlevere den tiloversblevne proviant fra skibene m. v.

Det var en hård skole, dette mere enn fire års felttog, hvori den unge Grüner hadde deltatt fra sitt 15. til 19. år.

Grüner anfører selv herom ganske lakonisk „^{6/10} hjem til Valle, og dermed hadde denne Campagne en Ende“.

Den ^{15/11} 1762 reiste han til Christiania til den matematiske skole, ^{8/12} sekondl. — reformé i grenaderkorpset. Han beholdt den ekstraordinære gasje, samt forblev ved den matematiske skole inntil han var „færdig i de fornødne Videnskaber“.

Det er utvilsomt at Grüner hadde sin onkel, general Gustaf Grüner å takke for sine avansementer m. v., tildels også oberst Pierre de Poumeau, der var chef for 1. akersh. regm. Denne skriver i sine konduitelister $^{10/3}$ 1764 følgende om ham: „Secondl. Jacob Grüner, 21 Aar gammel, tjent 6 Aar, Søn av oberstl. Grüner, før i dette Regm., er en hurtig og anseelig Officer, som ikke alene vel har appliceret sig på Infanteritjenesten og derfor bedst han blev employeret i Ingeniør-Etaten, da regm. desuden har mange Under-officerer i no. stående reforméofficerer, hvorved Tienesten fast ikke kan bestrides“. I 1764 blev grenaderkorpset og garden redusert. Den $^{28/2}$ d. å. blev Jacob Grüner virkelig premierl. ved det plønske regm.s oprettelse med ansiennitet fra $^{8/12}$ 1762, som sekondl. i garden. Den $^{8/6}$ 1765 reiste han over Helsingør til Kjøbenhavn, hvor han blev noen dager. Efter ordre videre til Rendsburg, hvor det plønske regm. lå i garnison. I den tid han lå i Kjøbenhavn hadde han fast taffel hos prins Fredrik Carl Ferdinand av Bevern, der dengang var oberstl. ved det plønske regm. Prinsen blev hans venn for livet.

Den $^{31/3}$ 1767 virkelig prl. i kgl. artillerikorps. Det plønske regm. blev nemlig tre uker etter redusert og stukket inn i andre regimenter. Han reiste så over til Kjøbenhavn. I begynnelsen av desember d. å. blev han kommandert til Ribe og andre byer for å hente rekrutter til korpset. Dette var under datidens forhold en meget lang reise og han vendte ikke tilbake før midt i januar 1768. Den $^{15/9}$ 1768 blev han kommandert et par måneder til Fredriksverk for å prøve krudt og kanoner, og blev eksersermester ved korpset fra 1771. I januar måned 1773 blev han sendt til Helsingør for å eksersere det derliggende detachement. $^{4/2}$ 1775 blev han kaptein i artilleriet, $^{1/4}$ fikk han kompani. Han blev idetheletat anvendt meget i praktisk virksomhet.

Den $^{9/2}$ 1781 blev han utnevnt til kammerherre med ansiennitet fra $^{24/10}$ 1780. Efter den tids skikk var det utelukkende adelsmenn, der blev kammerherrer. Man har måskje ansett J. Grüner som adelig, fordi generalmajor Gustaf Grüner var det. Jacob Grüner brukte alltid det adelige Grünerske våben helt med urette. Efter at han blev gift med frk. Rosenørn brukte han en forbindelse av det Grünerske og det Rosenørnske våben.

Han besøkte Valle i 1782, var da meget munter og befant sig bedre ved det frie liv i Norge enn i Kjøbenhavn. (Brev fra hans søster Cathrina Gr. i Kjøbenhavn). Den $^{11/5}$ 1787 blev han betrodd et meget anstrengende hverv. Han reiste forut for H. K. H. kronprinsen til en rekke inf. regm. rundt i landet. Han hadde ordre til ved hvert regm. å påse „regimentenes kanoneksersis“, samt undervise i hvorledes artilleriet skulde manøvrere sammen med infanteriet.

Artillerieksersisen må ha vært regiment-artillerieksersis, som da nettop på den tid var kommet igang. I Kolding hvor det siste regm. blev mønstret hadde han ordre til å oppebie kronprinsens ankomst for å være tilstede ved manøvreringen. Det var en tur på 125 danske mil som næsten alle måtte tilbakelegges om natten fra et sted til et annet, om dagen måtte han eksercere.

Den ^{12/10} 1787 blev han premiermajor i det kgl. art. korps, kommandert til Rendsburg, men med tillatelse til å bli i Kjøbenhavn til foråret. En reise fra Kjøbenhavn til Rendsburg foregikk i de dager ikke så lettvinnt. Han gir selv en beskrivelse av reisen.

„^{20/4} 1788 gik jeg med Familie ombord paa en femersk Jagt, ^{21/4} laa vi stille paa Kjøbenhavns Red paa Grund av Storm, ^{22/4} under Seil, ^{23/4} krydsende mellem Steven og Falsterbo i haardt Veir, om Aftenen til Ankers under Møens Klint, laa der i fire Dage i rasende Veir, ^{27/4} ankrede op, ^{28/4} til ankers ved Geddeby paa Falster, ^{30/4} i Femersund, ^{1/5} ind i den nye Kanal (den Schlesvig-Holstenske) passerede 3 Sluser til Landwehr Bro, ^{27 1/2} Fot høiere end Østersjøen, ^{2/5} de to andre Sluser og ankom om Eftermiddagen til Rendsburg efter 13 Dages Reise“.

Den ^{23/5} 1788 mottok han ordre om å komme tilbake som tjenestegjørende major ved korpset i Kjøbenhavn. Formedelst urolighetene med Sverige stod han i oktober og november måned på feltfot og hadde rasjoner som brigademajor „på 7 hester“. I denne tid bestyrte han hele korpsets kommando og kontorene i Kjøbenhavn, da kommandøren over korpset var i Norge og ved trossene i Sverige.

^{4/11} 1789 blev han ansatt som kavaler hos Hans fyrstelige Durchlauchtighed Prins Carl til Hessen - Cassel. Han fulgte prinsen på forskjellige reiser og fikk bl. a. i present „en prægtig Gulddaase med ægte Perler besatte“ og „et Guldetui med blaa Emaillé og Medallion paa begge Sider, paa Laaget var indfattet med Diamanter: Souvenir d' amitié“. Disse gjenstander og noen andre av samme slags gikk etter Grüners død over til sønnen kaptein P. O. R. Grüner. Ved den store armereduksjon i 1815 da de offiserer som måtte gå av holdt på å sulte ihjel, måtte P. O. R. Grüner skille sig ved disse kostbare gjenstande for å kunne leve.

Den ^{22/5} 1790 blev Jacob Gr. virkelig oberstløytnant i korpset og kommandør for artilleridetasjementet i Norge. I arméen hadde han 95 majorer foran sig. Han flyttet forøvrig ikke op til Norge men forblev i Kjøbenhavn. I årene 1791—93 var han ansatt som økonomisk direktør for det kgl. milit. selskap i Kjøbenhavn og blev anvist kvarter på Gjethuset (kanonstøperiet). ^{23/3} 1793 blev han forflyttet som virkelig oberstl. og kommandør for det nordenfjelske nat. inf. regm. i Fredrikstad i Norge med 300 rdl. tillegg. Den ^{11/3} reiste han med familie sjøveien til Norge; 5 ganger blev skibet drevet tilbake fra Nordsjøen, men ankom tilslutt lykkelig og vel til Fredrikstad ^{25/6} hvor han overtok regimentet.

^{15/6} 1795 presenterte han regimentet for første gang for kommanderende general sønnenfjells Mansbach, som også beså de av Grüner foretatte forbedringer i kasernene i Fredrikstad. I inspeksjonsrapporten uttrykker Mansbach sin tilfredshet. Der kom også et lignende brev til regimentet fra kommanderende general Hs. Durchlauchtighed Prinsen av Hessen. Til mønstringen for general Mansbach og den derpå følgende feltmanøvre hadde Grüner

utarbeidet en meget omhyggelig og detaljert „supposition“. At dømme efter denne plan, der er i mitt eie, kom regimentet neppe utenfor ekserserplassen Barakkesletten. Således var den tids manøvre.

I 1799 opprettet han med kommanderende generals tillatelse en undervisningsanstalt i Fredrikstad for over- og underbefal, hvor kaptein Prydz foredrog matematik og tjenesten i garnisonen og i felt. Dette var visstnok den første regimentsbefalskole i landet.

Under krigen mellom Danmark og England i 1801 blev det nordenfjelske regm. forlagt til vestsiden av Christianiafjorden. Grüner hadde standkvarter i Sandefjord og kommanderte alle tropper av inf., jegere og artilleri, som kantonerte på den østre side av Laugen, likesom han i kommanderende generals fravær hadde overbefalet over samtlige tropper.

^{15/1} 1802 blev han karakterisert oberst av infanteriet, og ^{23/3} 1804 virkelig kommandør for det nordenfjellske regm. og chef for livkompaniet med 1500 rdl. årlig gasje. Og i 1804 kommandant i Fredrikstad med årlig tillegg av 300 rdl. og alle revenantbons, fri bolig m. v. der var tillagt dette embede.

Han døde ^{5/2} 1805 i Fredrikstad, begravet på byens kirkegård ^{18/2}. Han vilde 2 dager efter sin død være blitt utnevnt til generalmajor.

Grüner var ingen formuende mann, utgått fra sine foreldres fattige hjem med 13 barn. Men han var en kyndig mann i sitt fag og en dyktig ekserør. Han hadde vært chef for artilleriets ekserserskole i 18 år.

Han var vittig og humoristisk.

Han synes å ha vært avholdt i Kjøbenhavn, hvor han gikk under navn av „kønne Grüner“. I konduitelistene angis han å være en mann av høi statur. Hans kone arvet adskillig efter sine pårørende.

Han var som datidens skikk var streng med sine barns opdragelse. Det må ha vært et kjærlig forhold mellom ham og hans søsken, hvilket sees av hans bror Friderichs brever. Denne får fra broren i brever fra Kjøbenhavn nøiaktige instruksjoner om hvorledes militære manøvrer skal utføres, ledsaget av omhyggelige tegninger. Av brever fra broren Gerhard og søsteren Johanne Christine, der var gift med kaptein Pohlman, sees hvor nær disse søsken har stått hverandre. Der må ha bestått et meget venskapelig forhold mellom ham og prinsen av Hessen. De korresponderte med hinannen helt til Grüners død.

I norske Intelligens-Sedler nr. 8, tirsdag ^{26/2} 1805 finnes følgende gravskrift:
Ved Her, kammerherre Jacob v. Grüners død:

*En ædel Sjæl i et skönt Legeme,
prydet med Kundskaber – og skjeldne Naturgaver,
gav Dig Ret til fortrinlig Agtelse og Hæder.
Redelig og blid Adfærd gjorde Dig yndet og elsket,
Derom vidner den hæderfulde Maade, Du bragtes til Dit Hvilested
og de Taarer jeg saa flyde ved Din Grav,
Dog ikke alle kjendte Dit sande Værd
Men mange — mange føle Dypt Dit Savn.*

*Da Lykken — mest smilende — i blideste Udsigter,
foer Dødens kolde Haand over din Isse —
Du segnede —
og Vemods — hede — ømme Taarer
fløde ved Din Urne.*

Grüner blev forlovet i Jylland den $12/9$ 1775 med Benedicta Maria Rosenørn på gården Aakjær, gift samme sted $19/4$ 1776. Hun var født $7/4$ 1748, død $9/3$ 1813 på Fredrikshald, begravet på Emanuels kirkegård.

Hun var datter av konferensråd og amtmann over Falster Peder Otto Rosenørn, født $24/6$ 1708, død $7/2$ 1751 og hustru Eva Margrethe Grüner (generalmajor Gustaf Grüners datter). De blev hjemmevidd på Aakjær $19/4$ 1776. Dagen efter gjorde de sitt testamente.

I ekteskapet var der 5 barn (se nedenfor).

XIII. *Bente Marie Grüner* født på Valle $9/3$ 1746 død s. st. $14/11$ 1769, ugift. Genm. Fr. Grüner skriver: „Hun har altid været hjemme hos vore Foreldre og siden fra 1762 hos mig til Forsorg til hendes Død“.

Oberst Jacob Grüners 5 barn:

1. *Benedicte Anthonette Grüner* født $27/4$ 1778 i Kjøbenhavn, død $6/7$ 1779.
2. *Christian Friderich Grüner* født $13/10$ 1779 i Kjøbenhavn, død $28/6$ 1817 i Kristiania, ugift.

Han blev døpt i Garnisonskirken i Kjøbenhavn $3/11$ 1779. Faddere: Kammerherre Krabbe, frk. Grüner, kammerherre Bülow, kammerherre Rosenørn, oberstl. Grüner, kammerjunker Sehested, kammerråd Wormschiold.

Han fulgte foreldrene til Rendsborg $20/4$ 1788 og tilbake $4/9$ s. å., blev ansatt som stykkjunker i artillerikorpsset 9 år gammel den $4/9$ 1788, det vil si, blev satt i nr. og fikk gasje; konfirmert $2/4$ 1793, han hadde altså da vært stykkjunker i 5 år, fulgte sine foreldre til Fredrikstad og blev ansatt som fenrik à la suite ved Nordenfjelske regm. $12/4$ 1793 og begynte å gjøre tjeneste ved regimentet. $19/7$ 1795 forflyttet han som virkelig fenrik til Sønnenfjelske regm. (Fredrikshald) $24/4$ ($12/5$) 1798 secondl., $31/5$ 1799 prm.l., $19/6$ 1801 ved Borge nat. komp., fortsatt til gev. komp. $14/7$ 1804. Kaptein og chef for Skibtvedt (nat.) komp. $30/3$ 1805, kommando over et musketerkomp. $1/5$ 1805, chef for Iddske komp. $7/3$ 1810, kaptein i Akershus skarpskytterregm. $1/7$ 1810, chef for Skibtvedt komp. $31/11$ 1811, chef for et gev. komp. $26/11$ 1811.

Kaptein Christian Friderich Grüner

I sønnenfjelske regm.s kopibok for $10/8$ 1815 står følgende uttalelse: „Kaptein Christian Fredrik Grüner der siden $16/4$ 1798 har tilhørt Regm. har i den Tid givet Prøver på mildt. Brugbarhed og udmerket Tjenesteiver. Han har således ei alene aldrig nogensinde været tiltalt eller straffet for nogen Forbrydelse men tvertimod vist et så udmerket Forhold at stedse har ageret som før og fraregnet at hans svagelige Helbredsforfatning endnu fremdeles må vedblive at regne ham blandt dets fortrinligste Officerer“.

Han bodde på Fredrikshald, hvor han i mai 1805 hadde kjøpt oberst Holsts gård for 1700 rdl.

3. *Eva Margrethe Grüner* født $10/12$ 1780 i Kjøbenhavn, død $29/12$ 1825, gift $25/7$ 1809 med bataljonschirurg Johan Hinrich Prætorius født $1/2$ 1752 på Citadellet i Kjøbenhavn, død $17/8$ 1833 i Fredrikstad.

Prætorius gjorde tjeneste som chirurg fra 1774, blev $1/11$ 1788 ansatt som kompanifeltskjær i den norske arme, avreiste samme år fra Kjøbenhavn til Fredrikstad, blev bataljonschirurg $15/1$ 1790 ved sønnenfjelske regm. I året 1790 blev han permittert for å ta eksamen, men blev allerede året efter kalt tilbake. Han hadde ikke eksamen men fikk allikevel 1812 Licentia practicandi.

Han tok avskjed $23/5$ 1812. I den siste tid hadde han vært blind. Han bodde i Fredrikstad, en tid på gården Spetalen i Glemminge. Han var 3 ganger gift og hadde i alt 18 barn.

Første gang gift $30/9$ 1736 med jomfru Abel Christine Wülner født 1771, død $7/8$ 1808.

Annen gang gift med E. M. Grüner, i ekteskapet var der 6 barn.

- Jacob Grüner Rosenørn Prætorius født $19/2$ 1812 på Amundrød, sjømann, gift med jfr. Emilie Brun fra Tønsberg, 3 barn.
- Benedicte Christiane Prætorius født $1/6$ 1813 på Spetalen, død ganske ung.
- Johanne Margrethe Prætorius født $2/6$ 1814 på Spetalen, død $29/6$ 1905 i Kristiania. Hun var fra året 1830 i huset hos sin onkel tollkasserer Grüner og hustru. Hun styrte huset der til 1877. Hun gikk i Grünerfamilien under navn av „tante Hanna“.
- Fredrikke Cathrine Prætorius født 1816, død som barn.
- Carl August Prætorius født $27/4$ 1817, død $8/6$ 1879, sjømann, tollrorskarl, gift med Kristine Marie Nielsen. En datter.
- Julius Emil Prætorius født $28/2$ 1822 på Spetalen, død $20/5$ 1888 i Gøteborg, sjømann, gift to ganger i Gøteborg, flere barn.

4. *Peter Otto Rosenørn Grüner* født $24/10$ 1783 i Kjøbenhavn, død $11/11$ 1847 i Bergen. Han blev opkalt efter sin morfar og døpt i Garnisonskirken i Kjøbenhavn den $20/11$ 1783. Faddere var: Justitsråd madame Wormschiold, frk. Ellebrecht (datter av kommandør Ellebrecht), kammerherre Brochel, kammerherre og major Scheel av artilleriet, oberstl. Grüner, kammerherre og jaktjunker løytnant Selmer av artilleriet.

I en håndrulle i artilleribrigadens arkiv over artillerikorpsset, forfattet $\frac{1}{11}$ 1776 av løytnant Løbau finnes opført under stykkjunkere: nr. 7 Peter Otto Rosenørn Grüner opholdssted hos foreldrene — foreldrenes stand, kammerherre og oberstl., satt i nr. $\frac{1}{5}$ 1793. Han var nettop gammel nok til som sønn av en artilleriofficer å kunne få denne ansettelse, formodentlig vilde han derved lettere komme inn i

Kaptein og tollkasserer Peter Otto Rosenørn Grüner

infanteriet. Dessuten fikk han gasje fra denne dag. Samme år reiste han med sine foreldre til Fredrikstad. Han blev sammen med sin søster Eva konfirmert $\frac{23}{4}$ 1796, denne dag gav faren følgende feltrop og løsen „Held for Eva og Peter Grüner“.

Grüner blev fenrik à la suite $\frac{4}{3}$ 1800, $16\frac{1}{2}$ år gammel, secondl. $\frac{5}{3}$ 1802, prm.l. $\frac{23}{8}$ 1805 og var 1808 og 1809 brigadeadjutant hos generalm. H. G. Holst. Han reiste $\frac{17}{5}$ 1809 fra Kristiania til Kjøbenhavn og atter fra Kjøbenhavn $\frac{23}{5}$ med brev

datert $22/5$ fra kongen til prins Christian August i Norge. Han var kaptein og kvartermester i 1811, blev innkvartert på Trosvig ved Fredrikstad og blev her forlovet med datteren i huset Christine Siewers. Gikk 1816 à la suite og blev magasinforvalter i Fredrikstad under den kgl. Commisariat-commission. Dette gjorde han efter sin svigerfars ønske, der fant, at dette var en bedre stilling enn

Christine Marie Grüner født Siewers

å være officer; men tvertimot, da krigen var over kom han på bar bakke. Det ser ut som han har vært hårdt behandlet; ti han blev ikke mere opført på listene og fikk ikke vartpenger som de øvrige officerer ved armereduksjonen av 1818.

Gift $4/9$ 1813 med Christine Siewers født $8/6$ 1795, døpt i Fredrikstad $12/6$ (blandt fadderne var oberst J. Grüner) død $17/2$ 1877 i Kristiania, begravet på Krist kirkegård. Datter av krigsråd Hans Siewers til Trosvig født $20/8$ 1758, død $1/5$ 1839 på Trosvig, og Susanne Cathrine Sophie Huitfeldt født $4/9$ 1766, død $15/10$ 1862. Viel-

sen fant sted ifølge kgl. bevilgning i huset hos krigsråd Siewers. Som nygifte bodde de først på Kniple ved Fredrikstad, hvor de stadig hadde innkvartering av fremmede militære. Senere på Christianslund. De hadde det visstnok meget smått i denne krigens vanskelige tid. Ennu har man i familien en smuk skrivepult, som en av de svenske officerer hadde hatt med fra krigen i Tyskland.

Grüner gjorde 1813 en tur til Kjøbenhavn og Aarhus, 1820 til Stockholm, 1824 til Kjøbenhavn og Hamburg. Hvad disse reiser gjaldt vet man ikke, da derom ikke er nogen optegnelser; men formodentlig søkte han å skaffe sig et levebrød. Så kom hjelpen!

Natten mellem 13. og 14. august 1820 kom amtmann Sibbern kjørende til Christianslund; Grüner skulde straks følge med ham til Fredrikshald for å bestyre Tollkassererembedet. Tollkassereren var nemlig kommet i kasseangel og var efter datidens skikk med engang satt på Fredriksten festning. Grüner blev samme morgen han kom til Fredrikshald konstituert som tollkasserer. Det varte flere år innen dommen over den fengslete tollkasserer falt. Først den 6/6 1825 blev Grüner utnevnt til tollkasserer på Fredrikshald.

I alle disse år han var konstituert vedblev familien å bo på Christianslund. Av og til kom han hjem på besøk, kom lørdag aften, reiste igjen søndag aften.

Efter utnevnelsen flyttet familien til Fredrikshald 24/10 1825, hvor der var bolig for tollkassereren i Tollbodbygningen der lå mellem torvet og bryggene.

Den 18/6 1826 brente Fredrikshalds by. Grüner reddet alt hvad staten tilhørte, hans hustru såvidt mulig hvad familien tilhørte. Hun fikk med sin manns portrett, men forsømte å ta med en del gamle familieportretter som til Grüners store sorg gikk med i branden. Det var visseligen de gamle Grünerske familieportretter som i sin tid hang på Valle, og hvorom er fortalt i forskjellige beskrivelser derfra. Ilden begynte på nordsiden og gikk i en fart over elven til sydsiden. Det var en meget tørr sommer og ilden fløi i det tørre gress. Om natten fikk familien husly på Eskeviggen hos fru Grüners morbror, major Arild Huitfeldt, men reiste senere tilbake til Christianslund 20/6 1826.

Grüner bygget nu hus på Fredrikshald ved en plass ved enden av Storkleven, mellem denne og opgangen til Knardal — nu Johan Stangs plass. Hans venn ingeniørkaptein Gedde var visstnok hans arkitekt. Da huset blev såvidt beboelig flyttet familien dit 29/9 1828. Fullt innredet blev ikke huset i Grüners tid. Tollbodkontoret var i gården, der ennu har sine svære brannsikre kjellere. Da han forlot Fredrikshald solgte han huset til den nye tollkasserer Heljesen (Helliesen) for 1000 spd, senere blev det solgt av denne til familien Stang som ennu eier det.

Den 31/3 1831 blev Grüner utnevnt til tollkasserer for „inngående“ i Bergen. Han reiste dit 18/6 1831.

Familien forblev på Trosvig til 1/8. Dengang tok det 8 dager med dampskib fra Moss til Bergen. Fra først av bodde familien oppe i „Klosteret“, derpå i „Böschen sine huuser“, et års tid på hvert sted, og endelig i kjøbmann Riges gård ved Nyalmeningen likeoverfor Løveapoteket. Her bodde familien inntil enken efter branden i Bergen i 1855 flyttet til Kristiania.

Bergens tollkasserembede var et godt embede. Grüner fikk betalt sin gjeld og sparte ikke på omkostningene ved sine barns utdanning. Han etterlot sig en del midler. For sin hustru innsatte han i Enkekassen til høieste pensjon 440 spd. årlig, hvorav hun levde godt i 25 år. Han var en nøiaktig og samvittighetsfull forretningsmann. Hans omsorg for at staten ikke skulde tape på overliggende tollvarer der skulde selges ved auksjon, gikk så vidt, at han undertiden selv kjøpte varer, som vakte hans hustrus bekymring, når de blev bragt hjem til henne. En gang kjøpte han en hel del brennevin. Det han ikke hadde bruk for selv, solgte han til sine venner for litt mere enn ingen ting, og var ikke langt fra å bli anklaget for ulovlig brennevinssalg. Han var meget godgjørende og hadde ondt for å si nei. Stiftamtmanden og tollinspektøren sa om ham, at han var alle dårers formynder. Han var ikke høi, og dertil temmelig korpulent. Han var venlig og alltid i godt humør. I en del år bodde familien om sommeren i Fløen ved Lungegårdsvannet. Grüner skulde herved tvinges til mosjon, han måtte da gå daglig mellem Fløen og tollboden (omtrent 1 km.).

Grüner gjorde mange reiser til utlandet, Tyskland, England og Frankrike, ja til og med til Rusland. På disse reiser var han alltid ledsaget av „tante Hanna“ (Hanna Prætorius). Han hadde nemlig en skade i det ene ben, som han aldri blev helbredet for. Han var som nevnt en svær mann og hjelp måtte han ha. Under sin reise til Rusland på et russisk skib falt han gjennom en luke ned i rummet, slapp fra det med livet men forslog sig. Hans dårlige ben blev derved dårligere, og dette voldte tilsist hans død. Han døde efter et kort sykeleie i Bergen 11/11 1847 og blev begravet på Nykirkens kirkegård. Stiftsprest Flottmann utførte jordpåkastelsen. Grüner vilde ingen gravtale ha. Han blev ifølge sitt eget ønske båret til graven „av 8 værdig trængende borgere“, der hver skulde ha 10 spd. herfor. På malmløsten over graven står:

*„Han var en god og ædel Mand
Den ros er stor, men den er sand“.*

Overlærer L. O. (Lyder) Sagen forfattet et gravvers sålydende:

*Imens vi lyse Fred over Graven, | Den skjænker os sin Fred igjen,
Thi han, som lagde Vandrestaven | Er nu os en forklarct Ven.
Alt her vi saae hans Rang med Lyst | Ei udenpaa, men i hans Bryst.
Som Edling nød han Livets Goder, | Men delte dem og rundelig,
Hvert Menneske var ham en Broder, | Naar værd sit Navn han viste sig.
Hvor andre flyede Armods Søn, | Han søgte ham saa blid i Løn.
Og derfor Kjærlighed ham fulgte | Gjennem Livet Tro og Huld,
Og derfor Øiet ei fordulgte | En Perle her ved Gravens Muld.
Med Krandsen paa hans Kistelaag | Vort Hjertes Pant han med sig tog
Held ham! Hans Vandel er os Borgen | At blandt de Gode hist han er
Det trøster os, — det mildner Sorgen | I Hjerterne, som han var kjær.
Den Trøst er stor som den er sand: | „Han var en god og ædel Mand“.*

Bergens Stiftstidende inneholdt følgende nekrolog:

„I Torsdags afgik Kaptein og Toldkasserer Grüner ved Døden efter længere Tids Sygdom. Han var en hæderlig agtet Embedsmand, og hans Tab vil be-

klages af mange, som han med sjelden Velgjørenhed i Stilhed rakte en hjælpsom Haand“.

1908 blev på grunn av gateregulering m. v. foretatt en oprydning på Nykirkens kirkegård. En mengde gravplater og jernkors blev solgt til et mekanisk verksted for 4 øre pr. kilo. Grüners familie hadde ikke kjent til denne oprydning, fikk i siste øieblikk reddet Grüners gravplate. Den ligger nu like inntil den ene kirkevegg.

Fru Christine Grüner forblev først boende i Bergen, men flyttet i 1855 til Kristiania og bodde sammen med sin sønn Hans i den såkalte „Enkegård“ i Svartfegerbakken, der hvor frimurerlosjen nu ligger. Da sønnen bygget hus i Oscars gate 28 i Homansbyen flyttet hun 4/10 1863 dit i en leilighet som var innrettet for henne.

Hun døde 17/2 1877, begravet på Christ kirkegård. Hun var et fromt elskeligt vesen, meget ordentlig i sitt hus, levde kun for sin mann og sine barn. Opdragelsen var noget anderledes dengang enn nu. I hennes barndomshjem måtte alle barna stå tilbords, når de spiste sammen med foreldrene. Hennes egne barn sa ikke du til sine foreldre men tiltalte dem i 3. person far og mor. Langt frem i tiden efter 1855 bad de voksne barn om tillatelse til å si du, og forslaget blev mottatt med hjertelig glede. Forholdet mellem foreldre og barn var meget hjertelig.

Tollkasserer P. O. R. Grüners barn.

1. *Benedicte Catharine (Cathinka) Grüner* født 15/6 1814 på Kniple ved Fredrikstad, død 7/6 1900.

Hun var et elskelig menneske, tjenstvillig, opofrende, fordringsløs og stilferdig, avholdt hvor hun viste sig. Gift 24/10 1833 med Christian Joachim Mohn, kjøbmann (i firmaet A. Mohn senior) født 31,3 1805, død 12/7 1880, sønn av kjøbmann i Bergen Albert Mohn og Cathrine Flottmann.

I ekteskapet var der 6 barn.

- a. *Albert Edvard Mohn* født 23/6 1836, død 25/6 1904 i Hamburg. Ugift. En tid forretningsmann i Rusland. Meget musikalsk.
- b. *Maren Christine Sophie Siewers Mohn* f. 2/8 1837, død 25/12 1839.
- c. *Peter Otto Grüner Mohn* født 28/7 1838, kjøbmann i Bergen fra 1860, (firma Otto Mohn) gift I. gang 16/11 1860 med Marie Siegvarda Madsen født 12/12 1840, død 22/7 1874, datter av kjøbmann i Bergen Mads Madsen født 5/10 1813, død 21/1 1896 og Anna Cicilie Laurentze Heiberg født 8/2 1809, død 26/10 1874.

Gift II. gang 30/9 1875 med Astrid Constance Eimstad født 4/7 1855, død 6/1

Benedicte Cathrine (Cathinka) Mohn født Grüner

1931, datter av kjøbmenn i Bergen Bryngjeld Olsen Eimstad født $^{30/7}$ 1824 og Sara Oline Nielsen født $^{3/4}$ 1824, død $^{11/12}$ 1907.

- d. *Christian Benedict Mohn* født $^{7/1}$ 1840, død $^{31/7}$ 1933 i Lyngby i Danmark, ingeniør, eier av Christiania maskinverksted, som han drev op til en betydelig bedrift, premierløytnant ved Christiania brandkorps 1876, gift $^{19/1}$ 1869 med Caroline Amalie Kløvstad født $^{10/6}$ 1847, død $^{22/5}$ 1908, datter av fullmektig Carl August Kløvstad født $^{20/9}$ 1848, død $^{22/4}$ 1877 og Ingeborg Christensen født $^{6/4}$ 1812, død $^{28/11}$ 1890. I ekteskapet var der 3 barn.
- e. *Christine Marie Mohn* født $^{28/6}$ 1841, død $^{26/1}$ 1930 i Stockholm, gift $^{25/4}$ 1865 med Lauritz Thuri Thrap Meyer født $^{12/4}$ 1835, død $^{27/3}$ 1912, kjøbmenn i Bergen, (firma Døschers & Co.), sønn av skibsmegler Johan Busch Meyer født $^{17/6}$ 1801, død $^{20/1}$ 1880 og Henriette Christine Thrap f. $^{3/6}$ 1812, død $^{8/10}$ 1833. 3 barn.
- f. *Carl Gustav Mohn* født $^{18/7}$ 1845, død $^{21/1}$ 1893 i København, hvor han hadde levet en lang rekke år, gift $^{25/4}$ 1882 med Cathrine Elisabeth Eide født $^{2/6}$ 1863, datter av I. Eide, gårdeier i Spring Creek, U. S. A. og Olga Jensen. Etter C. G. Mohns død flyttet enken til Bergen. C. G. Mohn forfattet stamtavlen av 1881 over slekten Mohn.

2. *Hans Jacob Grüner* født $^{1/3}$ 1817 på Kniple, død $^{15/6}$ 1820, begravet ved Glemminge kirke.

3. *Carl Christian Grüner* født $^{3/8}$ 1819 på Christianslund, død $^{20/8}$ 1893 i Paris. Hjemmedåben bekreftet i Glemminge kirke $^{10/3}$ 1819.

Gikk på latinskolen i Bergen, tok artium 1830. Måske påvirket av overlærer Lyder Sagen begynte han å studere teologi og blev cand. teol. 1845, men fant, at det ikke var hans fag. Allerede fra ung av var han radikal i sine anskuelser. Han var med i studentertoget til København 1845 og foretok en flere måneders reise til Tyskland, kom tilbake og kastet sig over det juridiske studium. Tok juridisk eksamen i 1850. Etter eksamen gikk han ledig, kunde ikke få sig nogen stilling. Han var skuffet herover. Nettopp da kom gullfeberen fra det nye lykkens land Californien og han reiste derover for å forsøke sig. Det var dengang ingen lettvent reise. Han reiste med skib „America Paket“ rundt Kap Horn $^{20/12}$ 1850. Der var 70 passasjerer ombord, det var en lang strabasiøs reise. De kom til Californien etter 8 måneder, nemlig den $^{8/9}$ 1851.

Han arbeidet nu som gullgraver, strevet i flere år og slet mangen gang ondt.

En tid hadde han arbeide som inspektør ved vannlednings- og kanalarbeide ved Sonora og Columbia. Hans brever til hans mor i denne tid var interessante, efter hans eget ønske fikk han dem tilbake efter morens død. Desverre er de forsvunnet. Etter 10 års forløp, i 1860, kom han tilbake til Norge og bodde hos sin bror Hans i Møllergaten. Reiste så til Paris, kom inn i en skinnforretning, der preparerte finere skinn til porteføljer og desslike. Etter 12 år, i 1872 var han atter hjemme i Norge en kort tur.

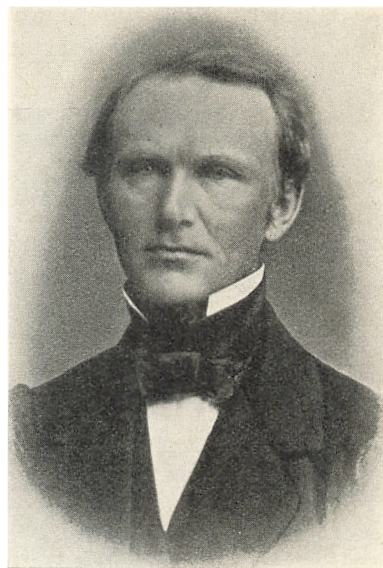
Han levede i Paris under tyskernes beleiring i 1871. Da byen stod på nippet til å bli innesluttet fikk han mulighet for å slippe ut og komme hjem over Havre, men han vilde ikke. Han blev i Paris under hele beleiringen, var med på å spise dyrene fra den zoologiske have samt rotter som man kjøpte i dyre domme på gatene. Han led ondt og var engang nær ved å bli skutt som utlending. Man så dengang skjevt til alle fremmede, mange blev pågrepet som mistenkelige, som „mouche“, og uten videre satt op mot en mur og skutt. Men han syntes allikevel denne periode av livet var den mest interessante han hadde oplevet. Min far fikk balongbrev fra ham fra Paris i den tid.

Han var ivrig republikaner. Han og hans bror var av helt forskjellige anskuelser hvad politikk angår, men forholdet mellom dem var tiltross for dette det aller beste.

Hans økonomiske kår var aldri glimrende, men han var fordringsløs og fornøyd med sin tilværelse. Han tjente en del ved sitt arbeide og arvet en del etter sine foreldre. For denne arv kjøpte han en livrente. Hans søster, Cathinca Mohn avsatte en sum for ham således at han fikk i renter 1200 frcs. årlig.

Han bodde dels på Montmartre, dels i Quartier du Temple. Han var meget glad i sin bror Hans's barn, to av disse var også i Paris og besøkte ham som gutter.

Han døde ensom i Paris 74 år gammel, og blev begravet på Cimetière de Patin i l'arrondissement La Villette.

Cand. leol. og cand. jur.
Carl Christian Grüner

4. *Hans Jacob Rosenørn Grüner* f. 4/9 1822 på Christianslund ved Fredrikstad, død 19/4 1912 i Kristiania, begravet på Vestre Gravlund, døpt i Glemminge kirke 8/6 1823.

I Fredrikshald gikk han på skole hos underofficer Thilesen, som var en streng ordensmann men også en velvillig mann. Da Grüner forlot skolen ved sin flyttelse til Bergen fikk han av Thilesen i flittighetsbelønning en sølv 8 skilling (ansiktsskilling) der ennu finnes i familiens eie. I Bergen gikk Grüner på skole hos Anderson, en Stockholmer, der i Stockholm hadde levet et lystig liv og var nødt til å forsvinne derfra. Noen lærdom hadde Anderson ikke, men han forstod å holde orden, hvilket etter datidens skikk opnåddes ved hyppig anvendelse av pryl. Da Anderson døde 1833 var hele skolen i likbegjengelsen og det blev pålagt alle guttene å ha floshatt; Grüner var da kun 11 år. Han sier „Gud vet, hvor alle de floshatter kom fra og hvor de blev av“. Fra denne skole kom han i 1834 inn på latinskolen. Her var ansatt Lyder Sagen, denne lærte elevene norsk og at

tenke. I 1838 blev han tatt ut av latinskolen for å forberede sig til optagelse på krigsskolen og reiste samme år til Kristiania. Man drog dengang med båt til Lærdalsøren, og så videre med skyss til Kristiania; eller man brukte apostlenes hester. Kom inn på løytnant P. Strøms militære forberedelsesinstitutt. I 1840 blev han innkalt til krigsskolen og blev kadett i 2. klasse. Fikk officerseksamen i 1842

Oberst Hans Jacob Rosenørn Grüner

og blev utnevnt til surn. sekondl. i Bergenske brigade $\frac{6}{3}$ 43, hadde da allerede gjort tjeneste i nogen tid i brigaden, passerte gradene som det dengang het på Bergenhus ved vaktjeneste m. v. Gjorde så tjeneste i rekruttskole på Engen i Bergen. Korpssamlingen var innstillet det år og istedet blev der avholdt brigadesamling på Lærdalsøren. Han uttaler herom: „Man troede kanske at lære noget i en sådan samling, men efter min mening var det ligeså ufrugtbringende som alle de andre brigadesamlinger som jeg har bivånet“.

Da han var surn. og ingen tjeneste hadde reiste han i september måned til Kjøbenhavn og blev der til i februar. I denne tid gikk han på Polyteknikum samt studerte tegning, både perspektiv tegning og descriptiv geometri som dengang var noget nytt. Han tok også undervisning i sprog.

Av sin far fikk han 16 spd. måneden og måtte greie sig med dette. Han

Eline Charlotte Grüner født Grüner

sier selv: „det var ikke greit å klare sig med denne sum, når man også skulde more sig litt“.

Januar 1844 fikk han beskjed fra den milt. høiskole, at han kunde få adgang til det kursus som skulde begynne $\frac{1}{7}$. For å utdanne sig videre i fransk reiste han til Paris. Denne reise foregikk dengang med diligence. Den $\frac{26}{3}$ var alle nordmenn i Paris innkalt til legasjonschefen, grev Løwenhjelm for å avlegge ed til kong Oscar I. Så høitidelig foregikk det dengang. Hjemreisen gikk fremdeles

med diligence over Strasbourg, en rekke byer i Sachsen, over Berlin og videre til Kjøbenhavn og derfra hjem til Kristiania for å begynne på Høiskolen.

Den $\frac{6}{12}$ 1845 blev Grüner utnevnt til virkelig sekondl. i Bergenske brigade, og $\frac{18}{6}$ 1847 til lignende stilling i 1. akersh. brigade, avla høiskoleeksamen i 1847. Den gang tok eksamen 5 måneder fra mai—september, hvorefter fulgte ekserserskole på Etterstad i 7 uker. I februar blev han beordret til garnisonstjeneste på Fredriksten, hvor han forblev et halvt års tid. Fra denne tjenstgjøring foreligger der nogen meget interessante tegninger av festningen som den dengang var. Den $\frac{17}{6}$ 1847 blev han sekondløytnant i artilleriet.

Der var krig mellom Danmark og Preussen, men i juli måned 1849 blev der avsluttet en våbenstilstand mellom disse to land. Under denne skulde Syd-Schlesvig besettes av Preussen og Nord-Schlesvig av et neutralt svensk-norsk troppekorps. Demarkasjonslinjen var lagt mellom Flensburg og byen Schlesvig. Det neutrale troppekorps blev ca. 4000 mann under kommando av den svenske generalmajor O. A. Malmborg, med adjutant norsk kaptein Borchgrevink. Av norske tropper blev sendt ned: Numedals korps 640 mann, oberst Schrøder, Norske Jegerkorps 200 mann, major Brandt, en halv eskadron, rittmester J. C. Grüner, et halvbatteri på 4 stykker 12 punds kanoner med 2 ammunisjonsvogner m. v., kaptein F. W. Fischer, pr.løytnant H. H. Rode, sekondløytnant H. J. R. Grüner. I sin dagbok forteller Grüner mange morsomme historier fra dette tokt.

I Kristiania blev batteriet innskibet på seilskibene Clio, Albertine og Venus. Avreisen var fastsatt til tirsdag $\frac{21}{8}$ kl. $10\frac{1}{2}$ formiddag, men man kom ikke avsted før om eftermiddagen, da dampskibet Carl Johan kom og tok dem på slep. Neste morgen da man vågnet lå man til ankers ved Filtvedt. Her blev man liggende på grunn av motvind i fire dager til $\frac{25}{8}$ og passerte denne dag Færder. Man møtte storm og styggvær, tilstanden ombord var elendig. Endelig nådde man fredag $\frac{31}{8}$ Flensburg. Det gikk ikke fort dengang, 10 dages reise fra Kristiania. Nogen av de andre skiber, hvor batterichefen var ombord kom ikke frem før $\frac{6}{9}$.

Den $\frac{10}{9}$ avmarsjerte halv batteriet til Apenrade, hvor det blev forlagt i kvarter. Mannskapene hadde forpleining hos sine kvarterverter. De levede godt. Man hadde intet annet å gjøre enn å eksersere på en elendig ekserserplass — og more sig. Og det gjorde man visstnok til gagns. Da danskene $\frac{16}{3}$ 1850 begynte å rykke inn i Schlesvig og krigen igjen tok til reiste nordmennene hjem og batteriet blev dimitert i Fredrikstad $\frac{9}{8}$ 1850.

I oktober måned dette år startet Grüner på en lengere utenlandsreise for som han sier „å se sig om i verden, se andre land, se andre folk, høre andre sprog og betrakte andre artillerier“. Det var en studiereise og der åpnedes ham adgang til meget inngående studier av fremmede artillerier under denne lange reise gjennom Tyskland, Østerrike, Italien, Frankrike og tilslutt England, hvor der i London avholdtes den første store verdensutstilling. Samtidig utdannet han sig i sprog. Latin hadde han lest før. Han talte fransk, tysk, engelsk og noget italiensk. Reisen foregikk med diligence.

Han besøkte dessuten en rekke kruttfabrikker, geværfabrikker, støperier og militære verksteder og medbragte hjem tegninger til de første lavetter av jern. I Belgien kom han i forbindelse med kaptein Navez, der hadde konstruert et elektrisk-ballistisk instrument til måling av projektilers initialhastighet. Kapt. Navez hadde løst problemet som så mange før hadde arbeidet med. Apparatet blev innført hos oss og bruktes i mange år inntil det blev avløst av det senere Le Boulanger's apparat, der også blev innført til Norge av Grüner.

Efter sin hjemkomst blev han laboratorieofficer og forblev dette til 1856.

Ingeniørene ved Kristiania gassverk ønsket å danne en polyteknisk forening. Der blev sammenkalt ²³/₆ et møte av interesserte menn hvoriblandt Grüner. Foreningen kom istand, og Grüner holdt kort efter her et foredrag om daguerrotypie fortografering, som dengang var ganske nytt og som han hadde satt sig inn i i Bryssel og Paris. Foredraget blev inntatt i foreningens tidsskrift. I årene 1875 til 79 var han redaktør av Polyteknisk tidsskrift og foreningens direktør fra 1876 til 78, altså også under 25 års festen i 1877.

Den ¹⁸/₂ 1854 blev Grüner premierløytnant. Den ¹/₄ samme år blev han lærer i artilleri på krigsskolen, og innehadde denne post inntil ¹/₄ 1859.

1855 gjorde han atter en tre måneders utenlandsreise i studieøiemed.

Den ²³/₄ 1856 var han i bryllup på Nedre Foss hos rittmester Grüner, som han hadde lært å kjenne under Schlesvigtoktet. Rittmester Grüners datter Birgitte blev gift med kavaleriløytnant K. K. H. Brandt. Her blev Grüner kjent med rittmesterens annen datter Charlotte, som et år efter blev hans hustru.

Grüner blev tilbudt å bli lærer i fortifikasjon på Krigsskolen, men avskog dette tilbud. Han måtte dog fungere et års tid i 1857 inntil stillingen blev besatt.

I 1857 blev han overdradd å utarbeide et plancheverk over det norske artilleris materiell og måtte nu forlate sin stilling ved laboratoriet. Dette store verk foreligger ferdig fra hans hånd.

Den ³⁰/₁ 1858 blev han medlem av konstruksjons-kommisjonen, der dengang var meget innflytelsesrik. Blev stabskaptein ved 8. batteri ¹⁰/₅ 1858. Var som adjutant med den bataljon, der blev sendt til leiren ved Axvalla i juli måned 1858.

Var i 1859 direktør i Milt. Samfund sammen med generalmajor Fleischer og rittmester Næser. I 13 år var han medlem av tidsskriftets redaksjonskomite.

I november 1859 reiste han til Stockholm som medlem av den første norsk-svenske geværkommisjon.

For å gi et bilde av hvordan reisen dengang foregikk skal av Grüners dagbok anføres: først gikk det med jernbane til Lillestrømmen, derpå videre med skysshester landeveien til Stockholm. Vi kjørte i et gammelt skrammel av en kalesjevogn — arsenalvognen — egentlig til bruk for felttøimesteren samt brigadeføfen på deres inspeksjonsreiser. Den hadde ofte vært reparert og styrket med mange slags jernbeslag av arsenalets durable smede. Da vi en aften i mørket nærmet os Karlstad støtte vi på noget svært. Da vi spurte kusken hvad det var, svarede han: „Det var et saltlass“. Men hvordan gikk det med lasset? „Jo det gik i kring. Dette måtte vara en mycket tung vagn“.

Det var kongen som hadde truffet bestemmelse om denne felles geværkommissjon, der bl. a. skulde foreslå felles kaliber for norske og svenske geværer. Men svenskene vilde ikke ha nogen sådan kommisjon, og det varte meget lenge, før der kom nogen kommisjon istand og en slags forhandlinger kunde begynne. Vi hadde kammerladningsgeværer, svenskene munnladningsgeværer og for dette skulde man nu forsøke å få felles kaliber og ammunisjon.

De norske medlemmer kunde ikke reise hjem før like under jul, og da måtte de låne meier til sitt spetakkel av en vogn for å komme frem.

Tirsdag den $\frac{1}{3}$ 1860 var Grüner med ved det første forsøk med riflete kanoner hos oss. Disse kanoner benyttet franskmennene i Nord-Italien mot østerrikerne. Dette nye system gjorde en hel revolusjon i alle armeer.

I mai 1860 kjøpte Grüner tomt til hus i Homansbyen på Homanns og Raschs løkker, det nuværende Oscars gate 28. Betegnende for hvor langt dette dengang var „ute på landet“ var hans nærmestes uttalelse om hvor hans kjøp var lettsindig: „Du er gal, du må huske på at du har barn som skal på skolen“. Men huset blev bygget og man flyttet inn i det 1863.

Under Carl XV's kroning i Trondhjem i 1860 blev Grüner personlig av kongen tildelt Sverdordenen. Den $\frac{2}{9}$ s. å. blev han utnevnt til artillerikonstruktør, hvilket han var i 8 år.

I april måned 1861 reiste Grüner med det her i landet konstruerte fire linjers Lunds gevær til Bryssel til et større skytestevne. Der møtte representanter fra mange land. Under opholdet i Belgien reiste han også efter offentlig opdrag til Paris for å avlevere to av de i Norge nykonstruerte geværer til arsenalet i Paris.

Det er betegnende for hvor langt fremme Norge stod i dette geværspørsmål, at de øvrige i konkurransen deltagende geværer var munnladningsgeværer, mens vårt var kammerladningsgevær, et tilløp til bakladningsgevær. Dengang var det artilleriet der hos oss hadde med geværfabrikasjonen å gjøre, og da i første rekke artillerikonstruktøren.

De norske geværer vakte opsikt og var stadig de beste. Skytningen foregikk fra 50 alen op til 1000 alen. Grüner fikk Leopolds ordenen for sitt arbeide i Belgien. Under sitt ophold her benyttet han anledningen til å studere riflete kanoner og brandrør.

Ved kgl. resl. av $\frac{28}{5}$ 1861 blev det bestemt at der i tiden fra $\frac{21}{8}$ — $\frac{19}{9}$ skulde avholdes en 30 dages infanteriskyteskole på Gardermoen; det var den første skyteskole her i landet. Grüner skulde være leder og første instruktør. Han utarbeidet et program, der uten bemerkning blev approbert av armekommandoen.

Det hele var nytt og der måtte opsettes en leir på Gardermoen med kjøkkener og alt annet utstyr. Der blev skutt med 18-lødige K. L. G., 4 linjers K. L. G. tappgevær, kavalerikarabin, pistoler, Landmarks vollbøsser og nogle fremmede geværer. Med de 4 linjers K. L. G. blev der skutt på en avstand av inntil 1500 alen.

Ved kgl. res. av $\frac{18}{10}$ 1861 blev bestemt en kombinert norsk-svensk artillerikommissjon, å sammentrede i Kristiania. Grüner blev medlem av denne. Saken

angikk hvilket skyts landmilitæretaten og sjøetaten skulde være betenkt på å anskaffe. Kommisjonen gav intet resultat.

I den senere tid hadde man hatt mange kanonsprengninger i artilleriet. Grüner blev sammen med en annen officer beordret til å gjennomgå statens kruttbeholdninger, da man mente at kruttet var for sterkt sprengende. Grüner påviste at så var ikke tilfellet, men at de gamle støpejerns kanoner ikke var pålitelige. Han fremholdt at man måtte gå over til stålskanoner. Dette vakte stor motstand, da stålskanonene var meget dyrene, men etter nogen tid måtte man følge Grüners forslag i så henseende.

Den 26/9 1862 blev han innvalgt som medlem av kgl. Svenska Krigsvetenskaps-Akademien.

Var i juni måned 1863 medlem av den norsk-svenske artillerikommisjon i Stockholm angående kaliber for riflet feltskyts. Det hele rifletkanonspørsmål var en forholdsvis ny sak og ikke så lett å løse, når der samtidig skulde innføres enhetsskyts i Norge og Sverige.

Statsråd Wergeland startet det første reserveofficerskursus her i landet, en institusjon, som har holdt sig inntil den siste tid. Grüner var lærer i artilleri ved de første kurser.

1866 foretok han atter en utenlandsreise i studieøiemed til England, vesentlig for å studere undervannsminer, der dengang var en ganske ny sak. Hjemreisen lagdes over Paris og videre gjennom Tyskland og Danmark.

1866 blev han ridder av Dannebrog og den italienske St. Mauritius orden. I november dette år blev der atter avholdt en norsk-svensk artillerikommisjon i Stockholm, hvor Grüner var medlem. Det var spørsmål om å innføre kobberhylsepatroner m. v. Denne kommisjon gav et helt uventet resultat, nemlig innførelsen av Remington bakladegevær. Norge blev det første land i Europa som innførte bakladegevær med enhetspatron. Remingtongeværet beholdt den norske hær mange år fremover inntil man gikk over til magasingevær.

Da julen nærmet sig måtte kommisjonen avbryte sitt arbeide for å møtes på ny det neste år 1867. Kommisjonen sluttet sitt arbeide først langt ut i mars måned dette år.

Den 2/7 1867 blev Grüner chef for 7. batteri. Da Grüner gikk av som artillerikonstruktør blev der 1. mai 1868 utstedt følgende brigadeordre: „Kaptein og batterichef H. J. Grüner fratræder fra idag artillerikonstruktørposten, i hvilken anledning Generalfelttøimesteren må uttale sin anerkjendelse for den nidkjære og fortjenestfulde maade, hvorpaa kapteinen har bestyret denne post“.

Han blev chef for 6. batteri i 1868 og flyttet til Fredrikstad, chef for 4. batteri i 1872 og flyttet atter til Kristiania tilbake til sitt hus i Oscars gate. Var atter lærer på krigsskolen fra 1873—79, og blev oberstløytnant og chef for 5. bataljon 17/5 1879 med standkvarter Kristiansand, men innen flytningen fant sted blev han chef for 3. artilleribataljon, standkvarter Fredrikstad og flyttet dit. 1/1 1889 blev han oberst og chef for 2. feltartillerikorps sammesteds. Han forblev i denne stilling inntil han 1/1 1897 erholdt avskjed overensstemmende med den nye pensjonslov. Han

var dengang 74 år gammel. Han flyttet nu til Kristiania. Han var ridder av St. Olavs orden og fikk i 1904 -- 82 år gammel H. M. Kongens fortjenstmedalje i gull.

Ved sin avgang fra den militære tjeneste fikk han av 2. feltartillerikorps's utredere et vakkert krus med en anerkjennende adresse.

Grüner skrev en rekke artikler i dagspressen og fra 1853 til 1884 artikler og innlegg i Norsk Milt. Tidsskrift. Har dessuten skrevet: „Artilleriets Årsberetninger fra 1859—67, Våbenlære med træsnitt 1861, Våbenlære for reserveofficerer 1864, Forelæsninger i artilleri med plancher, Det kgl. norske art. og konstruksjonskom.-arbeide fra 1814—85, Beretning om Norges befæstninger 1902, Katalog over artillerimuseet på Akershus, II del, Beretninger om Det norske artilleri 1905.

Grüner var særdeles flink i tegning og maling, især da i kopiering. Han har således kopiert en rekke familieportretter, som nu er i oberst O. Grüners eie. Var ualmirdelig netthendt i all slags sløidarbeide. Han tegnet i Fredrikstad et rundskue tatt fra Rådhusårnet over byen 11 meter langt. Det finnes nu i Fredrikstad folkebibliotek. Han var i alt en fullendt ordensmann.

Han var meget interessert i kunst. Da han var flyttet til Kristiania som 74 år gammel mann besøkte han flittig de kunsthistoriske forelesninger på universitetet, særlig professor L. Dietrichsons. Professoren har i sine Erindringer omtalt ham: „Min eldste og trofasteste tilhører i senere dage — 12 år ældre end jeg selv — var den i alder næsten 90 år avdøde hædersmand Oberst H. J. R. Grüner. Denne fine noble mands bekjendtskab havde jeg allerede gjort i Stockholm i Carl XV's dage. Jeg følte mig straks tiltrukket av hans åpne, ridderlige væsen. Både som militær og som militærforfatter har han jo et høit agtet navn og det glædet mig, da han efter at have taget avsked og fæstet bolig i Christiania straks viste sig i mit auditorium. Der skulde være alvorlige hindringer i veien, når jeg ikke så hans fine grå krigshoved på den vante plads, altid på enden av bænken. Hvor trofast en tilhører han var vistest bedst derav, at når han en sjælden gang uteblev altid at sende mig sit kort med angivelse av grunden til hans fravær. — — — Efter endt forelæsning kom han ind på mit arbeidsværelse på universitetet og så fulgtes vi hjemad. Disse vandringer glemmer jeg aldrig. Klok og interessert førte han da forelæsningsens indhold videre i samtalens form og det var en nydelse at høre hans træffende bemerkninger og spøgefulde raisonement“.

I Norsk Biografisk Leksikon er bl. a. anført: „Grüner var en gjennomført militær av den beste gamle skole, nøiaktig og samvittighetsfull og bestemt — en utsøkt kavalier, beleven og korrekt“.

Grüner var en ivrig fotgjenger. Etter at han hadde forlatt militærtjenesten og helt til sine siste leveår vandret han hver sommer i fjellet, besteg Snehætten, Rondeslottet og mange andre, gikk over Besseggen 82 år gammel.

Den 18/5 1857 blev Grüner gift med Eline Charlotte Grüner født 9/3 1836, død 3/11 1916, begravet på Vestre Gravlund Oslo, datter av kavalerimajor Jens Christian Grüner født 15/9 1803, død 25/7 1857, eier av Nedre Foss, og hans hustru Birgitte Rosenvinge Koldrup født 1/8 1805 på Hoel gård, Furnes, død 17/11 1868 på Nedre Foss.

H. J. R. Grüner og hans hustru førte samme familienavn, men var kun fjernt beslektet. Saken var at en datter av myntmester Friederich Grüner, Anne Margrethe Grüner ^{24/1} 1677 blev gift med sogneprest Mogensen. I dette ekteskap var der 10 barn; tre av disse — en sønn og to døtre — antok navnet Grüner, og fra dennes sønn Peter Grüner, senere sogneprest til Romedal nedstammer Mølle-Grünerne.

Hans Jacob Rosenørn Grüner og hans hustru Charlotte levde i et ideelt ekteskap. De hadde 4 barn.

- I. *Otto Christian Grüner* født ^{9/6} 1859, død ^{28/4} 1863, begravet på Christ kirkegård i Kristiania.

Elisabeth Grüner født Patior

Konsul Carl Fredrik Grüner

- II. *Carl Fredrik Grüner* født ^{20/6} 1861 i Kristiania, døpt i Garnisonkirken, død ^{5/1} 1934 i Oslo, begravet Vestre gravlund.

Han gjennomgikk handelsgymnasiet i Kristiania. Den største del av sitt liv levde han utenfor Norge. Han drog først til Hamburg, senere til Argentina. Etter nogen tid til New-York, hvor han kom inn i det norsk-svenske konsulat som sekretær. Etter anmodning av den norsk-svenske generalkonsul Phillipson i Amsterdam reiste han 1892 over til dette kontor som sekretær. Fra tid til annen bestyrte han generalkonsulatet og blev visekonsul der ^{11/1} 1902. Da Phillipson tok avskjed blev der ansatt en hollænder som generalkonsul. Da unionen opløstes 1905 blev Grüner overdradd å bestyre generalkonsulatet inntil der kunde komme en ny ordning istand.

Der blev nu ansatt en hollænder uten fast gasje som generalkonsul, og Grüner fortsatte som vicekonsul med fast lønn. Samtidig flyttedes kontoret til Rotterdam.

Grüner bodde først i Rotterdam senere i Haag. 1917 feiret Grüner sitt 25 års jubileum som konsul. Handels og Sjøfarts tidende skriver herom: „Da han kom på kontoret om morgenen bugnet der av blomster. På hans skrivebord stod en veldig buket av roser fra det norske forbund i Holland, en stor sølvpokal med inskripsjon fra norske skibsførere i Rotterdam“, m. v.

Han forlot tjenesten den $20/6$ 1931 i henhold til aldersgrenseloven og flyttet så i 1932 hjem til Norge, hvor han bosatte sig i Oslo. Her døde han $5/1$ 1934.

I Aftenposten leses efter hans død: „Det er således et langt virke i den norske utenriksetat, og utallige er de tjenester konsul Grüner i særdeleshet under krigstiden viste sitt land og sine landsmenn“.

Han var ridder av St. Olavsordenens 1. klasse og officer av Oranje-Nassau-ordenen.

I Amsterdam blev Grüner den $26/5$ 1903 gift med Elisabeth Jacqueline Patoir født $23/10$ 1856 i Amsterdam, død $9/2$ 1932 i Haag, begravet i Amsterdam, datter av kaffemegler Jean Patoir født $21/5$ 1825, død $25/2$ 1885 og Maria Sophia Mattheijer født $1/7$ 1825, død $26/3$ 1897.

I ekteskapet var der ingen barn.

Oberst Axel Otto Grüner

Aslaug Lysholm Grüner født Lysholm

- III. *Axel Otto Grüner* født $15/5$ 1863 i Kristiania, døpt i Garnisonskirken $1/8$ 1863, blev student på reallinjen 1881, kadett 1882. Efter avlagt officerseksamen 1885 blev han surn. sekondløytnant i 1. akershusiske brigade $11/8$ 1885, virkelig sekl. i Kristiansandske brig. $3/4$ 1886, senere brigadeadjutant. Efter avlagt høiskoleeksamen blev han fra $1/1$ 1889 premierløytnant i artilleriet og adjutant ved 3.

feltartillerikorps $\frac{8}{3}$ 1889. Adjutant ved festnings- og bergartillerikorpsset $\frac{14}{10}$ 1890 samt vaktmesterløytnant på Oscarsborg, kaptein 1890, major 1911, oberstløytnant 1911, oberst 1920, avskjed ved opnådd aldersgrense 1928. Tjenestgjort i en rekke stillinger i feltartilleriet blandt annet som artillerikonstruktør fra 1908—10. Chef for feltartilleriets skyteskole 1918—20. Overadjutant hos H. M. Kongen 1917—.9, chef for 3. feltartilleriregiment 1920—28.

Otto Grüner har foretatt en rekke reiser i utlandet, Sverige, Danmark, Tyskland og Frankrike i militære øiemed. Milt. reisestipendium til Østerrike og Schweiz 1899, utsendt som krigsstipendiat til Syd-Afrika under boerkrigen på engelsk side 1900. Redaktør av Norsk Artilleritidsskrift 1903—18.

Gift $\frac{8}{1}$ 1892 med Aslaug Lysholm født $\frac{20}{9}$ 1870, datter av Nederlandsk konsul i Trondheim Olaus Krabbe Lysholm født $\frac{8}{1}$ 1830, død $\frac{21}{1}$ 1894 samme st. og Clara Dortha Due født $\frac{30}{7}$ 1837, død $\frac{5}{7}$ 1929, datter av innrulleringschef i Trondheim, hoffintendant Christian Due og Marie Christine Hall.

I ekteskabet var der 5 barn.

1. *Erna Grüner* født $\frac{13}{3}$ 1893, død $\frac{17}{12}$ 1900, begravet på Christ kirkegård i Oslo.
2. *Clara Dorothea Lysholm Grüner* født $\frac{28}{10}$ 1894 i Trondheim, gift $\frac{24}{5}$ 1918 i Semarang, Java med Cornelis Smit (hollandsk borger) født $\frac{9}{9}$ 1892 i Haag, sønn av inspektør i Hypotekbanken i Haag Hendrik Smit født $\frac{10}{9}$ 1861 og hustru Cornelia Hekendorp født $\frac{12}{10}$ 1864, død i Haag $\frac{4}{8}$ 1915.

Barn:

- a. *Erna-Lise Smit* født $\frac{1}{1}$ 1920 i Batavia, død $\frac{5}{12}$ 1921 under reise til Ostindien i det Røde hav av dysenteri. Begravet i havet.
- b. *Sivi Smit* født $\frac{14}{5}$ 1921 i Oslo.
- c. *Hein Smit* født $\frac{1}{9}$ 1922 i Semarang, Java.

Cornelis Smit var ansatt i Royal Dutch Petrol Maatschappij på Java. Familien tålte ikke kjimaet, og han sa op sin stilling i 1924. Fikk samme år ansettelse i datterselskapet Bataafsche Petroleum Maatschappij i Haag, hvor familien senere har bodd. I Ostindien bodde de i Semarang og i Batavia på Java og ett år i Padang på Sumatra.

3. *Charlotte Lysholm Grüner* født $\frac{10}{8}$ 1896 på villa Sommerlyst i Strinda, parcel av konsul Lysholms daværende eiendom Smedstuen.

Eksamen ved Kristiania Handelsgymnasium, gift i Kristiania $\frac{23}{11}$ 1919 med Alexander Gerard Anton van den Bogaert, hollandsk borger, født $\frac{13}{1}$ 1894 i Amsterdam, sønn av advokat Anton v. d. Bogaert og hustru født Reyffert. Han var student og skulde studere jus, men måtte gjøre nøytralitetstjeneste under verdenskrigen. Etter ett års tjeneste reiste han til Ostindien, dermed var han fri militær verneplikt, og nedsatte sig i Sourabaja på Java, hvor familien bodde til 1924, da den flyttet til Melbourne i Australia. Her bodde den til året 1931 da den flyttet til England og bosatte sig i London.

Barn:

- a. *Edouard Otto Alexander v. d. Bogaert* (kalles *Eddy*) født $\frac{14}{9}$ 1920 i Sourabaja.
- b. *Ragnhild* (kalles *Sussi*) v. d. Bogaert født $\frac{26}{4}$ 1922 i Sourabaja.

4. *Antonie Lysholm Grüner* født $3/11$ 1903 i Kristiania, handelsgymnasium, gift i Los Angeles, Californien $26/3$ 1929 med diplomingeniør Asbjørn Brodahl født $13/3$ 1902 i Trondheim, sønn av kaptein i Nordenfjellske dampskibsselskap Brodahl og hustru født Aune i Trondheim. De bor i Long Beach, Californien. Han er for tiden ansatt i et vei- og brobygningsselskap.

Ett barn:

Alfred Grüner Brodahl født $13/2$ 1931 i Californien.

5. *Hans Jacob Grüner* født $31/1$ 1906 i Kristiania, student 1925, har gjennomgått tre års læretid på apoteket Hjorten i Trondheim. Tok farmasøiteksamen 1930, så ett års praksis i Trondheim, dernæst apotekereksamen 1932. På apotek i Trondheim.

IV. *Gustaf Peter Grüner* født $8/8$ 1865 i Kristiania, døpt $12/9$ s. å. i Garnisonskirken, blev student på reallinjen og kadett 1885, blev $1/8$ 1888 officer og ansatt som

surn. sekondl. i 1. akersh. brig., den $1/1$ 89 premierl. i Kristiansandske brig., blev forsatt $30/5$ 1891 til 2. akers. brig. Efter avlagt høiskoleeksamen blev han $1/2$ 1892 premierløytnant i feltartilleriet. Var med ved det marsjerende batteri på Bergensmanøvreten 1892, man marsjerte fra Gardermoen til Voss og tilbake igjen til Kristiania. Hele turen tok 35 dager, hvorunder man lå ute den hele tid. Tjenstgjorde som aspirant i generalstaben 1892—96, kaptein og kvartermester ved 2. feltartilleribataljon 1897, generalstabseksamen 1901, chef for 4. linjebatteri 1893, deltok i grenserydningen mellom Russland og Norge fra Murmannskysten til Tromsø 1896 og 97, svenske generalstabsøvelser i Vermland 1901, gjennomgått infanteriets skyteskole, tjenstgjorde i 1905 på Fredrikssten i etterretningsvesenet, avdelingschef i generalstaben 1912 til 13, 1. adjutant hos kommanderende general 1913, oberst og våbeninspektør for Hærens

Hans Jacob Grüner

Flyvevesen 1917—24, flyvercertifikat 1918, formann i luftfartsrådet og en rekke andre kommisjoner, generalmajor og chef for 3. divisjon og kommandant i Kristiansand 1924—28, chef for 1. divisjon og kommandant på Fredriksten 1928—33.

Har foretatt en rekke utenlandsreiser i Sverige, Danmark, Tyskland, Holland, Belgien, England, Italien, Hellas, Tyrkiet og Balkanlandene m. fl. Dels med dels uten stipendium i militært øiemed og i undervisningsøiemed.

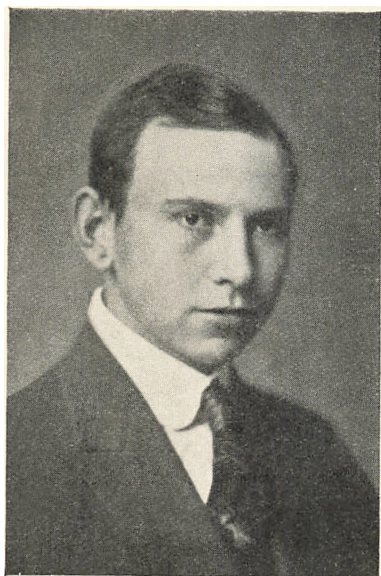
Var i en rekke av år lærer og overlærer ved Kunst- og Håndverksskolen i Kristiania, stipendium til reiser i Danmark, Tyskland og Holland for å studere

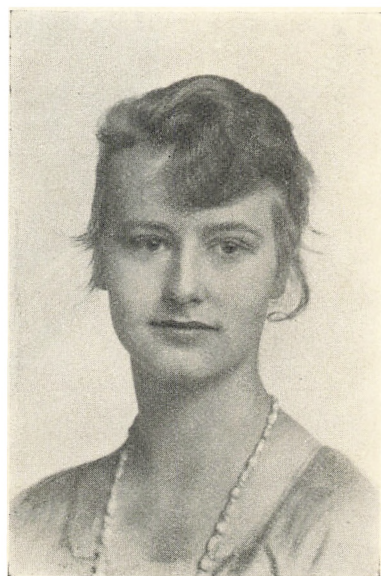
Vilhelmine Unger Grüner født Midelfart

Generalmajor Gustaf Peter Grüner

Ingeniør Hans Vilhelm Grüner

Nini Trampe Broch Grüner født Broch

undervisningen ved lignende skoler der. Lærer ved Universitetet for realstuderende i høiere descriptiv geometri samt for bergstuderende i bygnings- og maskintegning.

Den $\frac{8}{8}$ 1933 gikk han av etter opnådd aldersgrense og flyttet til Oslo.

Gustaf Grüner blev $\frac{28}{2}$ 1892 gift i Fredrikstad med Vilhelmine (Mina) Unger Midelfart født $\frac{14}{3}$ 1868 i Vik i Sogn, datter av amtssykehuslæge og sanitetskaptein Johan Vilhelm Midelfart født $\frac{20}{6}$ 1835 i Drammen, død $\frac{6}{11}$ 1898 i Fredrikstad og Jørgen Jensine Werenskiold Sandberg født $\frac{27}{7}$ 1838, død i Oslo $\frac{12}{1}$ 1934.

I ekteskapet 1 barn.

1. *Hans Vilhelm Grüner* født $\frac{17}{4}$ 1893 i Kristiania, student 1911, eksamen ved Norges Tekniske Høiskole Trondheim, elektrokemisk linje 1915. Ansatt i Norsk Hydro $\frac{1}{1}$ 1916, først på Rjukan senere i Oslo inntil 1929. Kjøpte sig en eiendom Reir i Borre 1930, hvorhen han flyttet i 1931. Gift $\frac{22}{6}$ 1925 med Nini Trampe Broch, født $\frac{7}{10}$ 1900, datter av professor Olaf Broch født $\frac{4}{8}$ 1867 og Ninni Henriette Trampe født $\frac{17}{5}$ 1868.

Grüner opholdt sig ett år 1917—18 i Amerika i studieøiemed.

I ekteskapet ett barn.

- a. *Gustaf Peter Grüner* født $\frac{30}{6}$ 1927 i Kristiansand, døpt $\frac{11}{9}$ s. st.

Gustaf Peter Grüner

Navnefortegnelse.

- v. Ahlefeldt-Sehested, D. N. C. E., 84.
— B. H. L., 84.
Aldenburg, komtesse, 70.
Andersdatter, Else, 18.
— Karen, 18.
Andersen, Jess, 61.
Arctander, N. J., 70.
— Sophie Charlotte, 70.
Arnet, P., 72.
Arnold, kom.gen., 56.
Aune, 114.
- B**adskier, D. J., rådm., 9, 16.
— Else (Elisa Bang), 16, 17.
— J., biskop, 9, 15.
— Magdalene (Lene) Hilmersd. Rhode, 16.
— Maren D., 9, 10, 13, 15 m. fl.
Bagge, Lars, mag. prest, 47.
Bang, biskop, 65.
— Thomas, professor, 16.
Banér, Elsa Beate, frih.inne, 52.
Bartholinus, D. T., 18.
Bentzon, I. M., født Blichfeldt, 88.
— Johanne, 88.
— prost, 88.
Bentzen, Christenn, 8.
— Lauritsen, kemner, 8.
Berckenstein, geheimr., 52.
Berg, A., arkitekt, 12.
— Lorens, 65.
Berggren, Anna, 52.
Bergmann, borgerm., 32.
Bernth, rektor, 32.
Bertelsen, B., 41.
- Bevern, Fr. C. F., prins, 85, 88.
Beyer, A., assistentk., 15.
— I. de, 32.
Bjørnstad, O. Ch., insp., 12.
Blom, G., handelsm., 7, 9.
— S. Chr., 79.
Boesen, J., 17.
v. d. Bogaert, A. G. A., 113.
— Anton, adv., 113.
— E. O. A., 113.
— R., 113.
Borch, O., prof., 50.
Borg, K. Nicolaysd., 88.
Borchgrevink, 106.
Borse, H., kancel.råd, 79.
— A. Chr., 79.
Boyesen, A., amt. forvalter, 31.
— Fredrik, overinspkt., 21, 23.
Brandt, major, 106, 107.
— J., forstander, 21.
Bremer, E., 33.
Broch, Abraham, 23.
— A. M., 10, 86.
— Ch. H., res. kap., 69.
— N. T., 116.
— O. prof., 116.
Brochenhausen, oberst, 62.
Brodahl, G. A., 114.
— A., ing., 114.
— skibsk., 114.
Brodkorbes, T., myntskr., 10.
Brostorp, v. Schort, gen.m., 29.
Brun, N. J., kirkeverge, 8.
— kommandant, 36.

- Brünech, kapt., 74.
 Brønlund, L., prest, 76.
 Budde, general, 55.
 Bull, H. J., kapt., 90.
   — M. H., styrm. 90.
 Bülcke, oberst, 90.
 Bøckmann, 29.
- Callundan, Chr. S.**, prest, 67, 75, 76, dennes 12 barn, 75.
 Calmeyer, Mathias, trelasth., 12.
 Carl prins, 53.
 Carl XII, 25, 36, 52—55.
 Carl XV, 108.
 Carl prins av Hessen-Cassel, 90.
 Carl Peter Ulrik, hertug, 55.
 Carisius, E. J., kapt., 79.
   — Inger Chr. født Borse, 79.
 Carsten, Nathangal, 15.
 Christian IV, 5—21.
   — V, 25—28, 48—50.
   — VI, 33.
   — Frederich prins, 79.
 Cicignon, major, 62.
 Colbjørnsen, Anna, 37.
   — Peder, 37.
 Coldevin, Jørgen, oberst, 73.
 Cronhjelm, S. J., friherinne, 53.
- Dauken, Mandrup**, overskienk, 6.
 Debes, hospit forst., 40.
 Delvik, gen., 37.
 Dietrichson, Lorentz, prof., 110.
 Dopp, W., prest, 65.
 Dorn, A. M., 58.
 Dorph, N., biskop, 38—44.
 Due, Clara Dortha, 113.
   — Chr., 113.
   — Th. J. Scheel, etatsråd, 55, 57.
- Ehrencron-Müller**, 16.
 Ellesøn, B., 68.
 Engelbrecht, Johan, myntm., 6.
 Engelstrup, J. K. M., 76.
 Eugen, prins, 57.
- Faaborg, H. J.**, borger, 8.
 Falch, G., museumsd., 70.
 Fett, H. Dr., riksantikvar, 13.
- Finchen, Anders, skipper, 56.
 Finne, Arnold, prest, 72, 74.
 Finne-Grønn, 18.
 Fischer, F. W., kapt. 106.
 Flotmann, prost, 100.
 Folkersham, kapt., 61.
 Fredrik III, 12, 70.
 Fredrik Boye, 2.
 Fuglesang, G. R., fabrikkeier, 65.
 Fuiren, H., postm., 41, dennes barn, 42.
   — J., 41.
- Gaarman, A. Johansd.**, 21.
   — Johan, slotssk. 11, 21.
   — J., 9.
- Gabel, vicesath., 27, 62.
 Gedde, Bostrup, overbergh., 25.
   — ing.kapt., 99.
 Gersdorff, general, 55.
 Gertsdatter, Anne, 26.
 Geelkerck, Isar ing., 12.
 Glad, Fred., 23.
   — H., assessor, 23, 63—71, dennes barn, 61.
   — Jens Chr., løitn., 66.
   — Knud Chris., prest, 69.
   — Maren, 23, 24.
- Graffron, general, 64.
 Griffenfelt, Peter, 26.
 Gros, Abraham, 14.
 Gude, justitsr., 8.
 Grüner, Abigael Catrine, 45.
   — Abigeel, 17.
   — Anna Elisabeth Margrethe, 14, 15.
   — Anne Hedvig, 77.
   — Anna Margrethe, gift Mogensen, 42, deres barn, 42.
   — Anthonetta Amalie, 75.
   — Anthonie Lysholm, 114.
   — Axel Otto, oberst, 112, 113, dennes barn 113.
   — Benedicta Anthonette, 95.
   — Benedicta Catharina, 96.
   — Bente Marie, 95.
   — Betty Susanne Amalie, 84.
   — Birgitte, 97.
   — Carl Christian, cand. theol. og jur. 102.
   — Carl Fredrik, konsul, 111.
   — Catharina Winge, 79.
   — Catrin, 16.
   — Cathrine Gerd. Winge, 73.

Grüner, Charlotte Lysholm, 33.

- Christian, 15.
- Christian Frederich, oberstl., 25, 41, 65—74, dennes barn, 76.
- Chr. Fr., oberst, 83, dennes barn, 83.
- Christiane Henriette Amalie, 84.
- Christian Mogensen, 44.
- Christine Margrethe Mechlenburg, 33.
- Clara Dorothea Lysholm, 113.
- David Carl Christian, 84.
- Dirich, 17.
- Ebba Ovidia, 58.
- Eline Charlotte, 100.
- Elisabeth Margrethe, 14, 15.
- Elisabeth Sophie, 33.
- Engel Sophie, 83.
- Erna, 113.
- Eva Margrethe, g. Rosenørn, 59, 96.
- Fredrica Anthonia, 87, 89.
- Fredrica Lovisa, 40.
- Frederick, kapt., 84.
- Fredrik III, 10—13.
- Friderich, gen.major, 68, 77, 79, 90, dennes barn, 78.
- Friderich, myntm., 13 m. fl., 49—59, dennes barn, 26 m. fl.
- Friderich, prost, 23—41 m. fl., 61—69, dennes barn, 72.
- Friderich Petersen, 36.
- Gerhard, oberst, 85.
- Gustaf, gen., 25, 30, 55—58, dennes barn og barnebarn, 74—88.
- Guslaf Peter, gen.major, 114.
- Gustaf Peter, 116.
- Hans Fredrik, cand. theol., 23.
- Hans Henrich, feldbereder 115.
- Hans Jacob, 102, 114.
- Hans Jacob Rosenørn, oberst, 3, 23, 103 m. fl., dennes barn, 114.
- Hans Vilhelm, ing., 116.
- Hedvig Fredrica, 73.
- Hendrich, 14, 15 m. fl.
- Herman Peter, feldbereder, 13, 14, dennes barn, 13, 15 m. fl.
- Heinrich, 14.
- Ingeborg Pedersdatter, 14.
- Isabella, 35.
- Isabella Marie,
- Jacob, oberst, 65, 67, 90—95, dennes barn, 95.
- Jens Christian, major, 23, 106, 110.

Grüner, Johan, 23.

- Johan, svensk rittmester, 25, 52.
- Johan Diderich, 10, 27, 47—67.
- Johanne, 77.
- Johanne Christine, 87—88.
- Johanne Marie, 77.
- Johanne Petronelle, 82—88, dennes barn, 79.
- Johannes, 15.
- Kirsten Hammer, 11, 18.
- Lene Marie, 26, 29.
- Lisbeth Sophie, g. P. Mathisen, 59.
- Louise Chr. A., 84.
- Magdalena, 15.
- Magdalena Dorothea, 41.
- Maren Cathrina, 85—89.
- Maren Didriksd. Badskier, 14.
- Maren Fredriksdatter, 26.
- Maren, g. Glad, 20, 23, 63—86, dennes barn 71.
- Margrethe, 41, 70.
- Margrethe Ahlette, 59.
- Margrethe Antonette, 4, 82.
- Margrethe, f. Boyesen, 21—25, 49.
- Marie Elisabet, 15.
- Marius, 23.
- Mette Hermansd., 15.
- Nils, 45.
- Peter, myntm. den eldre, 5 m. fl.
- Peter, myntm. den yngre, 28—33, dennes barn, 35 m. fl.
- Peter (Christian), 44.
- Peter Nicolai, hospitalsf., 38.
- Peter Otto Rosenørn, 93—99, dennes barn, 101, 102.
- Otto Christian, 111.
- Susanne, g. Hammer, 80.
- Susanne Charlotte Amalie, 84.
- Tankor, 16.
- Ulrikka Christiane, 87, 90.
- Ulrich Frederik, foged, 72—75.

Gyldenlove, H. U., 17.

- U. Fr., stath., 12, 59, 70.

Gude, H. Pedersen, postm., 35.

Haagensen, H. 9.

Hall, Marie Christine, 113.

Hammer, Chr. Paul, prost, 80.

- Hans D., sogneprest, 80.
- Kirsten, 12—26.

- Hammer, Lars (Lauritz), kongens kjøbm., 9.
 Hansen, Claus, stiftskriver, 45, 46 m. fl., dennes barn, 47.
   -- Hans Reinholdt, mønsterskr., 5.
 Hansteen, kapt. løitn., 32.
 Hartmann, fabrikant, 81.
 Hassius, probemester, 29--31.
 Hausmann, Anna Hedvig, 61--70.
   -- Daniel, etatsr., 68.
   -- Fredrik, tolder, 70.
   -- C., general, 61, 75.
   -- Herman, general, 70.
   -- Sophie, 70.
 Hedvig Eleonore, enkedronning, 51.
 Helboken, Caspar, gullkunstner, 11.
 Heljesen (Helliessen), tollkasserer, 99.
 Heide, Helene, 71.
 Hekendorp, Cornelia, 105.
 Herman, Chr. F., wardein, 14.
 Hermandsd., Mette, 15.
 Hoff, Magdalena, 38.
 Holm, Peder Jakobsen, rektor, 49, 50.
 Holst, oberstl., 61.
 Hoppener, A., borger, 8.
 Hornsyld, Chr. Birgitte, 83.
   -- David, etatsråd borgerm., 83.
 Huitfeldt, Susanne C. S., 96.
   -- Arild, major, 96.

Jelstrup, 81.
 Jensen, Eskild, byfoged, 8.
   Jacob, 20.
   -- Jørgen, skriver, 35.
 Johansen, Marchus, 15.
 Josen, Christen, pladsfoged, 61.
 Jucl, 50.
   -- Ingeborg Christiansd., 75.
 Jørgensen, Hillebrand, byskriver, 8.
   -- Jochum, kammert., 10.
   -- Niels, renteskriver, 5.
 Jørgensd., Magdalene Simonsen, 8.

Kaas, K. J., 41.
 Kierulf, Lucas, justitsr., 69.
 Knudsen, Klement sagm., 25.
   -- Svend, sagm., 25.
 Krag, Jens Rasmussen, brygger, 8.
   -- Palle, oberst, 61.

 Kretlov, Jochum, 14.
 Krogh, kapt., 57.
   -- Peder Offensen, prest, 73.
 Kurck, Ebba Catrine, 51, 52.
   -- G. J., riksr., 50, 52.

Laachmand, conferentsr., 23.
 Landsberg, kommandant, 36, 43, 57.
 Lange, Kjeld, 77.
 Lauritzen, Nils, 21.
   -- Peder, 14.
 Leffelmann, løitn., 3, 4.
 Lorentz, F. C. H., kapt., 12, 37.
 Luksendorph, Bolle, etatsr., 50.
 Lüttichow, H. S. v., overbergh., 10, 12.
 Lützow, general, 55.
 Lysholm, Aslaug, 113.
   -- Olaus Krabbe, 113.
 Lobau, løitn., 97.
 Løche, S., 41.
 Løvendahl, U. Fr., kom.gen., 67.

Malekow, N., kapt., 5.
 Malmberg, O. A., gen., 106.
 Mandal, Samuel J., prest, 45 og hans barn, 45.
 Mansbach, general, 93.
 Marcilius, Gabriel, 11, 19.
   -- Silius, 11, 19.
 Marschmann, apoteker, 42.
 Mathejer, Maria Sophia, 112.
 Mathisen, Poul, oberstl., 51--62.
 Mechlenburg, Christine Margrethe, 33.
   -- løitn., 42.
   -- Sophie Amalia, 33 m. fl.
   -- W., bergråd, 31, 33, 48.
 Midelfart, Johan Vilhelm, sanitetskapt., 116.
   -- Vilhelmine Unger, 116.
 Mogensen, Jens, sogneprest, 42 m. fl., dennes barn, 44 m. fl.
 Mohn, Christian Joachim, 96, dennes barn, 101, 102.
 Monrad, Bolette Fredrikke, 79.
 Mostue, A. M., 23.
   -- T. D., 23.
 Moth, frk., 48.
 Munch, biskop, 44.
   -- Henning Sivertsen, prest, 64.
 Munthe, gen.maj., 37.

- Muhl, Maren Bertelsdatter, 69.
 Mühenbeck, John., 30.
 Møinichen, Sophie Dorothea, 70.
- Nielsen, Paul, justitiarius, 23.**
 Nilsøn, 24.
 — Peder, renteskriver, 10.
 Novocken, Anna Margrethe, 70.
- Olsen, Iver, 23.**
 -- Werner, bygmester, 64.
 Olessøn, Simon, handelsm., 45.
- Paaske, D. C., 38, 45.**
 Papen, Margrethe von (Løvendal), 70.
 Patoir, Elisabeth Jacqueline, 112.
 — Jean, kaffemegler, 112.
 Pedersdatter, Ingeborg, 14, 15.
 Pedersen, Anders, myntm. 7, 9.
 — Lene Marie, 13, 14.
 --- Mogens, prest, 42.
 Pedersen, Jacob, kjøbm., 8.
 — Peder, brygger, 13.
 Petersdatter, Helene Sabel, 52.
 Petersen, oberstl. og amtm., 57.
 Placa, Don Julian de, 33.
 Plade, Else Andersen, 18.
 — Jens, Poulsen, foged, 12, 18, 20.
 Pohlman, Friderich, 83, 86.
 — Henrik Friderichsen, kirkeeier, 87.
 --- Herman Frideric, major og dennes barn
 88, 89.
 Post, myntm. John, 6.
 Pouelsen, P., myntskriver, 7.
 — Jens, 21.
 Poumeau, generalm., 78.
 Pristrop, Hedvig Fredrica, 71.
 — Peder Danielsen, prest, 73.
 — Sebastian, prest, 73.
 Prætorius, Johan Hinrich, chirurg, 96, og dennes
 barn, 96.
- Raben, komtesse 89.**
 Rappe, Fr. Otto v., stiftsbefalingsm., 39.
 Ranck, Eva, friherinne, 52.
 — Svend Anderson, genm., 52.
 Rantzau, rikshovmester, 7.
 Rasmussen, Søffren, rentemester, 7.
- Reedtz, Birgitta, 55, 57.
 Reichwein, general, 56.
 Reiersen, Birgitte, 93.
 — godsbesidder, 83.
 Rehder, kjøkkenskriver, 6.
 Reyffert, 113.
 Ring, prost, 53.
 -- sorenskriver, 25.
 Rode, H. H., premierloitm., 25, i06.
 Roede, S., 41.
 Rolinck, Maria de, 52, 53.
 Rosenheim, Karen Toller, 70.
 Rosing, Hans, 41.
 Rosenørn, Benedicta Maria, 95.
 -- Eva Margrethe, født Grüner, 59.
 -- Peter Otto, amtm., 59, dennes barn, 59.
 Rüde, Johan, prost, 60.
- Sagen, Lyder, 100, 103.**
 Sandberg, Jørgе Jensine Werenskiold, 107.
 Schlangbusch, bergh., 31.
 Schrøder, rektor, 38, 35.
 — borgerm., 36.
 --- Jens Christian, kapt., 81.
 — Ole, oberst, 81, 106, og hans barn 82.
 Schmith, Jens Christian, kjm., 21.
 Schumacher, Albert, 26, 29—32.
 — Jochum, foged, 18, 25, 27 m. fl., hans barn
 27 m. fl.
 Schwabe, Nicolai, myntm., 6.
 Schwanck, E. N., 7.
 Schøller, Christian, oberst, 57, 58, dennes barn 58.
 Schøyen, Johannes, lensmann, 23.
 Seefeldt, Jørgen Tyge, major, 55.
 Sehested, Hanibal, stath.. 9—13, 20.
 — major, 62.
 Seue de oberst, 32, 62.
 Sibbern, amtmann, 94.
 Siewers, Christine, 98, 101.
 — Hans, krigsråd, 98.
 Sigbrandt, kapt.. 82.
 Silfwersparre, Anna Christina, 53.
 Sinding-Larseu, H., 12.
 Smit, Cornelis, 113.
 -- Erna Lise, 113.
 — Hendrik, 113.
 -- Hein, 113.
 — Sivi, 113.
 Smith, Hendrik Jacobsen, sorenskriver, 70.
 — H. Eggertsen, borgerm., 21.

Smith, J. Christian, kjøbmann, 21.
Solner, Nicolay, prest, 88, 89.
— Rasmus Jacobsen, 88.
Staalhandske, Helene Margretha, 53.
Stang, Johan, 99.
Stockfledt, Christian, envoyee, 33 m. fl., 50.
— Hanibal, vicelagmann, 29.
— Hans E., 21.
Strøm, P., pr.løitn., 104.
— Severin Pedersen, prest, 61.
Stub, Haldius mønstersk., 29.
Sundt, Michael Andreas, 79.
— M. Wilhelm, 79.
Svinhufvud, E, oberst, 52.
— Helene Gustafva, 52.
Søboholm, E. P., sorenskriver, 35, dennes barn 36.

Tieman, Hendrich, notarius public., 15.
Tilly, J. F., greve 5.
Thilesen, underofficer, 163
Tidemann, Ole, 76.
Torstensen, Maren, 32.
Trampe, Ninni Henriette, 116.
Treschow, M, 41.
Tritschler, major, 29, 32, 62.
Trolle, Nils, statholder, 18.
Trønnersdatter, E., 41.

Ulrica Eleonore, 25, 53.
Urne, Sophie, fru, 67, 70.

Wedel, Erhard, baron general, 55.
Wedel, Sophie Amalie, 89.
Wedel-Jarlsberg, feltm., 43, 46, 62.
Wergeland, statsråd, 102.
Wind, Holger, generalm., 53, 56.
— Sophie Amalie, 55, 58.
Winge, Catharina, 75.
— G. B., prost, 75.
— Johanne Gerhardsdatter, 8.
Winter, kapt., 73, 74.
Withe, Anna Sebastiansd., 73.
— Sebastian, prest, 73.
Witte, Henrik Willh., 53.
Wulff, Cathrina Johannesd., 90.
— Johannes Stiensen, lensm., 90.

Zernichow, kapt., 61.
Zwirner, Balthazar, myntm., 6.

Ørsted, Henrik Wissing, prest, 70.
Østlein, Birgitte, 27.

1) *Hendrik Grüner*

f. ca. 1650–1685, feldbereder kgl. till.
til å g. *Ingeborg Pedersdatter*, $\frac{1}{6}$ 1676.
2) *Christian Grüner*, f. ca. 1652.
3) *Elisabeth Margrethe Grüner*, f. ca.
1654.
4) *Magdalene Grüner*, f. ca. 1656.
5) *Maria Elisabeth Grüner*, f. ca. 1658.
6) *Friderich Grüner*, f. ca. 1660.
7) *Johannes Grüner*, f. ca. 1662.

I.

Maren Friderichsdatter Grüner
døpt $\frac{19}{4}$ 1654, begr. $\frac{4}{9}$ 1654.

I.

d. $\frac{1}{11}$ 1681,
Jorgen Jensen
2. $\frac{17}{10}$ 1709
sorenskriver, f

a.

Peter Nicolai Grüner
f. 1719, død $\frac{23}{2}$ 1783, Hospitalsforstan-
der g. $\frac{23}{11}$ 1750 *Magdalena Hoff* 1727
– $\frac{8}{12}$ 1780.

b.

Sophie Lovisa Amalie Grüner
døpt $\frac{21}{2}$ 1724, begr. $\frac{26}{11}$ 1765.

c.

Magdalena Dorothea Grüner
død $\frac{19}{3}$ 1742

A.

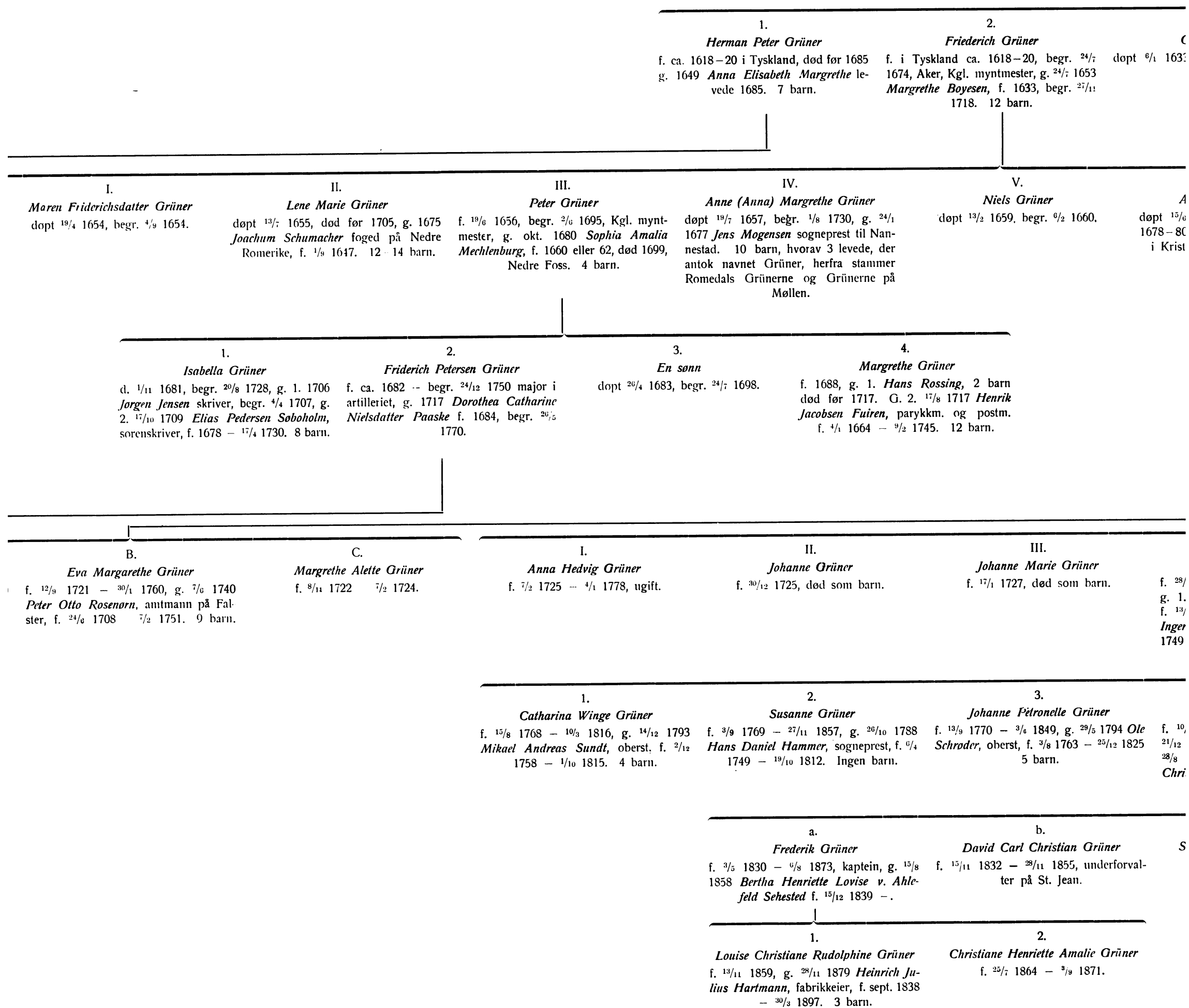
Ebba Ovidia Grüner
f. $\frac{2}{5}$ 1720 – $\frac{10}{11}$ 1793, g. $\frac{3}{1}$ 1749
Christian Schøller, oberstløjtnant, f. $\frac{16}{5}$
1706 – $\frac{4}{4}$ 1778. 5 barn.

B.

Eva Margarethe Grüne
f. $\frac{12}{9}$ 1721 – $\frac{30}{1}$ 1760, g.
Peter Otto Rosenørn, amtman-
ster, f. $\frac{24}{8}$ 1708 – $\frac{7}{2}$ 1751.

Frederica Lovisa Grüner

døpt $\frac{29}{6}$ 1758, begr. $\frac{17}{7}$ 1775.

7.

Peter Grüner

; Kjø- dopt 1/1 1649 i Kristiania, student i
 nia. Kjøbenhavn 1667, levede 1668 ved Leip-
 zig universitet.

X.

Et barn (Friderichs) Grüner

gneprest til hjemmedøpt 24/9 1670, begr. i Aker 28/9
na Hedvig 1670. Nr. X og XI er tvillinger.
 1/5 1730. 3
 ? *Charlotte*
 19/6 1784.

XI.

En sønn

f. 1670 hjemmedåpen stadfestet 4/10 1670,
 begr. i Aker 19/4 1672.

XII.

Maren Grüner

f. 28/5 1672 – 28/8 1752, g. 7/3 1693
Hans Glad, assessor i overhofretten,
 død 31/5 1710. 6 barn.

3.

Anthonette Amalie Grüner

rüner
 løitnant, g. f. 19/5 1701 – 5/4 1742 g. 7/3 1718 *Chri-
 stian Simonsen Callundan* f. 10/2 1693 –
 16/4 1732 sogneprest til Sande. 12 barn.

VIII.

Johanne Christine Grüner

ner
 juli 1735. f. 22/7 1735 – 31/12 1800, g. 4/2 1763
Herman Pohlmann, dragonmajor, f. 3/11
 1729 – 5/8 1792.

IX.

Fredrica Anthonia Grüner

f. 20/10 1736, død som barn.

X.

Maren Cathrina Grüner

f. 12/8 1738, død omkring nyttår 1813.

XI.

Ulrica Christina Grüner

f. 13/1 1741 – 3/4 1793, g. 30/1 1770
Johannes Stefen Wulff, lensmann Mel-
 somvik, borger i Tønsberg, begr. 15/5
 1777. 1 barn.

XII.

Jacob Grüner

f. 22/6 1743 – 5/2 1805, oberst, g. 19/
 1776 *Benedicta Maria Rosenørn* f. 7/
 1748 – 9/3 1813.

1.

Benedicta Anthonette Grüner

f. 27/4 1778 – 6/7 1779.

2.

Christian Friderich Grüner

f. 13/10 1779 – 28/6 1817, kaptein, ugift.

3.

Eva Margrethe Grüner

10/12 1780 – 29/12 1825 g. 25/7 1804
Han Hinrich Prætorius, bataljonschi
 urg, f. 1/2 1752 – 17/8 1833. 6 barn

1.

Benedicte Cathrine (Cathinka) Grüner

f. 15/6 1814 – 7/6 1900 g. 24/10 1833
Christian Joachim Mohn, kjøbmann, f.
 31/3 1805 – 12/7 1880. 6 barn.

2.

Hans Jacob Grüner

f. 1/3 1817 – 15/6 1820.

3.

Carl Christian Grüner

f. 3/8 1819 – 20/8 1893, kand. teol. og
 kand. juris, ugift.

I.

Otto Christian Grüner

f. 9/6 1859 – 28/4 1863.

II.

Carl Fredrik Grüner

f. 20/8 1861 – 5/1 1934, konsul, g. 20/5
 1903 *Elisabeth Jacqueline Patoir* f. 23/10
 1856 – 9/2 1932.

III.

Axel Otto Grüner

f. 13/5 1863, oberst, g. 8/1 1892 *Aslau
 Lysholm* f. 20/9 1870.

1.

Erna Grüner

f. 13/3 1893 – 17/12 1900.

2.

Clara Dorothea Lysholm Grüner

f. 28/10 1894, g. 24/5 1918 *Cornelis Smit*
 f. 9/9 1892. 3 barn.

3.

Charlotte Lysholm Grüner

f. 10/8 1896, g. 25/11 1919 *Alexander
 Gerard Anton van den Bogaert* f. 13/1
 1804. 2 barn

4.

Antonie Lysholm Grüner

f. 3/11 1903, g. 26/3 1929 *Asbjørn Brodal*
 f. 13/3 1902. 1 barn.

5.

Hans Jacob Grüner

f. 31/1 1906, student apotekereksamer
 1932.

XI. <i>En sønn</i>	XII. <i>Maren Grüner</i>
f. 1670 hjemmedåpen stadfestet $\frac{4}{10}$ 1670, begr. i Aker $\frac{19}{4}$ 1672.	f. $\frac{28}{5}$ 1672 — $\frac{28}{8}$ 1752, g. $\frac{7}{3}$ 1693 <i>Hans Glad</i> , assessor i overhofretten, død $\frac{31}{5}$ 1710. 6 barn.

IX. <i>Fredrica Anthonia Grüner</i> f. $\frac{26}{10}$ 1736, død som barn.	X. <i>Maren Cathrina Grüner</i> f. $\frac{12}{8}$ 1738, død omkring nyttår 1813.	XI. <i>Ulrica Christina Grüner</i> f. $\frac{13}{1}$ 1741 — $\frac{3}{4}$ 1793, g. $\frac{30}{1}$ 1770 <i>Johannes Stefen Wulff</i> , lensmann Mel-somvik, borger i Tønsberg, begr. $\frac{15}{5}$ 1777. 1 barn.	XII. <i>Jacob Grüner</i> f. $\frac{22}{6}$ 1743 — $\frac{5}{2}$ 1805, oberst, g. $\frac{19}{4}$ 1776 <i>Benedicta Maria Rosenørn</i> f. $\frac{7}{4}$ 1748 — $\frac{9}{3}$ 1813.	XIII. <i>Bente Marie Grüner</i> f. $\frac{9}{3}$ 1746 — $\frac{14}{11}$ 1769, ugift.
	1. <i>Benedicta Anthonette Grüner</i> f. $\frac{27}{4}$ 1778 — $\frac{6}{7}$ 1779.	2. <i>Christian Friderich Grüner</i> f. $\frac{13}{10}$ 1779 — $\frac{28}{6}$ 1817, kaptein, ugift.	3. <i>Eva Margrethe Grüner</i> f. $\frac{10}{12}$ 1780 — $\frac{29}{12}$ 1825 g. $\frac{23}{7}$ 1809 <i>Johan Hinrich Prætorius</i> , bataljonschirurg, f. $\frac{1}{2}$ 1752 — $\frac{17}{5}$ 1833. 6 barn.	4. <i>Peter Otto Rosenørn Grüner</i> f. $\frac{24}{10}$ 1783 — $\frac{11}{11}$ 1847, tollkasserer, g. $\frac{4}{9}$ 1813 <i>Christine Siewers</i> f. $\frac{8}{6}$ 1795 — $\frac{17}{2}$ 1877.
	1. <i>Benedicte Cathrine (Cathinka) Grüner</i> f. $\frac{15}{6}$ 1814 — $\frac{7}{6}$ 1900 g. $\frac{24}{10}$ 1833 <i>Christian Joachim Mohn</i> , kjøbmann, f. $\frac{31}{3}$ 1805 — $\frac{12}{7}$ 1880. 6 barn.	2. <i>Hans Jacob Grüner</i> f. $\frac{1}{3}$ 1817 — $\frac{15}{6}$ 1820.	3. <i>Carl Christian Grüner</i> f. $\frac{3}{8}$ 1819 — $\frac{20}{8}$ 1893, kand. teol. og kand. juris, ugift.	4. <i>Hans Jacob Rosenørn Grüner</i> f. $\frac{6}{9}$ 1822 — $\frac{19}{4}$ 1912, oberst, g. $\frac{18}{5}$ 1857 <i>Eline Charlotte Grüner</i> f. $\frac{9}{3}$ 1836 — $\frac{3}{11}$ 1916.
	I. <i>Otto Christian Grüner</i> f. $\frac{9}{6}$ 1859 — $\frac{28}{4}$ 1863.	II. <i>Carl Fredrik Grüner</i> f. $\frac{20}{6}$ 1861 — $\frac{5}{1}$ 1934, konsul, g. $\frac{26}{5}$ 1903 <i>Elisabeth Jacqueline Patoir</i> f. $\frac{23}{10}$ 1856 — $\frac{9}{2}$ 1932.	III. <i>Axel Otto Grüner</i> f. $\frac{15}{5}$ 1863, oberst, g. $\frac{8}{1}$ 1892 <i>Aslaug Lysholm</i> f. $\frac{20}{9}$ 1870.	IV. <i>Gustaf Peter Grüner</i> f. $\frac{8}{8}$ 1865, generalmajor, g. $\frac{28}{2}$ 1892 <i>Vilhelmine Unger Midelfart</i> f. $\frac{14}{3}$ 1868.
2. <i>Clara Dorothea Lysholm Grüner</i> $\frac{1}{10}$ 1894, g. $\frac{24}{5}$ 1918 <i>Cornelis Smit</i> f. $\frac{9}{9}$ 1892. 3 barn.	3. <i>Charlotte Lysholm Grüner</i> f. $\frac{10}{8}$ 1896, g. $\frac{25}{11}$ 1919 <i>Alexander Gerard Anton van den Bogaert</i> f. $\frac{13}{1}$ 1894. 2 barn.	4. <i>Antonie Lysholm Grüner</i> f. $\frac{3}{11}$ 1903, g. $\frac{26}{3}$ 1929 <i>Asbjørn Brodal</i> f. $\frac{13}{3}$ 1902. 1 barn.	5. <i>Hans Jacob Grüner</i> f. $\frac{31}{1}$ 1906, student apotekereksamen 1932.	1. <i>Hans Vilhelm Grüner</i> f. $\frac{17}{4}$ 1893, elektrokemisk ingeniør, g. $\frac{22}{6}$ 1925 <i>Nini Trampe Broch</i> f. $\frac{7}{10}$ 1900.
				1. <i>Gustaf Peter Grüner</i> f. $\frac{30}{6}$ 1927.

